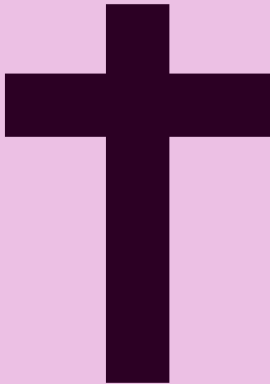

Worrorra Mark & Luke

The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Worrorra Mark & Luke **The Gospels According to Mark and Luke in the** **Worrorra language of Australia**

Public Domain

Language: Worrorra

This work is in the Public Domain according to the laws of Australia and the United States of America due to copyright expiration in Australia.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

6c2be47c-34de-5624-9b1b-e188cc6a19ff

Contents

MARK 1
LUKE 44

WULLUNNU-WUNIA MARK NUNYA

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MARK IN WORORA
Revised Edition.

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943.
Printed by Patersons Printing Press Ltd. 65 Murray Street,
Perth.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ḁ as in cat

ḁ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

o as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English
consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Wundjanuru walaḅnu-wunia Jesu Christ, God Inko:lu.

² Ge wiri-wiri kauwi:ḅu tjo:lbadaia ḅanja, Wai, walaḅn ?
ḅara ḅaiananḅa kaḅanaḅjanuru maḅḅale ḅunminum, Aua
kalumba ḅundjananḅa pitja brar njeḅuru;

³ Naḅa-naḅa iaruḅ jero:l gejiri bundul' ḅanja, Brar
wuriḅuru kalumba Inaiuri ananḅa, Tjuwalaḅa ananḅaia
tjadanuru irandju.

⁴ John kengunal, aua baptize anḅi:leri bundul' ḅanja,
ardi:um kulula baptism kulaḅan kunja umara wai wunja.

⁵ Karinanuru aua ḅanja taḅbium mararawam Judaea
ḅarim, ardarawaia Jerusale' ḅaria; baptize kadinaieneri
aua ḅanja maro:lalim Jordan ḅanja, umara wunja
arkanḅa kubadbaḅalana.

⁶ John tai kaḅinaiena camel iwondimalja, inwierlumba
ḅanja tjanḅundja waiam, mindjal kundjuniri durgenja,
ḅi:nja.

⁷ Aua ardi:um kulula kundjunjiri, Pale n̄aiu ken̄gal inaiud' ban dāga n̄aiu n̄anja, irkālja ierdunara n̄anja n̄aniowu n̄anūnamiri wu n̄annumbana waiel in̄an̄numa wunja.

⁸ N̄aiu baptize n̄inji:la agu n̄anja, aua pitja baptize n̄inji: In̄andj M̄amaia n̄anja.

⁹ Gejau kun̄in̄aiena Jesu in̄gēngunal Nazareth i dāgu Galilee n̄anja, baptize kān̄in̄aiena John n̄anja Jordan n̄anja.

¹⁰ Maiirgi:rkum ag' i dāgu paibiri in̄gan̄inal, māra kumbuna āndjo:lu dalar kāmiena, In̄andj kuluko:ka kādjindja jeri in̄gauwonal aua n̄anja:

¹¹ Nāla-n̄ala kun̄jāngunal āndjo:l' di dāgu, N̄undju n̄un̄jungula n̄edura n̄an̄jundjunu, tjukul n̄unana.

¹² Maiirgi:rkum In̄andj kānān̄awu bundul' kuru.

¹³ Bundul' dānja kānineri lew̄ara forty, ko:ndjuina Satan n̄anja; adburaia n̄anja kānineri; wālan-n̄aria kauerana-wodjāna.

¹⁴ Pālejau John in̄gan̄awi:na, Jesu ken̄gunal Galilee n̄anja, ardi:um kululeri wālanu-wunia God n̄ari.

¹⁵ Kundjunjiri, Gejau ko:rug kumiena, bāndaia God anānga wodjulu kunū: kulun̄an n̄jirwa, wālanu-wunia purānudjareri.

¹⁶ Tjanai in̄gēneri wo:ndum Galilee n̄arim, māra ko:nandu Simon a Andrew iwomale Simon anānga, net wo:ndu' n̄uru wai in̄gaiabunandiri: djaia n̄arandu in̄gan̄inandu.

¹⁷ Jesu kundjūnāngandu, Tjāramalandowandu, n̄aiu n̄injandjuandu djaia n̄arandu i:dja wunja.

¹⁸ Maiirgi:rkum net kan̄māngi:landi, kāmalandonandu.

¹⁹ Pālawurde irai in̄gēnājuriri, māra ko:nandu James Zebedee in̄ko:lu a John iwomale, auandu kuda: nam̄andi n̄anja in̄gan̄inandiri net n̄jiriba in̄gēnandiri.

²⁰ Maiirgi:rkum ai ko:nandu: kan̄māngi: landu Zebedee iran̄ngandu nam̄andi n̄anja ardawodjieja n̄anja, kāmalandonandu.

²¹ Capernaum dāra karīnān̄uru; maiirgi:rkum Wunaiuru-jau dadjurdkārim dāra kēna, kanīngundala.

²² Rāngāri karīna wunīngundie anānga n̄anja: gewunja kanīngundala iurulwora in̄gan̄ina, wiri-wiri-n̄aria kādjindja n̄uru-n̄uru.

²³ Maiirgi:rkum dadjurd-kārim maninja kānineri i:dja agula inuru kudai;

²⁴ Aua jero:l kundjūnu, kundjunjiri, N̄ani kun̄jedjuna, n̄undju Jesu Nazareth n̄ara? N̄un̄jāngunal ānāmāndju wunja? Laiburu n̄anūnanu n̄undju ānguja n̄un̄nun̄u, M̄amaia n̄ara God anānga.

25 Jesu aua kamaiaɓbuna, kundjunjiri, Kumuk minjo:, ba beɓgaldaga.

26 Agula inuru, dalar ingaman, nala-nala daraiu jero:l genjiri, ba keɓgunaldaga.

27 Ardarawaia rangari kariɓa, arge wurura burkai angaiabieneri, kubadjunjiri, Anudja wuna? Wuniingundie wununali! Iurulba kudai aua agulaia arduria kamnjenangori, arka nuru kaueraɓuru.

28 Djo:jan aua wunja kunjananuru maiagekariɓuru tambium mararawa' nuru Galilee wo:ri kumbaneri.

29 Maiirgi:rkum, wuno:murum dadjurd-karim i dagam ba angengunal, maiarum Simon a Andrew anangandam dara kariɓunal, James a John kuda:.

30 Simon kurumangananja we njimbuneri ladja kundjunjiri; maiirgi:rkum nanga wunja kubadjunjananga:

31 Aua keɓgunal, njino:ri kuɓanurula, brai nji:la; ladja njangaiandiwela, geɓau nanga kanawodjana.

32 Kalekalem, maranunja nangawona nuru, kanbarkanuruldaga ardarawaia adbaramareja, arka kuda: agulaia kudai.

33 Malaiindem mararawam djaruk kadbiena maiamundu' nanja.

34 Aua kanmurduna ardarawaia ara anganineri ardamalimbua anganbarwuneri, agulaia ardarawaia wai kandjabuna; agulaia wa pananunja pungarwaluiri wunja, gewunja arka laiburu anganinananga.

35 Manangunu, wunungule lewara wali wa punganinja, bari kanina, dande keɓanuru, tambiu' nuru wugem keɓanuru, ma dadjurd kundjunjiri.

36 Simon, arka aua nanja anganineri, kaueramalando:no iwonedba;

37 Mara kauero:na, kubadjunjananga, Ardarawaia nunbarkanjiro:jiri.

38 Aua kundjunjanangori, Maiagekari' nuru nari:u, malaiindem maiakari' nuru, ma kuda: ardi:um nalu; gewunja wuna nanjunjanungal.

39 Dadjurd-karim arkanangam dara keɓanuru Galilee mararawam ingeneri, ardi:um kululeri, agulaia wai kandjabuneri.

40 Leper kamurka, burkai kaiabuna, lungudja kaninananga, kundjunanga, Namba tjunundjara, rarwa gole panjangandju.

41 Ruluk ingamiena ingaieriwuna, ino:ri la mamam, kamandanala, kundjunanga, Korega nanun, rarwa banu.

⁴² Maiirgi:rkum leper mareja kaiñdiwela, rargara kandjuiena.

⁴³ Njadbama kundjunanğa, maiirgi:rkum kañadja:la, kundjunanğa,

⁴⁴ Manindj, i:dja pindjalunanğoriri kari:, baiunuru, dadjurd-kara pañiimbaienğa, rarwa nunjunandjuiena moia ano: Moses geñu, adañadjaieja wunja arka nanja.

⁴⁵ O! Aua keñanuru wunmanbañi nala-nala djo:jan djenbenuru kundjabuneri, gewunja Jesu. kañdinba njele malai indem pañduram ðara pañgenenja, ðande wugem maninja kañineri: maiagekarim i ðagam kaueramurkala.

2

¹ Wuno: murum Capernaum njele ðara ingena. pale kulunu wunñalu, njauul-njauul kuniñaiena aua. maiaram maninja inganina.

² Ardarawaia djaruk kadbiena, ge ma kadiadi: na, balaium mano:rum, kari maiamundu' nanja:. nala-nala kululananğori.

³ Karina, kauerañuralðağa i:dja imareja iñlu,. mano: inganurienal iñrunuri nanja.

⁴ Wuno:murum wodjulu kañdinba paringunjal pelenğaraia wunja, maiarum malerdum ma. inganina pañkar madban; wuno:murum mangadjilelemala, jeri kaueriabuna inarugu imareja weingauwoneri ma.

⁵ Jesu mañara ango:na arko wa pauerañudjarenja, imareja iñlu kundjunanğa, Wonalañ, umara. nundjananğa wai kundjabienanğu.

⁶ Atjañekaria wiri-wiri nañria ma kadineri atja. anğauwoneri arkulum maninja ni: anğanineri,

⁷ Anudjakunja indja wurunangowa kundjiri? Djadi kundjiri: anğuja umara gole puñgaiab nañba wa iarun, God?

⁸ Maiirgi:rkum Jesu inai nanja mañara kumbuna arkulum maninja ge ni: anğanineri, kundjunanğori, Anudjakunja wuna ni: njiduniri njirkulum maninja?

⁹ Nananğa wunia, Nanñundjunanğa imareja iñlu, Umara Nundjananğa wai kundjabienanğu; nanñundjunanğa, Bari banu, nunarugu tjarawad minjam, wudaua baiu?

¹⁰ O! Laiburu njirkunun wunja I:dj' inko:lu wundjurulu kudai kabalba nanja umara wai kunja, (imareja iñlu kundjunanğa).

¹¹ Kuñenu, Bari banu, nunarugu tjarawad minjam, maiaram nundjananğa' nuru baiunuru.

¹² Aua bari kanina, maiirgi:rkum inarugu tjarawad kumañ, keñanuru ardarawaia adbanñale nuru; gewunja

ardarawaia rāṅgari kariṅa, God kauero:do:dala, kubadjuṅjiri, Wuna kaḍjiniu wa maṛa puṅarwi:nja.

¹³ Njele keṅaṅuru paḷawaḷula wo:ndum maninja; pelengāraia ardarawaia kaueraṃurkaḷa, kaniingundaḷa.

¹⁴ Tjanai ingeṅeri Levi Alphaeus iṅko:lu maṛa ko:na, atja inganineri kaiug kaṃaṅ manma, kundjuṅṅa, Tjanmalando:. Baṛi kaṅina Kaṃalando: na.

¹⁵ Ge kuniṅaiena, atja ingauwoneri mindjaḷ geṅeri ma-iaram anaṅgam maninja, publicandia ardarawaia, arworia kuda: atja karwona Jesu naṅja inalalaia kuda:.

¹⁶ Wiri-wiri naṛia Pharisia naṛia maṛa ingarwuna aua mindjaḷ geṅeri arworia naṅja, publicandia naṅja, inalalaia kubadjuṅṅaṅgori. Mindjaḷ kundjiri, djo: keṅeri publicandia, arworia naṅja.

¹⁷ Jesu nuru inganina kundjuṅṅaṅgori, Adbuludjia baṅmaṅdja wa lai parwonaṅga, adbaramareja lai karwonanaṅga: wa paṅengunjal ardinia ai kunja, O! arworia wunja.

¹⁸ Inalalaia John anaṅgaia Pharisia arkanāṅgaia kuda: kadja-mindjieneri: kariṅgal kubadjuṅṅa, Aṅudjakunja inalalaia John, Pharisia arkanāṅgaia kuda:kajamindjaṅa, ṅunalalaia wa padjamindjan?

¹⁹ Jesu kundjuṅṅaṅgori, Aṅgo:lo:lia paṅaṅ naṛia gole padjamindja paṅaṅmoia arka naṅja ingaṅuṅ? Paṅaṅmoia arka naṅja ingaṅuṅ kaḍjinba padjamindjan.

²⁰ Lewāra pitja njejengal, paṅaṅmoia eno: ṅguie arka nanja, geṅau pitja arejamindjie lewāra ge naṅja.

²¹ I:dja kari wobi tjuwai naṛa wa jarkeba paṅgeṅaṅ wobi inindiri naṅja: madji iṅamano: kundju, kaṅo:ṅgu, iṅunala inindiri i daḡu, kuniṅudba mawodjinim manuṅ.

²² I:dja kari wine iṅunaḷi wa paṅgo:gulen waiṅam manin-didba naṅja: madji wine waiṅam dalar kaṅa paṅaṅ, geṅau wine wundur paṅgaṅu, waiṅam kuda: :O! wine iṅunaḷa waiṅam maṅunaḷam maninja.

²³ Geṅau kuniṅaiena, Wunaiurujau yardba corn naṛim rui kaṃaṅeri; inalalaia corn ri: iṅamura kubadjuṅ wali aṅgeṅaṅuriri.

²⁴ Pharisia kubadjuṅunaṅga, Wai! Anudjakunja Wunaiurujau kubadjiri ge wunia ṅuru-ṅuru?

²⁵ Aua kundjuṅṅaṅgori, Wawu puranindjenjiri David genu, ino:ra inganina, baia iṅgo:na, aua, arka aua naṅja kuda:?

²⁶ Daṛa ingeṅanuru ma-iaram God anaṅgam Abiathar geṅau inaiuri dadjurd kaṛa, mindjaḷ geṅu wuro:dbori aṅgaṃiimbu naṛa, aia wunia ṅuru-ṅuru mindjaḷ kunja

dadjurd karia ekamandj, aᅅgano:na kuda: arka aua naᅅnja aᅅganiᅅneri?

²⁷ Gejau kundjuᅅaᅅgori, Wunaiurujau wondi kumbi:na i:dja wunja, kari i:dja Wunaiurujau wunja;

²⁸ Gewunja I:dj' iᅅko:lu Wunaiurujau inaiuri kaᅅnuᅅanaᅅga.

3

¹ Njele dadjurd-kariᅅim dara keᅅa; ma i:dja kaᅅnina ino:ri dalga kudai.

² Mu:n kauero:na, ᅅamba Wunaiurujau iᅅgaᅅmurdu wunja; de iᅅgarwu wunja.

³ Aua kundjuᅅanaᅅga i:dja ino:ri dalga kudai, Ma bow-elge.

⁴ Gejau kundjuᅅgori, Wunaiurujau wunia kunuᅅ wunia naᅅnuᅅdu, woru naᅅnuᅅdu? Iedjer iᅅgaᅅndju, baᅅa iᅅgaᅅnumbu? Arka kumuk kubaruwuna.

⁵ Wunjili:wa aᅅgo:na, ii:la iᅅgaᅅaᅅgori arkulum burudum aᅅganiᅅneri, i:dja kundjuᅅanaᅅga, Nuno:ri la mama. La maᅅaᅅ; ino:ri umulugu kuᅅgaᅅjuiena.

⁶ Pharisia kariᅅaᅅuru, maiirgi:rkum kubaruwaᅅeᅅu aua wunja, ᅅaruᅅaᅅgᅅwu iᅅgadbalim.

⁷ Jesu, inalalaia kuda: wo:ndu' ᅅuru kariᅅaᅅuru; pelengaruia ardarawaia Galilee aᅅp kaueraᅅmalando:na; Judaea aᅅp,

⁸ Jerusalem alp, Idumea aᅅp, Jordan kanal' gaᅅrim aᅅp, Tyre, Sidon ᅅariᅅim alp, pelengaruia ᅅuru karkaᅅuruleri wunaiuru aua geᅅu, kaueraᅅmurkaᅅa.

⁹ Inalalaia kundjuᅅaᅅgori namaᅅdi pidi:n iᅅganana pelengaruia wunja, limbitja pauero: ᅅana;

¹⁰ Ardarawaia aᅅgaᅅmurduna; gewunja ardamalimbia aᅅganiᅅneri karwonanaᅅga iᅅgadbandana wunja.

¹¹ Agulaia, arduria, wuno:murum maᅅa iᅅgarwuna, imaᅅᅅale ᅅuru karwona, jero:l kubadjuᅅ, kubaluleri, Nunduᅅu God ᅅunᅅungu:la.

¹² Njadbama kundjuᅅaᅅgori, Laiburu naᅅnuᅅinaᅅienu paᅅjarandjuiri.

¹³ Taᅅambaᅅ ᅅuru pai kanina ᅅuru, aua naᅅnja ai kanbu, arka aᅅama geᅅiri; kaueraᅅmurkaᅅa.

¹⁴ Twelve (aᅅnenᅅaᅅja) kangandeᅅu, aua naᅅnja aᅅgaᅅnuᅅ wunja, aᅅgaᅅaᅅawu wunja, ardi:um karwaluiri,

¹⁵ Wundjurulu kudai wunja agulaia wai aᅅganbadjaᅅ wunja;

¹⁶ Simon iᅅumba kuᅅgaᅅdeᅅu Peter;

17 James Zebedee inko:lu a John James nawananga; auandu inumbandu kungandenunangandu Boanerges, gejakawali Malnirinja inko:landu.

18 Andrew a Philip, a Bartholomew, a Matthew, a Thomas, a James Alphaeus inko:lu, a Thaddeus, a Simon Canaan nara,

19 Judas Iscariot kuda: aia tjiriwin ingo:na.

20 Maiarum dāra kenā. Pelenḡaraia njele djaruk kad-bienju, gewunja kadjinba mindjal punḡadji:nja.

21 Jaligaia anangaia wuno:murum njuru anganina, karinā njuru laburd ingadba wunja, kubadjuḡ, Maro:wa kanuḡ.

22 Wiri-wiri-nāria arka Jerusalem i daḡam jeri angawonal, kubadjuḡ, Aua Beelzebub kudai, agula inaiud' danja agulaia wai kandjābiri.

23 Ai kanbuna aua nanja, bare-bare kundjuḡanangori, Nḡrunangowu Satan wai kaiāb Satan?

24 Bandaia namba dalar kamienū kaue nundju-nundju nanja, bandaia ge kadjinba punḡawelgen.

25 Maiarum namba dalar maḡḡamienju maue nundju-nundju nanja, maiarum maue kaḡdinba paḡawelgen.

26 Satan namba baḡi inganina aue nundju-nundju nanja, aue kaḡdinba paḡawelgen, gole kaui kaninaienju.

27 I:dja kari maiarum iurulwora anangam kaḡdinba dāra paḡgenan, wulanbiri anangaia wul angano:ḡgu wunja, namba wa iurulwora auurle murd paḡgamān nari, geḡau maiarum anangam wul-wul kaḡim maḡḡandju.

28 Nidji kuḡenuriri, Umāra darawa pitja wai njeḡabienangori i:dja angō:lo:lia, djadi darawa dja:di kadju;

29 O! Aua dja:di ge Inandj Maḡmaia nanja kaḡdinba wai punḡaiābienanga, umāra kaḡdinma nari kundjiri;

30 Kadjuḡ, Aua agula inuru kudai.

31 Ma karinḡal karananganja, iwomomaleja kuda:; dānde angawelgenjiri, kaueraḡḡawunanga, ai ingarwuna.

32 Pelenḡaraia wo:ri kauero:neri, atja karwoneri, kubadjuḡanga, Wai! Nundju karanja, nunbomomaleja dānde nunbaḡkanjiro:jiri.

33 Aua kandjo:lba, kundju, Angu-ḡḡuja niai karanja, nḡwomomaleja?

34 Wunjili:wa kanbiri arka wo:ri ingarwoneri, atja angawoneri, kundju, Wai! niai karanja, nḡwomomaleja.

35 Gewunja aua ge God lai kauwonananga, aia nḡwomale, nḡwomalinja, karanja.

4

1 Tjilenda wun-man-bali kaniingundaleri wo:ndum pɔlawɔlul' dɔnja. Djaruk kadbiena aua nɔnja pelengɔraia djenbenuru, gewunja namɔndi nɔnja dɔra kena, atja kauwona wo:ndum maninja; pelengɔraia ardarawaia wo:ndum wodjulu kadina kabɔiba nɔnja.

2 Darawa kaniingundala bare-bare nanja, kundjunanɔgori ɔnganiingundaleri.

3 Nuru njidu; wai! tjalɔngɔnja nɔra kenɔjuru, Tjalɔngɔnja nɔɔo:gule kundjuɔ;

4 Ge kuniɔaiena, tjalɔngɔnja nɔɔo:gulenɔri, ndjakekɔrinja nɔɔgari:na kalumba nanja, punaria wuɔo:ru nɔria karɔngunal, mindjal kubɔdjunanɔnga.

5 Ndjakekɔrinja nɔɔgari:na kaiug bɔdam maninja, ma kabɔlba pidi:n dɔka wɔli; maiirgi:rkum ba wa kundjunal, kabɔlba tjalani nuru-nuru pɔngɔngalb;

6 Wuno-murum mɔrɔɔunja ba njiɔngunal, wori kanjuriena, wondudba ino:ra, iralga kandjuiena.

7 Ndjakekɔrinja nɔɔgari:na wonɔndja nɔnja; wonɔndja ba wa kubɔdjunal, limbitja kauero:neri, kurab kari wa bari pɔngaiɔndenja.

8 Ndjakekɔrinja nɔɔgarima kabɔlba mɔniam maninja, kurab bari kandjandala, tjalanai kubɔdjuniri, karwongenjiri; bari kandjandala, atjakekɔria 30, atjakekɔria 60, atjakekɔria 100.

9 Gejau kundjuɔ, Aua ini:um kudai nuru wunja, nuru kaninja.

10 Wuno:murum auekama ɔngɔnina, arka wo:ri ɔngarwuneri ɔnɔnɔɔlja nɔnja, burkai kaueriɔbuna bɔre-bɔre wunja.

11 Aua kundjunanɔgori, Njiri nanja kunauwi:na wundjalgaie God nɔri; arka nɔnja dɔnde nɔria darawa kuniɔaiɔnu bɔre-bɔre nɔnja;

12 Gewunja mɔngadidjeri pɔmadidja nɔna, wa mɔra pɔmarwun; nuru ɔngɔnɔɔri nuru padu nana, wa pɔngadenɔn madji worarkar njele pɔdu nana, wai pɔngaiɔbienɔgori.

13 Kundjunanɔgori, Wawu laiburu pinjidi bɔre-bɔre wuna? Nɔrunɔngowu pitja laiburu njirɔnu bɔre-bɔre darawa?

14 Tjalɔngɔnja nɔra nɔla-nɔla ko:gulejiri.

15 Andja kaduɔ arka kalumba nɔnja, ma nɔla-nɔla ko:guliɔnu; wuno:murum nuru ɔngɔnina, maiirgi:rkum kenɔal Satan, kɔno:ɔgu nɔla-nɔla ko: guliɔna arka nɔnja.

16 Arge kađjindjia aņgo:guliena kaiug bađam maninja, arka nęala-nęala wuno:murum ęuru aņganina, maiirgi:rkum tjukul ęaria kubadıba;

17 Wondudba ardo:reja arge wurura, pulagajau kaduņ; gejaw muradıdar, wundjo:rie keņgal nęala-nęala wunja, maiirgi:rkum idjuwa karwona.

18 Atjakekaria kaduņ wonadıja nanja aņgo:guliena; adıja kaduņ arka nęala-nęala ęuru aņganina,

19 Muradıdar baıdaia ęari, wungadıjue wulanbiri ęari, tjakari lai kauwonanęgori, dađa kunjanęal, nęala-nęala limbitja kumbu, kurab wuno:ra kuninaeņu.

20 Arka kaduņ kabalıba maņiam maninja aņgo:guliena; arka nęala-nęala ęuru karkanuru, kadba, kurab bari aņgaiada, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

21 Njele kundjuanęgori, Tjanaim maņuriena maņandienęu wunja waiuru kuni:n, waiuru inarugu, wawu ęuwonu nanja pęamandienja?

22 Gewunja kari kundjalęiena, ęamba wa mađa pungauwi:n; kari mululu ęari, ęamba wa lewara njini pungęęal ęari.

23 I:dja ęamba ini:um kudai ęuru wunja, ęuru kaninja.

24 Kundjuanęgori, Maranindj nanęga ęuru wuranęanęuru; kađjinu wuranęungugule pitja njo:gulienuri; tjile pitja njanawi:nuri.

25 Aua kudai, pitja njanawi:nanęa, aua ino:ra, pitja njano:ņgienanęa ge njini kudai inęanunę.

26 Kundjuņu, Wuna kađjinu baıdaia God anęga, i:dja tjalanęanja nęango:gulejiri kabalıba nanja;

27 Kulunu inęanunę, bari inęanunę, wundugum lewara, tjalanęanja ba pinęanę pinjimbange ęana, ęarunęgowu wa laiburu paņęanin.

28 Kabalıba kurab bari kaiada mauekama; jedmaņęangule, imunęa njini, gejaw corn aręga njini imunęa nanja.

29 Wuno:murum kurab iwidjara inęanunę, maiirgi:rkum kuldjuru ko:gule, wulgundjiri gole keņgunal.

30 Kundjuņu, ęarunęgowu kađjinu workundju baıdaia God anęga? Baře-baře nanęga nanja workungugule?

31 Kađjinu tjalanęanja ndjarunę mustard, njinęe, kabalıba nanja nęango:gulienu, pidi:n njinunę tjalanęanja njindarawa mandanęanja kabalıba nanja.

32 Wuno:murum nęango:gulienęu, tjalanai kundju, njinaiud' ban daņanja irululu darawa nanja njininaienęu, njunęalalidjerudja njinaiudj nęango:gulejiri, gewunja punaria wunjo:ru ęaria gole atja parwa djedba ma nanja.

25 Wonjainja, njinge gulu: wo: kauwonanangeri tjauqdba mannenjalb,

26 Darawa kanjainenananga banmandjia ardarawaia nanja, darawa kanawunguleri ko:l genjeri, njimulugu njuru-nuru wa pinjininja, duj njimbi: neri,

27 Nuru njinganina Jesu wunja, pelengaraia nanja iwelbam njengunal, wobi ananga kamandanala.

28 Gewunja kundjuju, Naiu namba inannumandana wobi ekamandj, pitja namulugu newandjuie.

29 Maiirgi:rkum dumbulu gulu: njanngananga djaban kunjiena; pal njinina njannganaba nanja njanngamurduiena mareja njannganangaia.

30 Maiirgi:rkum Jesu, aue wurura laiburu inganina wundjurulu aua i daga kejanuru, worarkar kanina pelengaraia nanja, kundjuju, Anguja wobi najananga kamandanala?

31 Inalalaia kubadjununanga, Mara kandjo: pelengaraia nandoa anganurienanu, Anguja nanmandanala kundjiiri?

32 Aua wunjili:wa kanbuna, mara njanjo: kundjuju njannga wuna genju.

33 Wonjainja, njingulgunineri djedjerara njinganineri, laiburu njinganineri kanjainenananga, njengunal njimbana imannale njuru, darawa nidji kundjununanga.

34 Aua kundjununanga, Pameranja, wa panjannudjaran nari, numulugu nungandjuna; abi:la baiu, numulugu banu mareja njundjanangaia.

35 Wali kaluleri, karinal maiaram i dagam inaiuri dadjurdkarim anangam, kubadjiri, Nundju pamerinja gole njiman; anudja kunja iniingundeja njele kandjanalingeri?

36 O! Jesu nala-nala kaluiena njuru inganina, inaiuri dadjurd-karim kundjunanga, Punungulgunejiri, panjannudjareri.

37 I:dja kari wa panaju:nja paueramalando: jiri aua nanja, Peter a James a John James iwomaleja argekama.

38 Maiaram inaiuri dadjurd-karim anangam mangadburkal; nanini kadjujiri mara kanbiri, wolawuri anganineri, kanbademeri.

39 Wuno:murum daga ingenja, kundjunangori, Anudja kunja nanini kuriiri, wolawuri njidjiri? Wonjlanunja njiman wa pinjinin, mi:a we njimbeneri.

40 Arka djerai kaueranjurula. Aua, ardarawaia dande wolambara anggo:na, kanmura wonjlanunja irananga, karananganja, arka aua nanja anganineri, daga keja njinganinum wonjlanunja.

41 Wonjlanunja njino:ri kuman, kundjunanga, Talitha cumi; ge jaka wali, Woralinja, kujenu, bari banu.

15 O! Atjakekaria kubadjun, Elijah kanun, Atjakekaria kubadjun, tjo:lbada kanun, iarun tjo:lbadaia kadjindja.

16 O! Herod nuru inganurula kundjunu, John, imri: naju dur nannumbuna, bari kanina.

17 Herod aue nundju-nundju kanjanawuna, John kaman, murd kaman bur karim maninja, Herodias wunja, Philip nawananga manjananganja; njinge pilin njanawananganja.

18 John Herod gejunanga, Wunia nuru-nuru nundju kudai nawalo:lidj. manjananganja.

19 Herodias njinge nanda njimaienananga, Bada ino;, kundjunu; kadjinba pungenja;

20 Gewunja Herod John ko:lgunala, laiburu inganinananga aua i:dja idunuru, mamaia inganina, imuludja kanurula. Wuno:murum nuru inganurula, darawa kundjunu, tjukul nuru kanurula.

21 Wunijau kanjaiena, Herod kuli:ndjiau, manari ar-daiuri kangandjuna ardenaiuri anangaia wunja, manjale-naria anangaia wunja, i:dja ardenaiuri Galilee naria wunja.

22 Herodias ibananganja dora njinggunal, djor geju, Herod tjukul kandjuna, arka kuda: manari nanja atja angauwoneri; inaiuri njimbaridja kundjununanga, Tjaniau anudja nama tunundjiri, pitja nunjano:.

23 Tjauaien kundjununanga, Nananga tjannuniau, pitja nunjano:, bandaia najananga wulemi njini.

24 Njanga dande njananuru, karananganja kundjununanga, Anudja inajiau? Njanga kundjunu, John Baptist imri:.

25 Maiirgi:rkum dora njinggunal inaiuri nanja, kaniauwwuna, kundjunjiri, Nama kune tjannuno: weni angam maninja John Baptist imri:.

26 Inaiuri pakul djenbenuru kanina; mia tjauaien gejunanga, arka wunja manari nanja atja angauwoneri, kadjinba pinjingarinja.

27 Maiirgi:rkum inaiuri malanjara kanjanawuna mu:n-naria nanja, kundjunu imri: tununganjural; aua kejanuru imri: dur kumbuna bur-karim maninja.

28 Imri: ananga angam maninja kunganjurulal, njimbaridja njino:na; njimbaridja karananganja njino:na.

29 Wuno:murum inalalaia nuru anganina, karingunal, durgu tjarawad kubadban, pandjam maninja kubarkandenu.

30 Arkanawieja djaruk kadjaiena Jesu nanja; darawa kubadjununanga ge kadjunu, ge anganbadiingundala.

31 Aua kundjuṅṅaṅgori, Njirge wurura njidjurlingal wugem ṅuru, wāli ṅoiba njidu. Gewunja ardarawaia djo:lio:li kubḍjuṅjiri, ṅoiba wa puṅṅaninjanṅgori mindjāl kunja.

32 Kariṅṅuru namaṅdi ṅanja wugem ṅuru paḷawāde.

33 Mara kanbḗrwuna aṅṅeṅṅuriri, ardarawaia laiburu kadina, ma ṅuru paḷja kubḍjuṅ ardjerdu i daḡu malaiindem mararawam i daḡam, wuk kanbḗrwuna.

34 Aua ba keṅṅunal pelengḗraia djenbenuru mara kanbuna, kandjeriwuna, aṅṅanineri kukundjeria kaḍjindjia kukundja-ṅara ardo:reja; wunman-bali kaniingundaleri.

35 Lewḗra wundur kaṅina, inalalaia kaueraṅmurkala, kubḍjuṅ, Taḅbium maṅa wugem, lewḗra weni wundur kunina;

36 Anṅaṅawu, aṅṅeṅṅuru wunja taḅbiu' ṅuru maiarindjeruṅu' ṅuru wo:ri maṅgarwiri, aṅḡamura wunja mindjāl kunja.

37 O! Kandjo:lbala kundjuṅṅaṅgori, Njiri arano: mindjāl kunja. Arka kubḍjuṅṅa, Arejuṅuru, aṅjerḗmura wuro:dbori kaiug darawa ṅari, aṅjerano: mindjāl kunja?

38 Aua kundjuṅṅgori, Wuro:dbori wodi ardarawaia njiri kudai? Njiri, aranindj. Wuno:murum laiburu aṅṅanina, kubḍjiri, Aṅṅaḷja, djaia iḗrunandu kuda:.

39 Kundjuṅṅaṅgori ardarawaia atjḗ wunja wiri-ṅaria ṅanja tjo:lilia ṅanja.

40 Atjḗ karwona tjudu karwiineri, hundred ṅanja, fifty ṅanja.

41 Wuro:dbori aṅṅaḷja, djaia iḗrunandu kaṅmaṅ, aṅdjo:l' kuru kaḷe kaṅmurkaḷa, wunia kulula, wuro:dbori kalemala; inalalaia ka:no:na adbaṅṅaḷe ṅuru aṅṅanbḗrkugule wunja; djaia iḗrunandu dalar kundjuṅṅaṅḡandu arka ṅanja.

42 Ardarawaia mindjāl kubḍjuṅ, barui kadawi:na.

43 Ilemi tḗrawḗd kubḍbaṅ, tjuṅgurlu wunṅeṅṅalu, djaia ṅari kuda:.

44 Arka wuro:dbori mindjāl kadjuṅu i:dja 5,000 kadina.

45 Maiirgi:rkum inalalaia kundjuṅṅaṅgori namaṅdi daḗra aṅṅeṅṅuru wunja, arkurle aṅṅeṅṅuru kanal' kuru Bethsaida ṅuru, wāli pelengḗraia aṅṅaṅawu kundjiri.

46 Pale aṅḡaiḗdiwela, keṅṅuru taḷambḗn ṅuru dadjurd kunja.

47 Kaḷekaḷem njiṅṅanina, namaṅdi wo:ndum puḷaḡa nanja kunina, aua iḗrunama kabalba ṅanja kaṅina.

48 M̄ara aᅅgo:na idj̄aba kadjuᅅu, kar kadjuᅅeri, gewunja maᅅdjum baruba aᅅgo:neri, wulo:lum pul̄agajau kanmurkal, wudawa iᅅgeᅅeri wo:ndum maninja; t̄janai ᅅejunaᅅgori kundjuᅅu;

49 O! Arka m̄ara iᅅgarwuna wudawa iᅅgeᅅeri wo:ndum maninja, iᅅandj ᅅali kub̄adjuᅅ, jero:I kub̄adjuᅅ;

50 Ardarawaia m̄ara iᅅgarwuna il̄ala kadina. Aua maiirgi:rkum kululanaᅅgori, kundjunaᅅgori, Tjukul njidu; ᅅaīakawaᅅi, pinjirgulgunejiri.

51 Pai kaᅅnina ᅅuru arka nuru namaᅅdi ᅅuru; maᅅdjum wudun kundjuᅅu; arge wurura djenbeᅅuru raᅅgaᅅari kariᅅa;

52 Wa puᅅgadeneᅅja wuro:dbori wunja, arkulum burudum.

53 Wuno:murum ᅅuraᅅ aᅅgauwona, baᅅdaia madburkalal Gennesaret naᅅja, palul' daᅅja murd kubadb̄aᅅ.

54 Namaᅅdi naᅅja ba aᅅgeᅅgunal, maiirgi:rkum laiburu kadinanaᅅga.

55 T̄jaᅅi kub̄adb̄aᅅ taᅅbium ma mararawam wo:ri maᅅgarwuneri, wun-man-b̄ali adbamareja mano:kanbaᅅkaᅅuruleri, ma ᅅuru aᅅgaᅅnina aua iᅅgaᅅnina.

56 Ma daᅅa iᅅgeᅅgunal, maiarundjeruᅅum, malaiindem, wugem, adbamareja we kanbaᅅi:la t̄jau-ᅅaᅅrim maninja, burkai kauerīabuna iᅅgadb̄andana wunja. iamaᅅgum wobi anaᅅga mandj; arka iᅅgadb̄andanala abbuludja karkandjuiena.

7

1 D̄jaᅅuk kadbienanaᅅga Pharisia, at̄jaᅅekaᅅaria wiri-wiri-ᅅaria kuda:, Jerusalem i daᅅu aᅅgeᅅgunal,

2 Mara aᅅganbaᅅrwuna at̄jaᅅekaᅅaria inalalaia maia arkananaᅅga mindj̄al kadjuᅅu ardo:ri muramaᅅa baᅅdaia, geᅅakawaᅅi wa kulai puᅅgarwi:nja.

3 Gewunja Pharisia, Jew ardarawaia kuda:, ardo:ri ᅅamba wa n̄jaᅅbama kulai puᅅgarwun ᅅaᅅri, wa mindj̄al puᅅgadjin, wunindi:ru mababaia arkananaᅅga karkaᅅuru;

4 T̄jau-ᅅaᅅrim idaᅅu aᅅgeᅅgal, ᅅamba wa kulai puᅅgarwun ᅅaᅅri, wa mindj̄al puᅅgadjin; darawa t̄jaᅅekaᅅaria kuda: kunuᅅ, kadbaᅅ karka-ᅅuru wunja, n̄jaligaᅅja, karega, aᅅgaᅅ kulai aᅅganbaᅅrwu.

5 Pharisia, wiri-wiri-ᅅaria kuda: burkai kauerīab, Aᅅudjakunja ᅅunalalaia wa pareᅅan wunindi:ru mababaia arkananaᅅga naᅅja, maia arkananaᅅga mindj̄al kadju ardo:ri muramaᅅa?

6 Aua kundjunaᅅgori, T̄jaᅅam Isaiah t̄jo:lba kundjuᅅu njiri wunja, njidbiᅅum njiljaljadbune, kaᅅdjinu wiri-wiri

kauwi:nu, Worumba andja nuru n̄anbarkanuru ardjalin njiningem, Arkau i b̄owora n̄ai' i d̄aḡu kunuḡ.

7 Maḷjam lunḡu-lunḡudja kub̄adbara, Aḡganiḡgunderi n̄ala-n̄ala i:dja arkananḡa.

8 N̄ala-n̄ala God ananḡa kuramanḡi, wunindi:ru i:dja arkananḡa kuranuru.

9 Gejau kundjunanḡgori, Tjadam n̄ala-n̄ala God ananḡa wai kuriab, wunindi:ru njirkananḡa wuranḡunganuru.

10 Gewunja Moses kundjuḡu, Nuru anurandu iro:lidj, nundju karanja; aua woru ge iranḡanḡa wunja, karananḡanḡa wunja, nidji debad kenjenja;

11 O! Njiri kuri:, I:dja n̄amba genanḡa iranḡanḡa, karananḡanḡa, Ge n̄amba tjununjam naiu n̄ari Corban kunuḡ, gejakawali God n̄ari kunauwi:nu;

12 Njiri wa pinjinanun aua genangandu iranḡanḡa, karananḡanḡa;

13 N̄ala-n̄ala God ananḡa wunamiaru kurandju wunindi:ru njirkananḡa nanja wuranuno:na; darawa t̄akekari kadjinu kuri:.

14 Pelenḡaraia njele ai kanbuna aua nanja, kundjunanḡgori, Nuru t̄aranuru, njidarawa, wuranena;

15 Kari i:dja d̄ande n̄ari, d̄ara kenanḡanḡa kadjinba muramana b̄ada panḡandjun; ge kenḡal i:dja i d̄aḡu, ge muramana b̄ada kandju.

16 I:dja n̄amba ini:um kudai nuru wunja, nuru kaninja.

17 Wuno:murum maiarum d̄ara inḡena pelenḡaraia i d̄aḡu, inalalaia burkai kaueriabuna b̄are-b̄are wunja.

18 Aua kundjunanḡgori, Njiri kuda: wa puranenḡan wuranḡowu kuda: Wawu maḡa puro:n, ge d̄ande n̄ari i:dja d̄ar̄a kenja, muramana b̄ada kadjinba panḡandjun;

19 Gewunja ini:um maninja wa d̄ara punḡenḡan, inulm maninja d̄ara kunjan̄a, d̄ande kunjanuru wai kunja? Maḡaria ardarawaia rar ḡaria kangandjuna.

20 Kundjuḡu kuda:, Ge i:dja i d̄aḡu kenḡal, ge i:dja muramana b̄ada kandju.

21 Gewunja mamulba i d̄aḡu, i:dja ini:um i d̄aḡu, kunjanḡal ni: woru, wurni-wurni, maneba, wurkemanma,

22 Wuri-wuri, alb̄anda, woru, wunḡadjuie, worago:ra, ambula woru, jaum, iamuroi, won̄ala;

23 Wuna darawa woru mamulba i d̄aḡu kunjanḡal, i:dja muramana b̄ada kandju.

24 Ma i d̄aḡu b̄ari kanina, kenjanuru maiamingu' nuru Tyre a Sidon. Maiarum maninja d̄ara kenja, I:dja kari laiburu padara kundjuḡu; O! kadjinba panḡaieḡaijenja.

25 Maiirgi:rkum wonaiinja, ibananganja pidi:nja agula inuru kudai, nuru inganurula, njengunal, ierdu nanja njimbana.

26 Wonaiin' njinge Greek njinina, Syrophoenician njanja madeja. Burkai kaiabuna agula ibananganja wai ingaiabunanga wunja.

27 Aua kundjununanga, Wonalalanuja arkurle barui kadawi:nja; wunia nuru-nuru maia wonalalanuja arkananga anganbado:ngu wunja, kananguria anganbado:nanjori.

28 Njanja kaio:lbala, kundjununanga, Jau, Inaiuri, mia kananguria palalo:nma waiuru arkindjia wonalalanuja arkanangaia mindjal kubadjunanjori.

29 Aua kundjununanga, Nala-nala wuna tjunundjuru, nundjuweja baiunuru, agula ibanja njanngaiandiwela.

30 Njanjuru maiarum njanngananga nuru, wonalalanuja mara njimbuna we njanngawoneri njinarugu nanja, agula njanngaiandiwela.

31 Njele kenanjuru maiamingum Tyre i dagu, Sidon buluman kena, wo:ndum Galilee nuru, pulaga nuru maiamingum Decapolis.

32 Kaueranjuraldaga iaranj wombaria, nala-nala iamidj; burkai kaueriab ino:ri aua nanja ingamandana wunja.

33 Kawai kamanj pelengaraia i dagu iaranj, ino:ri ini:um maninja kungandenu, tjipa: kundjuru, ambula kamandanalananga;

34 Andjo:l' kuru kale kundjuru, noi kundjabuna, kundjunanga, Ephphatha, gejakawali, Lei kuniñaienjanu.

35 Ini:um lei maniaiena, tjilwanja anbula burangai njimaiena, tjadanuru kulula.

36 Kundjunanganjori i:dja kari piriinanjoriri; O! tjile genunanjori, tjilenda njele kubadjun.

37 Djenbenuru ranjari karina, kubadjuniri, Aua darawa wunia kundjuru; wombaria nuru wunja kandju, iamidj kalu wunja kandju.

8

1 Gejau pelengaraia djenbenuru njele anjanina, ardo:reja mindjal kunja, inalalaia ai kanbuna aua nanja, kundjunanjori,

2 Pelengaraia ka:naieriwu, naju nanja weni lewara tjarunuri anjanina, ardo:reja mindjal kunja;

3 Anjaiamindjana namba anjananjawu tambium arkananga' nuru, kalumba nanja jango: pitja pare, atjakekaria arka nanja palawurde karingunal.

4 Inalalaia kauerio:lbala, Ngarunangowu i:dja andja barui kanbado: wuro:dbori nuru wugem maninja?

5 Aua burkai kandjabuna, Wuro:dbori wod' irarawaia njiri nanja? Kubadjun, seven (anjenjalja).

6 Pelengaraia kundjunangori, Atja njirwa kabalba nanja. Wuro:dbori anjenjalja kanman, wunia kulula, ko:lemala, inalalaia ka:no:nanangori adbanjale nuru anganbarkande wunja; arka pelengaraia adbanjale nuru kanbarkandenu.

7 Djaia iarunuri pidi:ndjia kuda: arka nanja kadina; wunia ka:lulanangori, kundjunu, Arka kuda: adbanjale nuru a:rande.

8 Mindjal kubadjun, barui kubadjun; tjarawad kanbadban arki:ndjinindjia arli:wa angeneri tjunjurlu seven (wunjenjalu).

9 Arka kadina kajjini four thousand, (djenbenuru); gejaw kanjanawuna.

10 Maiirgi:rkum namandi dora kena inalalaia kuda; tambium Dalmanutha madburkalal.

11 Pharisia ba karingunal, wunmanbali burkeba kaueriabuna, kubarkanjiro:nananga umiimbaie andjo:l' di daga, kauero:ndjuneri.

12 Noi kundjabuna wunaiuru inai nanja, kundjiri, Anudjakunja woi madberi andja umiimbaie kubarkanjiro:? Nidji kunenuriri, umiimbaie kari woi madberi andja wa punzano:wienangori.

13 Kandjandiwela, njele namandi dora injena kenanjuru kanal' kuru.

14 Wonjala kadina wuro:dbori anganbadba wunja; namandi nanja arka nanja ardo:reja wuro:dbori iarun ekamandja.

15 Kundjunangori, Maranindj, li:a maram leaven Pharisia arkananga, leaven Herod ananga.

16 Arge wurura kubarwadenu kubadjunjiri, Gewunja wuro:dbori nado:ra.

17 Jesu mara ko:na kundjunangori, Anudjakunja njirwadejinjiri, wuro:dbori njido:ra? Wawu puranindjan, puranenjan? Njirkau burudu?

18 Njirkumbula kudai, wawu puranindjan? Njidi:um kudai, wawu nuru pinjidi? Wawu ni: puranjurun?

19 Wuro:dbori five, (anjajla), anjanjalelemala five thousand, (ardarawaia), nanja, tjunjurlu wodi darawa arkindjinindjia tjarawad kuraman? Kubadjunanga, Twelve, (wunjenjalu).

20 Seven, (an̄n̄en̄ālja), four thousand, (ardarawaia) nānja, tjūngurlu wodi darawa arkindjinindjia tjārawād kuramān? Kubadjūnānga, Seven, (wun̄n̄en̄ālu).

21 Gejau kundjūnān̄gori, Wāli wawu puranenan?

22 Bethsaida madburkalal. Ambulidj kauerānuraldāga, burkai kaueriāb inḡamāndana wunja.

23 Aua ambulidj ino:ri laburd kāmān, maiarindjerūn' i dāgām kānurula; ambula tjipa: ingo:na, ino:ri inḡamāndanala, burkai kaīabuna, Koru mandjanindj?

24 Aua āle kundjūnu, kulula, I:dja mara ka:no;; mara ānān̄jumbu nuwonu kādjindjia, wudawa āngēeri.

25 Gejau ambulkandu tjilenjile kāmāndanala; manindjāna njādbama, kāmurduiena, darawa māra kumbuna tjādāmanma.

26 Maiarum anānga' nuru kānāawuna, kundjūniri, Ma-iarindjerūnu' nuru dāra pūn̄jēn̄uriri.

27 Gejau Jesu kēnānuru, inalalaia kuda:, maiar indjerūnu' nuru Caesarea Philippi nārim. Kalumba nānja inalalaia burkai kandjābuna, kundjūnān̄gori, Nai' ānguja i:dja kubadjareri?

28 Kubadjūnānga, John Baptist; atjākekāria Elijah; atjākekāria njele, īarūn tjo:lbadaia nānja.

29 Arka burkai kandjābuna, Njiri nāi' ānguja kuriareri? Peter kaio:lbala kundjiri, Nundju Christ nunūn.

30 Kundjūnān̄gori, I:dja kari aua wunja pir-iinān̄goriri.

31 Wunmanbāli kaniingundaleri, I:dj'in̄ko:lu darawa madj kuni:njanānga, inḡaīabienu mababaia nānja, ardenaiuri dadjurdkaria nanja, wiri-wiri-nāria nānja, bāda inḡauwi:nu, pāle kulunu tjārūnandu njele bāri inḡaīandien̄u.

32 Nāla-nāla wuna pāndurām kulula. Peter kāmān aua, wunmanbāli kamaiāmbuna.

33 Aua worarkar kanina inalalaia mara āngo:na, Peter aua kāmaiāmbuna, kundjiri, Nālerdu nuru baiunuru, Satan; nundju God kāri wa ni: pundjanurun, i:' kari ni: kundjanuru.

34 Pelēngaraia ai kanbuna aua nānja inalalaia nanja, kundjūnān̄gori, I:dja nāmba in̄amalando: gejāra, aue nundju-nundju kari:nja, wongaia anānga manuk kumenja, nānmalando:nja.

35 Aua in̄ai n̄amundulba ge, pitja njoim; aua in̄ai koiim nāiu wunja, wālanu-wunia wunja, pitja n̄amundulba.

36 Bāndaia daraiu ānudjakunja i:dja kāma, ge in̄ai kōakaliba.

37 Ānudja i:dja kāno: in̄ai kānauwi:nu?

38 Aua djiān kāmara ṅāla-ṅāla kuda: ṅaianāṅga, āndja woi maṅgadberi wurni-wurnia, arworia ṅanja, I:dj'in̄ko:lu kuda. pitja djiān ṅjāmanāṅga, wuno:murum iṅgeṅgal paḷemba ṅanja Iranāṅga anāṅga, wāḷaṅṅaria maṅmaia ṅanja.

9

1 Kundjuṅaṅgori, Nidji kuṅenuriri, Atjākekāria ṅuruma kaḍuṅ arka ṅanja āṅgauwelgeṅjiri, debara kaḍjinba puṅgavkaguṅaṅ, maṅa karwu ṅjini baṅdaia God anāṅga keṅgal wundjurul' dāṅja.

2 Pale lewāra six, (wunṅalu), Jesu kanma aua ṅanja Peter a James a John, taḷambān ṅuru karāṅ ṅuru kangaṅural adagaṅragenu; kalēṅ kaiābiena adbaṅṅale ṅanja;

3 Wobi anāṅga paḷemba kadiṅaiena, ardo:roi djenbenuru, kulai-ṅāra kari kabāḷba ṅanja arge kaḍjindjia ardo:roi kaḍjinba paṅgaṅdjūn.

4 Maṅa karwi:ṅanaṅgori Elijah Moses kuda:; auandu kubāḷuleri Jesu ṅanja.

5 Peter kaio:lba, kundjuṅaṅga Jesu, Rabbi, wunia arkunūṅ ṅuruma; jaṅdaḷpa maiaruṅurim wondi mero:; maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja.

6 Gewunja wa laiburu paṅgaṅinja ṅanaṅga iṅgaio:lba; gewunja karkulṅenja.

7 Aṅgubān kuṅaṅṅunal djer' ṅjindjābunanāṅgori; aṅgubān i daḡu ṅāla-ṅāla kuṅaṅṅunal, Indja iṅaṅgula ṅedura ṅanṅundjuṅaṅga; ṅuru iraṅuru.

8 Maiirgi:rkum wunṅjili:wa maṅgarwuna, kari wa mara panbarwi:nja tjile, Jesu aekama arka ṅanja.

9 Wāli taḷambān idaḡu jeriba kadjūaliri, kundjuṅaṅgori, I:dja kari piriinaṅgoriri maṅa karwuna, I:dj' in̄ko.iu imāṅdj i daḡu baṅi iṅgaṅuṅ ṅjini.

10 ṅāla-ṅāla wuna kubāṅkaṅurula. arge wurura burkeba kadjābieneri aṅudja baṅi iṅgaṅuṅ imāṅdj i daḡu kaṅuṅ.

11 Burkai kaueriabuna, kubadjuṅjiri, Wiri-wiri-ṅāria kubāḍju Elij'urle keṅṅunjal.

12 Aua kundjuṅaṅgori, Elij'urle nidji keṅgal, darawa kangaṅaṅum; ṅaṅruṅaṅḡowu wiri-wiri kauwi:ṅu I:dj'in̄ko:lu wunja, aua darawa madj kuni:njanaṅga, kaui kandjui:nja?

13 O! Kuṅenuriri, Elijah gole keṅṅunal, kubadjuṅaṅga kuda: lai kauwonaṅgori, kaḍjiniu wiri-wiri kauwi:ṅanaṅga.

14 Wuno:murum inalalaia aṅgaṅbaḍburkalal, pelēṅāraia djenbenuru maṅa kanbaṅrwuna wo:ri

anġanbawneri, wiri-wiri-nġaria kuda: burkeba kanbađjabineri.

15 Maiirgi:rkum pelengaraia ardarawaia, mađa ingarwunaia, djenbenuru rangari kariņa, waři-waři ingadburkała, wulmai kubadjuananġa.

16 Aua burkai kandjabinuna, Nnanġa burkeba kariabiri?

17 Iarun pelengaraia nanja kaio:lbala, Iniingundeja, kaņanurulaldu inġangula, agula iamidj kudai;

18 Nnanam ma inġam wai kaiab, tjanalar kari kaņun, iwiak wuranġan kumbu, ro:ngoi kejeri; nunalalaia kuņenananġori arka wai ingadjab wunja, kađjinba wai paueriabi:nja.

19 Kandjo:lba kundjiri, Woi maranunmandjeri njirkudjaria, nananġiau njiri nanja nenu? Nnananġiau njinjama? Iranuralġara.

20 Kaueranurulaldaġa; mađa inġo:neri, maiirgi:rkum agula dalar kaņan; kabalba nanja kauwona, bađawai kauwi:na tjanalar kari.

21 Aua iranġa burkai kaiabinuna, Nnananġiau wuna kuņanġunaldaga? Aua. kundjuņu iand' a:ndjanu.

22 Tjilejile wai kariiniri wia' nanja, agu nanja, bađa inġo: wunja; nundju namba nani tjunundju wunja, andjeriwandu, anawodjandu.

23 Jesu kundjuananġa, Nundju namba tjunundju wunja, darawa gole punġe aua wa punġanudjaran nari.

24 Maiirgi:rkum worala iranġa jero:l kundjuņu, kundjuniri, Naiu wa punanudjaran; tjanawodju nanjunudjara.

25 Wuno:murum Jesu mađa anġo:na pelengaraia niriņu tjari kadburanjaliri, agula inuru kamaiambuna, kundjuananġa, Nundju agula wombaru, nundjamugu, kuņenu, ba bengal daġa, tjile dađa punjunanurunanġeri.

26 Jero:l geņu, djenbenuru dalar inġaman, ba keņunal; ianda imandja kađjindja kaņinaiena; gewunja ardarawaia kubadjun, Iman kaņun.

27 O! Jesu ino:ri kaņan, brai ki:la; geġau bari kaņina.

28 Wuno:murum maiarum maninja inġenġunal, inalalaia a:dagaragenu burkai kaueriabinuna, Ari kađjinba pedjabinja.

29 Kundjuananġori, Wuna kađjinu kađjinba punġenġunal namba wa dadjurd dkaġa ma.

30 Ma i daġu kariņanuru, Galilee buluman karinjanuru, i:dja kari wa laiburu aranu punġenja.

31 Gewunja inalalaia kaniingundala, kundjuananġori, I:dj'inko:lu kanauwi:nu i:dja ardo:ri nanja, pitja bađa

ewuro;; baɗa ingauwi:ɲu, paɓe kulunu tɗaruɲandu pitja baɗi njele enu.

³² Naɓa-ɲaɓa wa puɲgadenenja, karkulgunenja burkai ingadjaɓ wunja.

³³ Capernaum madburkalal; wuno: murum maiarum maninja inganina, burkai kandjabuna, Naɲaɲga ku-rawadeɲu kalumba ɲanja?

³⁴ Kaɲuk kubaruwuna, gewunja arge wurura kadi:neri aɲguja inaiuri inganuɲ.

³⁵ Atja kauwona, twelve, (aɲɲennaɓa), ai kanbuna; kundjuɲaɲgori, Iaruɲ ɲaiurle ɲamba ge, paɓe ardarawaia ɲanja pitja enu, inawodjieja ardarawaia ɲanja.

³⁶ Woralu kaɲaɲ, arka pulaga ɲanja kadeɲu, ɲuluruwa kaɲuriri, kundjuɲaɲgori.

³⁷ Aua ingam iaruɲ aɲdja wonaɓalalaɲuja ɲanja ɲaɲumba ɲanja, ɲaiu ɲaɲma; aua ɲaɲɲuma, ɲaiu wa paɲaɲmaɲ, O! aua ɲaɲɲunɲaɲawuna.

³⁸ John kundjuɲaɲga, Iniingundeja, iaruɲ mara kerwuna agulaia wai aɲgo:neri ɲunɲumba ɲanja, ked-baiambuna, aɗi wa penmalando:ɲa.

³⁹ O! Jesu kundjuɲu, Paɗamaiaɲbiri, gewunja i:dja kari, wundjurulu ɲaɲumba ɲanja ge, kadjinba maiirgi:rkum woru puɲgengara.

⁴⁰ Aua wa ɲanda paɲaɲɗaɲ ɲaɗi, ɲaɗi ɲanja kaɲuɲ.

⁴¹ Aua agu ɲjinɲuno: djo: wunja, gewunja Christ anaɲgaia ɲjirkunuɲ, nidji laɲugu anaɲga kaɲdinba puɲgoiimaɲ.

⁴² Iaruɲ aɲdja bi:rwidinaɗa ɲanja arka wa paɲaɲbaɗkudjaran ɲaɗi, aua ɲaɗi ingam, wunianaɲga ma no:gu daraiu ileɲga ɲanja jarko:li kaɲuɲ, wo:ndu' ɲuru wai ingaiaɓieɲu.

⁴³ ɲuno:ri ɲamba ɲaɗi ɲunɲuma, dur minjo;; wunianu ma tjo:da wundjedjer' kuru ɲunɲunjaɲa, ɲuno:ri tɗaruɲandu kudai ɲamba ɲunɲunjaɲaɲuru mamara' ɲuru, wiɲaɲ' kuru kaɲdinba tjimi puɲgauwi:n nari.

⁴⁴ Ma tɗamulɗja arkaɲaɲgaɲa kaɲdinba deɓadi puɲgadjin, wiɲanu wa tjimi puɲgauwi:n.

⁴⁵ ɲundjerdu ɲamba ɲaɗi ɲunɲuma, dur minjo;; wunianu ma wundjedjer' kuru ɲunɲunjaɲaɲuru ɲunɓandadj, ɲundjerdu tɗaruɲandu kudai ɲamba ɲunɲundjaɓieɲu mamara' ɲuru.

⁴⁶ Ma tɗamulɗja arkaɲaɲgaɲa kaɲdinba deɓadi puɲgadjin, wiɲanu wa tjimi puɲgauwi:n.

⁴⁷ ɲungubulu ɲamba ɲaɗi ɲunɲuma, wai minjaɓ; wunianu ma baɲdaia God anaɲga ɲuru ɲunɲunjaɲaɲuru

nungubul' tjaruŋ kudai, namba nungubul' tjaruŋandu kudai wai nunŋundjɔbieŋu mamara' nuru;

48 Ma tjamuldja arkaŋaŋgaŋja kaɗjinba debɔdi punŋadjin, wiŋu wa tjimi punŋauwi:n.

49 Ardarawaia kaɗambal' kaɗi arandjui: wiŋ' njininge.

50 Kaɗambalja inia kaŋuŋ; O! kaɗambalja wulapa namba wa paŋgeŋaŋ, aŋudjaniŋge wulapa nara irewandju? Njirkauŋi naŋja kaɗambalja kudai njidu, jamulili nari njidu.

10

1 Ma i daŋu baɗi kaŋina, kengal maiamingum Judaea Jordan kanal' gaɗim; pelengaraia djaruk kadbienunanga njele; geŋau, kaɗjini geŋirida, njele kaniŋgundala.

2 Pharisia kaueraŋmurkala, burkai kaueriaŋbuna' Wuniowu i:dja maŋgaŋaŋgaŋja njaŋgaiɔb? Kauero:ndjuneri.

3 Kandjo:lbaɓa kundjuŋaŋgaŋgori, Naŋanga Moses kundjuŋunuri?

4 Arka kubadjuŋ, Moses aŋaŋu:la wiri-wiri njerkundju mili-mili njerkundjaba nara, wai njerkundjaba.

5 O! Jesu kundjuŋaŋgaŋgori, Gewunja njirkulum burudum wunaie wuna wiri-wiri kundjuŋunuri.

6 O! Wunindidj-i-daŋu wondijau, Auandja, njingaŋja wondi kanbuna.

7 Wuna wunja i:dja irananga a karanangaŋja pitja ejaŋdiwejaŋdu, maŋgaŋaŋgaŋ' njiniŋja pitja njewaŋdura;

8 Iaruŋandu iwiliri iaŋuŋamandj pitja eniŋaiejaŋdu; gewunja iaŋuŋandu wa njele paŋgaŋingandu, O! iaŋuŋamandj.

9 Auandu God pidjin ingo:nandu, i:dja tjauala: paueriaŋdandiri.

10 Maiarum maninja inalalaia njele wuna wunja burkai kaueriaŋbuna.

11 Kundjuŋaŋgori, Aua maŋgaŋaŋgaŋja njaŋgaiɔb, ndjakarinja pilin ingauwona, wurni-wurni njinaneri;

12 Njaŋga kuda: kulananga namba ingaiɔb, iakara namba ingam, njaŋga kuri njinuŋ.

13 Woŋalalaŋuja bi:rwidinaɗia kanbaɗkanjurulaldaga, aŋgaŋmandana wunja, inalalaia kanbaɗbaiambuna.

14 O! Jesu maɗa ko:na, maɗa-maɗa kaŋina, kundjuŋaŋgaŋgori, Woŋalalaŋuja kariŋgunjalgaɗa; kaɗe paro:jiri, gewunja arge kaɗjindjia baŋdaia God anaŋga.

15 Nidji kuŋenuriri, Aua baŋdaia God anaŋga wa punŋamaŋ nari woŋalaŋ pidi:ndja kaɗjindja, kaɗjinba ma daɗa paŋgeŋaŋ nuru.

16 Nuluruwa kanjurula, p̄ali kanbuna, ino:ri kanm̄andanaleri.

17 W̄ali kalumba n̄uru in̄geṅaṅuriri, īaruṅ w̄ari-w̄ari k̄amurkalal, im̄aṅṅale n̄uru lungudja k̄anina, burkai kaīabuna, Iniṅgundeja inia, ṅani pitja ṅe wundjedjeru k̄adjinma ṅari ṅama wunja?

18 Jesu kundjuṅaṅga, Aṅudjakunja inia kundjiara? Kari inia wa paṅṅanin, God auekama.

19 Wununaue gole laiburu ṅunuṅaṅga, Baḍa paṅdjo:jiri, Wurniwurni puṅuniri, Maneba paṅ-ṅdjo:rjiri, Pare paṅdjaṅuriri, Pielgielge puṅuniri, Iro:lidj, karanja n̄uru aṅurandu.

20 Aua kundjuṅaṅga, Iniṅgundeja, wuna darawa kuṅeniri, woṅalaṅ andjanu.

21 Jesu k̄anindjaṅa, ṅedura kundjuṅaṅga, kulunaṅga, T̄jaruṅ ṅuno:ra, baiuṅuru, ko:l dju ṅdjaṅaṅaṅuleria, ardjeja ṅno:, wulaṅbiri ṅdjo:l' ḍanja pitja kudai ṅunjanu; geṅau beṅgal, t̄janmalando:

22 Iminum ṅundi-ṅundi kundjuṅu, pakul ṅari keṅaṅuru, wulaṅbiri ardarawaia kudai in̄ṅanina.

23 Jesu wun̄jili:wa kanbuna, inalalaia kundjuṅaṅgori, Aḍbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri t̄jini:ria baṅdaia God aṅaṅga ḍara ṅgeṅuru wunja.

24 Inalalaia ṅala-ṅala aṅaṅga raṅṅari kub̄adburawuna. Mia Jesu t̄jile kandjo:lba, kundjuṅgori, Woṅalalaṅuja, Aḍbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri paṅṅaṅ ṅganbaḍburawu baṅdaia God aṅaṅga ḍara ṅgeṅuru wunja.

25 Camel abi:la mand̄agu bulumaṅ keṅaṅuru needle ambul' ḍanja, i:dja t̄jini:ra baṅdaia God aṅaṅga ḍara in̄geṅuru wunja.

26 Raṅṅari djenbenuru kariṅa, kub̄adjuṅaṅga, Aṅguja emundulbaie?

27 Jesu kanindjeri, kundjiri, I:dja ṅanja aḍbaṅṅalim kunuṅ, kari God ṅanja; darawa gole puṅṅanu God ṅanja.

28 Wunmanbaḷi Peter kundjuṅaṅga, Wai, darawa kundjedjandiwela, ṅunbaḍbalando:na.

29 Jesu kundjuṅu, Nidji kuṅenuriri, I:dja ṅamba ṅṅaiṅdiwe maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, karanṅaṅja, iranṅga, woṅalalaṅjuṅgaia, kab̄alba, ṅaiu wunja, w̄alaṅu-wunia wunja,

30 Pitja ṅṅam ardarawaia ṅanja ma, weni wendjiau, maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, kararaia, woṅalalaṅuja, kab̄alba, wundjo:rie kuda:; baṅdaia keṅgal djini wundjedjeru k̄adjinma ṅari.

31 Mia ardarawaia manñale ñaria pitja päle arānu, päle ñaria pitja manñale arānu.

32 Kalumba ñanja kadineri, Jerusalem ñuru pai kadineri; Jesu adbanñale ñuru keñañuriri; rangari karinja; arka ingadbalando:neri karkulgunenja. Twelve, (aññenñalja), njele kanman, wunmanbali kundjuñañgōri wuna kaninaienjunānga.

33 Wai, Jerusalem ñuru pai ñaduñiri; I:dj' inko:lu pitja eno:wi:ñāgōri ardenaiuri dadjurdkaria a wiri-wirināria; pitja wure pāro:ñānga imān kunja, pitja añbārano:ñānga edbulia,

34 Arka berka pitja ewurana:na, pitja tjipa: ewuro; pitja ñoiilwa ewurañuru, pitja bāda ewuro;; päle kulunu tjaruñandu pitja bari enu.

35 Wodjulu kamurkalgandu James a John, Zebedee inko:landu, kundjunāngandu, Ininñundeja, njārenandu tjuñundjunjārendu burkai ñuñnunbādjabandu.

36 Aua kundjuñañgōndu, Nñāñga kuriandareri ñaññundjunurendu?

37 Kundjuñañgōndu, Año:wandu atja arkuunūandu, iakāra ñundju worawerdum maninja, iakāra tjamaum maninja, pälemba ñundjanānga ñanja.

38 O! Jesu kundjuñañgōndu, Wa laiburu pinjidingandu ñañānga ña:d njirkunūandu. Koru djo: pinjiriandu cup ñaiu djo: ñaññunjaña, koru baptize pinjidandu baptism njininge ñaiu baptize ñaññunū?

39 Auandu kundjuñañgōndu, Gole pedandu. Jesu kundjuñañgōndu, Cup ñaiu djo: ñaññunjaña njirendu pitja djo; njiriandu; baptism ñaiu baptize ñaññunū njirendu pitja baptize njirendu;

40 Mia atja njirkunūandu ñaiu worawerdum, tjamaum maninja, ñaianānga kunina miri njinñuno:wandu, arkanānga arka wunja wunamanja kanina.

41 Wuno:murum ten, (aññenñalja), ñuru āngānina, wun man bali adji:la kaueramāññāngōndu James a John.

42 Gejau Jesu ai kanbuna aua ñanja, kundjuñañgōri, Laiburu njiduñ arka āngāndiena ardaiur' kunja edbulia ñanja ardaiur' kaduññāngōri; ardenaiuri arkanānga i:a karwi:ñunāngōri.

43 Njiri ñanja wuruñgōwu wa puñganin; O! aua njiri ñanja ñañaiuru ñenu gejiri, inawodjieja njirkanānga pitja enu;

44 Aua njiri ñanja ñaiurle ñenu gejiri, inawodjieja ardarawaia ñanja pitja enu.

45 Gewunja nidji I:dj' inko:lu kenḡunal kari inḡanawodjienju wunja, O! aḡḡanawodju wunja, inḡau inḡano: laḡugu ardarawaia wunja.

46 Jericho madburkal; wāli Jericho i daḡu inḡenḡanuriri, inalalaia naḡja, pelenḡaraia djenbenuru kuda:, Timaeus inko:lu, Bartimaeus, ḡa:d baḡa ambulidj, atḡa kaḡineri kalumba mawondaḡam maninja.

47 Wuno.murum ḡuru inḡanina Jesu Nazareth ḡara inḡanina, wunmanbaḡi jero:l kundjuḡiri, kululeri, Jesu, ḡundju David ḡunḡungula, tḡandjeriwu.

48 Ardarawaia kaueraḡmaiḡambuna, kaḡuk inḡauwi:ḡu wunja; O! jero:l kundjuḡu djenbenuru ma, ḡundju David ḡunḡungula, tḡandjeriwu.

49 Jesu ba:d kundjuḡu, kundjuḡu, Ai iro:.. Ai kauero: ambulidj, kubḡdjuḡaḡa, Tjukul baḡu, baḡi baḡu, ai ḡunbiri.

50 Aua, wobi anaḡa wai inḡaiḡbuna, kurḡd kaḡina, Jesu kaḡurkalal.

51 Jesu kaio:lbala, kundjunu, ḡaḡi njejara kundjiareri? Ambulidj kundjuḡanaḡa, Rabboni, maḡḡanḡunindj wunja.

52 Jesu kundjuḡanaḡa, ḡundjunuru baiḡuru; ḡundju wa pindḡaḡudjarenja ḡunmurduwi:ḡu. Maiirgi:rkum manindḡaḡa, kalumba naḡja kaḡalando:na.

11

1 Jerusalem djali maḡgadba, Bethphage a Bethany naḡja, inalandu kaḡaḡawandu, kundjuḡaḡandu,

2 ḡirinḡurandu maiarindjeruḡu' ḡuru maḡdjo:ri maḡḡanḡ; maiirgi:rkum wāli ma daḡa ḡjirkumbaḡanḡurandu, pitja maḡa irewandu donkey kauila murd inḡamiena, i:dja kari wen' ḡjini kaḡdinba atḡa parwi:njanaḡa; burḡgai iraḡandu, iraḡuralḡandu.

3 I:dja ḡamba kadjunurendu, Aḡudjakunja wuna kuriandiri, wuriandu, Inaiuri inḡama kundju, maiirgi:rkum pitja paḡenuru enḡawal.

4 Keḡanḡurandu, donkey kauila maḡa ko:nandu murd inḡabiena maiamundu' naḡja daḡde kalumba

5 Atḡakekaḡia ma aḡḡawelḡenjiri kubḡdjuḡanaḡandu, ḡaḡi kuriandiri donkey burḡgai iraḡunmaḡandiri?

6 Kundjuḡanaḡgoriandu ge i daḡu Jesu ḡeḡunaḡandu, arka kaueraḡaḡu:landu.

7 Donkey kauila Jesu kaueraḡuraldaḡa, wobi arkaḡaḡa kauero:guleḡaḡa; aua atḡa kauwonaḡgori.

8 Ardarawaia wobi arkaḡaḡa kalumba naḡja paḡaḡa kariḡanaḡgeri; atḡakekaḡia jedmaḡḡaḡu wuḡḡalalidjerugu dur kadjuḡaliri paddock naḡja.

⁹ Arka maŋŋale aŋgeŋaŋuriri, arka kuda: paŋe iŋgadbando:neri, jero:l kubadjuŋ, Hosanna; Tjukul ŋara aua iŋgeŋgaliri Inaiuri iŋumba ŋaŋja.

¹⁰ Tjukul ŋari baŋdaia keŋgaliri, David irai ŋarkanŋga ŋari, Hosanna karŋ ŋari ma.

¹¹ Jerusalem daŋa keŋa; wuno: murum wunjili:wa ko:na darawa ŋaŋja, kaŋekalem njiŋgaŋina, daŋde keŋaŋuru Bethany ŋuru, twelve, (aŋnenŋaŋja), ŋaŋja.

¹² Maŋgunu, Bethany i daŋu aŋgeŋgunal, baia: ko:na.

¹³ Tjilium boŋwora maŋa maŋgo:na jedmaŋgaŋu kudai, keŋgunal, ŋamba maia ma ŋaŋja mara aŋgo: minja; maŋgaŋmurkalal, kari wa maŋa panbi:nja, jedmaŋgaŋ' daŋa ma; gewunja tjilium kurabjau wa puŋgaŋinja.

¹⁴ Maio:lbala, kundjuŋaŋga, I:dja kari mindjaŋ puŋgadjiŋi ŋundju ŋaŋja wendji daŋu kaŋdjinma njini. Inalalaia ŋuru kaueraŋurula.

¹⁵ Jerusalem madburkalal; dadjurdkarim manaiudba dara kena, wunmanbaŋi wai kanbuna arka ko:l kadjuŋeri, aŋganbaŋbaŋeri dadjurdkarim manaiudba maninja, paŋlalo:nma kaiug kaŋeŋ-ŋaria arkanŋga tjaueri maiabuna, adbaŋaŋkarim kuda: arka kuluko:ka ko:l kadjuŋiri;

¹⁶ I:dja kari pa:naŋu:nja tjalumba mano: iŋgaŋuru wunja dadjurdkarim manaiudba puŋaŋgori.

¹⁷ Kaniŋgundaŋa, kundjuŋaŋgori, Wawu wiri-wiri puŋgauwi:nja, Maiarum ŋaianŋgam pitja merimie maiarum dadjurdkarim, worumbaia ardarawaia wunja? O! njiri marandjuna kaŋmenma lulunŋaria arkanŋgam.

¹⁸ Ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria kuda: ŋuru kadina, buluk kubarkaŋjiŋo:na ŋaruŋgaŋoŋu baŋda iŋgarwu; gewunja kauero:lgunaŋa, pelenŋaraia ardarawaia raŋgaŋi aŋgeŋaia aŋganiŋgundaleri.

¹⁹ Kalekalem kaŋdjinma keŋaŋuru manaiudba i daŋu.

²⁰ Maŋgunu tjanaŋi aŋgeŋeri, tjilium maŋa marwuna maralgam wondudba i daŋu.

²¹ Peter ni: kaŋurula, kundjuŋaŋga, Rabbi, wai, tjilium ŋundju wure maŋdjaŋunbuna maralga' njinim maŋina.

²² Jesu kandjo:lbakundjuŋaŋgori, God paŋaŋudjareri.

²³ Nidji kuŋenuriri, Aua geŋaŋga taŋambaŋ wuna, Tjaŋawaŋ paŋmie, wo:ndu' ŋuru paiaŋbie; iŋauŋi ŋaŋja ŋamba wa puŋgaŋudjaŋaŋ ŋari, kaŋdjinba puŋgaŋudjaŋaŋ ge ka:lu kaŋinaieŋu; pitja njaŋunŋaŋga.

²⁴ Gewunja kuŋenuriri, Darawa dadjurdkarim wuruŋundju, wuruŋuniaŋ, puŋaŋudjareri gole kudai njirkunina, pitja kudai njiraŋu.

25 Wuno: murum njirkumbalgenjiri dadjurd wuranundjiri, wai wuriab, namba nanda arangunma; gewunja Iranura kuda: aua andjo:l' danja inganun, umara njirkananga wai kana punggaiabanuri.

26 Njiri namba wa wai puriabun, Iranura aua andjo:l' danja inganun umara njirkananga wa wai punggaiabun-nuri.

27 Jerusalem njele madburkal; wudawa ingeneri dadjurdkarim manaiudba nanja, kaueramurkal ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria, mababaia.

28 Kubadjuanananga, Nananga wundjurul' njininge wuna kundjiiri? Anguja wuna wundjurulu nuno:na wuna tunundjindjiri?

29 Jesu kundjuananngori, Tjarun burkai njinjab, tjario:lba, pitja nenuri nananga wundjurul' njininge wuna nanundjiri.

30 Baptism John ananga, andjo:l' kari, i:dja nari kunina? Tjario:lba.

31 Arge wurura kubarwadenju, kubadjujiri, Namba workundju, Andjo:l' kari, pitja nje, Angudjakunja kurangudjarala?

32 Namba workundju, I:dja nari, pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja ardarawaia nidji John tjo:lbada nali kubadjuanananga.

33 Jesu kauerio:lbala, kubadju, Wa laiburu pedin. Jesu kundjuananngori, Naiu wa punenuri nananga wundjurul' njininge wuna nanundjiri.

12

1 Wunmanbali kululanangori bare-bare nanja. I:dja tjarinajm ro:pa keja, nuwonu nali-nali kundjandala, balaium tjari mo:na wine kunja, maiarum karang narim wondi mo:na, tjarinaria kanino:la, tambium maiakari' njuru kejanuru.

2 Kurabjau kajanawuna tjarinaria njuru inawodjieja, kurab tjarinajrim maninja angamura wunja tjarinaria nanja.

3 Arka laburd kaueramang, noiilwa kauerajurula, ino:ra kauerajanawuna.

4 Njele inawodjieja iakara arka nanja kajanawuna; aua imri: dai kubarwuna, wodbandagu kubadjuanananga.

5 Iakara kajanawuna; aua bada kauero:na; atjakekaria ardarawaia; atjakekaria noiilwa kanbarkanuruleri, atjakekaria badawerdai kanbarkanaleri.

6 Wāli iğaruŋ kudai iŋko:lu, ŋedura geŋunāŋga; pāle nānja kaŋaŋawuna arka nānja, kundjunjiri, Ŋuru ewu-
raŋuru iŋaŋgula.

7 O! Arge tjaŋiŋaria arge wurura kadi:na, Indja iwulgu;
ŋariu, bađa aro:, tjaŋiŋarim ŋarkanāŋgam pitja menu.

8 Laburd kaueraŋaŋ, bađa kauero:na, tjaŋiŋarim i daŋam
wai kaueriaŋbuna.

9 Gewunja ŋani pitja nje inaiuri tjaŋiŋarim nara? Pitja
ejeŋgal, tjaŋiŋaria baďawerdai njeŋaŋgori, tjaŋiŋarim
atjaŋekaria anjaŋino:.

10 Wiri-wiri wuna wuna wawu maŋa puro:njiri; Kaiug ge
wondiaŋaria wai kadjabuna, Ge i di daŋu kuniŋaiena umri:
ruko:wa;

11 Wuna Inaiuri i daŋu, Raŋgari ŋarkumbul' daŋja
kunuŋ?

12 Kubarkaŋjiro:na laburd iŋgadba wunja; pelengaraia
kanbarkulgunala; gewunja kubadiďjaŋa bare-bare geŋu
arka wunja; kaueriaŋdiwela, kariŋaŋuru.

13 Kanbarkaŋawu aua nānja atjaŋekaria Pharisia a Herod
ŋaria, iŋgadba wunja ŋala-ŋala nānja.

14 Wuno:murum aŋgeŋgunal, kubadijunāŋga,
Iniŋgundeja, laiburu aďuŋanu nidji ŋunŋunuŋ, kari wa
pandjo:lgunan; gewunja ŋundju i:dja wa pandjanindjan, O!
nidji God ŋari kandjaniŋgunderi; Wuniowu kaiug Caesar
erkuno:? Worwu ge?

15 Ko:ru kedo:? Wawu pedo:n? Aua laiburu
kaŋinanāŋgori adbiŋum maľjaljadbuneja, kund-
junāŋaŋgori, Anudjakunja tjaŋo:ndjuiri? Kaiug
wuraŋuralgara, ŋanŋunindj wunja. Kubarkaŋuruladaŋa.

16 Gejau kundjunāŋaŋgori, Anguja anāŋgam imiŋum
maŋa, wiri-wiri wuna? Kubadijunāŋga, Caesar anāŋga.

17 Jesu kundjunāŋaŋgori, Caesar irano: Caesar
anāŋgaia, God irano: God anāŋgaia. Djenbenuru raŋgari
kaueraŋmurawuna.

18 Kaueraŋmurkal kuda: Sadducia, arka kadju adbāndj
i daŋu wa bari padjaŋdien, burkai kaueria-buna, kubad-
junjiri,

19 Iniŋgundeja, Moses wiri-wiri kundjununjari, I:dja
ŋawanāŋga ŋamba debara iŋgeŋa, maŋgaŋaŋgaŋja
pāle njaŋgaiāndiwe, woŋalaŋ kari wa paŋgaiāndiwen,
ŋawanāŋga maŋgaŋaŋgaŋja njimenja, woŋalaŋjuja
aŋgaiānda ŋawanāŋga wunja.

20 Ŋawawaia aŋŋeŋaľja kadina; iwulgu maŋgaŋaŋgaŋja
njimaŋ, debara keŋa, woŋalaŋjuja kari wa pandjaŋdiwenja;

21 Pulai njimaŋ, debāra kenja, wonḡalaŋuja kari wa pandjāndiwenja;

22 Ge pula: ḡara, aŋŋennaḡlja wonḡalaŋuja kari wa panbaḡdandiwenja. Paḡle naŋja wonḡaiinja kuda: debāra njeŋa.

23 Adbandj' i daḡu baŋi aŋḡaŋuŋ maŋḡaŋaŋḡaŋja ḡani anaŋḡaŋja pitja njenu? Gewunja aŋŋennaḡlja njingarkanuruleri maŋḡaŋaŋgorinja.

24 Jesu kundjuḡaŋaŋgori, Wawu wuna wunja kuramiḡdma, mili-mili a wundjurulu God anaŋḡa wa laiburu pinjidiŋ ḡari?

25 Wuno:murum adbāndj i daḡu baŋi aŋḡaŋuŋ, kari wa paŋaŋ parwaŋ, kari wa paŋaŋ padawi:n; O! waḡaŋḡaria aŋdjo:l' daŋja kaḡdjindjia kaduŋ.

26 Mia adbāndja wunja baŋi aŋḡaiāndienju; wawu maŋa puro:njiri mili-mili naŋja Moses anaŋḡa, Irululu wunja, God kalulunḡaŋa, geŋuḡaŋgeri, ḡaiu God Abraham anaŋḡa, God Isaac anaŋḡa, God Jacob anaŋḡa?

27 Aua God adbān ḡara ḡuru-ḡuru, ardjedjerkāra; djen-beḡuru kuramiḡdma.

28 Iaruŋ wiri-wiri ḡara keŋḡunal, ḡuru kangaŋurula burkeba aŋḡaiābieneri, laiburu iŋḡaŋina tḡadaŋuru aŋḡaio:lbāla, burkai kaiābuna, ḡanaŋḡa wununauiē kauurle darawa ḡaŋja?

29 Jesu kaio:lbāla, Kauurle kunuŋ, ḡuru njidu, Israel; Inaiuri God ḡarkanḡaŋa, Inaiuri iḡaruḡamandj kaŋuŋ;

30 ḡedura djunaŋḡa Inaiuri God ḡundjanaŋḡa ḡunḡaiu dara naŋja, ḡunḡandj irara naŋja, ḡuni:um mararawam maninja, ḡundjurulba mararawam maninja.

31 Tḡakāri wuna, ḡedura djunaŋḡa maḡaŋḡaḡlja ḡundjanaŋḡa ḡunge ḡundju-ḡundju kaḡdjinu. Wununauiē tḡakāri wunaiuru wa puŋḡaŋin wuna naŋja.

32 Wiri-wiri ḡara kundjuḡaŋaŋḡa, Nidji, Iniingundeja, tḡadaŋuru kundji:ḡu. Aua iḡaruŋ iŋḡaŋuŋ; iakāra kari auekama;

33 Aua ḡedura wunja iḡaiu dara naŋja, ini:um mararawam maninja, iurulba mararawam maninja, maḡaŋḡaḡlja ḡedura wunja aue ḡundju-ḡundju kaḡdjinu, wunaiud' ban daḡu ma irarai wori tḡami wunja, laḡugu ḡaŋja.

34 Jesu maŋa iŋḡo:na ini:u' ḡara iŋḡaio:lbāla, kundjuḡaŋaŋḡa, ḡundju baŋdaia God anaŋḡa boḡwora wa puŋaŋin. Paḡlejau i:dja kari daŋḡangu wa padinja burkai iŋḡadḡab wunja.

35 Jesu kandjo:lbala, kundjuŋu, aŋganiŋgundaleri dadjurdkarim manaiudba naŋja, Njarunaŋgowu wiri-wiri naria kubadju Christ David inko:lu?

36 David aua nundju-nundju kundjuŋu Inandj Mamaia naŋja, Inaiuri kundjunanaŋga Inaiuri naianaŋga, Atja bowa naiu worawerdum maninja, Ardauurgundjia nundjanaŋgaia aŋandju njini nundjerduŋari nundjerdu waiuru.

37 David aua nundju-nundju Inaiuru kundjunanaŋga; nambula wa inko:lu? Pelengaraia tjukul nari nuru kaueraŋurula.

38 Aŋganiŋgundaleri kundjuŋu, Maranindjanaŋgori wiri-wiri naria, wobi karangen' naŋja wudawa neju kadju' wulmai tjaunjarim maninja lai kauwonaŋgori,

39 Adbalaŋkarim karang narim dadjurdkarim maninja, ardarub karang narim maia kuri aŋganunju;

40 Arka maiarum ardjo:jo:ria arkananaŋgam mindjal kadju, adja:djin badaia dadjurdkarang kadju; andja wure wundjunandia pitja paraŋam.

41 Atja kauwona kaiugkarim mandjo:ri, mara kanbuna pelengaraia kaiug karkandenu kaiugkarim maninja.

42 Njengunal ndjarunja ndjenja ndjo:rinja, nanaŋga kuŋgandenu kaiug pidi:n tjaruŋandu.

43 Inalalaia ai kanbuna aua naŋja, kundjunanaŋgori, Nidji kuŋenuriri, Njina ndjenja ndjo:rinja kuŋgandenu dara man daŋu ardarawaia naŋja karkandejiri kaiugkarim maninja; gewunja arka ardarawaia kubarkandenu darawa arkananaŋga naŋja; nanaŋga pidi:n nanaŋga-nanaŋga naŋja kuŋgandenu darawa kanawunguleri, darawa njininge njinganiŋiri.

13

1 Wala dadjurdkarim manaiudba i daŋam ingeŋanuriri iaruŋ inalala kundjunanaŋga, Iniŋgundeja, manindj aŋudja kadjinu kaiug, aŋudja kadjinu maiarum!

2 Jesus kundjunanaŋga, Ko:ru mandjanindj maiarum mana manaiudba? Nuruma kadjinba pungaŋgien kaiug tjaruŋ tjakari naŋja, namba pitja wa pungaibien.

3 Wala atja ingauwona kurandu Oliva nari naŋja, dadjurdkarim manaiudba mandjo:ri, Peter a James a John a Andrew mululu burkai kaueriabuna.

4 Minjenjari, wuna nanaŋgiau pitja njanu? Aŋudja umiimbaie wuna darawa ko:rug kani:nu?

5 Wunmanbali Jesu kundjunanaŋgori, Maranindj i:dja kari pinjirbarkadjuiri.

⁶ Ardarawaia pitja arenḡal ṅaṅumba ṅaṅja, pitja bare ṅaiu ṅaṅuṅ, ardarawaia pitja aṅbaradju.

⁷ Wuno: murum ṅuru ṅjirkunuṅ maḡanim, waḡanu maḡani 'ṅari, djerara paṅaṅameri, wuna madj kunjaṅgunjal; umindjuṅuru waḡi kui.

⁸ Gewunja worumba pitja baṅari araṅmurkie worumba ṅaṅja, baṅdaia baṅdaia ṅaṅja; kabaḡba ṅulin-ṅulin pitja mewi: maiagekaṅrim maninja; wurkaḡba pitja menu; wuna wundjaṅuru wurgunu ṅari.

⁹ Mia maranindj ṅjiri wunja, pitja aṅbaṅanino: nuri karwaḡeja ṅaṅja; dadjurdkarim maninja pitja ṅoiilwa ṅjiraṅurie, adbaṅṅaḡe ṅuru ṅarai a arderaiuri pitja ṅjirawelge ṅaiu wunja wunaṅaḡjaie arka ṅaṅja.

¹⁰ Waḡanu-wunia kauurle madj ardi: um kuluienja worumbaia ardarawaia ṅaṅja.

¹¹ Wuno: murum ṅjinṅumbaṅkaṅuru aṅganbaḡdino: nuri, gewurle djerara paṅaṅameri ṅaṅaṅga pitja wurṅulu; ge pitja kaṅnino: wi: ṅunuri geḡau, ge wuralu; gewunja ṅjiri ṅuru-ṅuru wurṅulu, mia Inandj Maḡaia.

¹² ṅawaia pitja inḡanino: ṅawanṅga imaṅ kunja, iranṅga inko: lu; woṅalaḡaṅuja pitja baṅari araṅmurkie ardenaiuri ṅaṅja, pitja aṅbaṅandju adbaṅ kunja.

¹³ Pitja ṅjiro: ndjurie i: dja ardarawaia ṅaṅja ṅaṅumba wunja; mia aua birem bire geḡa umindjuṅuru ṅjini, aia pitja emundulbaie.

¹⁴ Wuno: murum maṅa wurṅunbu wemunbu mawodbaṅari kauwelgeṅiri ma wunianṅga ṅuru-ṅuru, (aua maṅa inḡo: kunenenja), geḡau Judaea nanja aṅgaṅuṅ taḡambṅaṅ ṅuru kubadii: nja;

¹⁵ Aua maiarum karaṅ ṅaṅja inḡanuṅ, jeri paṅgaḡenja, daṅa paṅgejiri aṅgaṅmura wunja maiarum anaṅgam maninja.

¹⁶ Aua paddock ṅaṅja inḡanuṅ djo: li paṅgaṅiri wobi inḡamura wunja.

¹⁷ Wurgunu arka ṅaṅja maṅduwaia aṅgaṅuṅ, arka nanja ṅumugu aṅganbaḡdo: jiri lewaṅa ge.

¹⁸ Wurṅaniau imaiḡau puṅgaṅiri.

¹⁹ Gewunja lewaṅa ge pitja ṅjaṅu wurgunu wuna kaḡjinu wa puṅgaṅinja wundjaṅuru i daḡu wondijaḡu ge God wondi aṅgo: na wen' ṅjini, kaḡjinba puṅgaṅin.

²⁰ ṅamba wa Inaiuri geḡau tjaḡ puṅgaḡdjaḡa, iwiliri kari wa panmundulbenja; O! adburieja wunja, arka aṅgaṅmuraṅ, lewaṅa ge tjaḡ kuṅgaḡdjaḡa.

²¹ Geḡau i: dja ṅamba kaḡjunuri, Wai, Christ ṅuru kaṅuṅ wai, ma! araṅudjara;

22 Gewunja pitja bari araiandie Christ tji bareja, tjo:lbadaia tji bareja, umiimbaie, rangari pitja paramiimbu, anganbarkadju wunja, namba kadju, adburieja.

23 O! Maranindj; wai, darawa kauurle kuñenuniri.

24 Lewara gejaw, wurgunu ge pale nanja, maranunja wundugum pitja njenjaie, kunjila ralali pitja wa pungandjun,

25 Jalngandam andjo:l' di dagu pitja mewari:, wundjurulu andjo:l' kari pitja nulin-nulin njawi:.

26 Gejaw pitja mara irewu I:dj' inko:lu ingengaliri anguban nanja wundjurulu dara, palemba nanja.

27 Gejaw pitja anjananjawu walannaria, adburieja anangaia pitja djaruk anbarameri mandjum maiarunurim i dagam, kabalba mamindjunuru i dagam, andjo:lu umindjunuru njini.

28 Weni tjilium maninja laiburu njidu bare-bare manangam; wuno:murum malalindjeruba marambul' mananganu, jedmananganu ko:gulejiri, laiburu njidun mirinunu lo:jenda.

29 Wuna kadjinu njiri kuda:, wuno:murum mara wuranunbu wuna kaninaeniri, laiburu njidu wodjulu kanu, maiamundu' nanja.

30 Nidji kuñenuriri, Woi mangadberi andja kadjinba kamburuk padin, wuna darawa ko:rug kamienun njini.

31 Andjo:lu a kabalba pitja kamburuk aranu, nala-nala naiananga kadjinba kamburuk punganin.

32 Lewara gejaw i:dja kari wa laiburu padin, kari walannaria andjo:l' danja, kari Inko:lu, Iraia ekamandj.

33 Maranindj, mu:n maro:, dadjurd wuri:; gewunja wa laiburu pinjidin anudjau kanu.

34 I:dja kadjindja, naua-naua atja inganun tambium maiakari' nanja, maiarum anangam mangaiandiwela, ar-dawodjieja nala-nala anganino:la, ardjerunadjerun nu:na wunja, gejunanga maiamundunara mu:n kunja.

35 Mu:n maro: gewunja, wa laiburu pinjidin anudjau ingengal inaiuri maiaranara, namba kalekalem, namba karo:ngum, namba mi:puradba, namba mamangununu;

36 Namba malja-malja ingengal mara njinumbu kulunu njirkunun.

37 Ge nanundjunuri ardarawaia kuñenangori, Mu:n maro:.

14

1 Pale lewara tjarunandu Wukiau, maia iroroi; ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria kuda: kub-arkanjiro:na mululu ingadba wunja, bada ingarwu wunja.

2 Gewunja kubədjun, Kari maŋarijau, madji jauum pamənu pelengəraia nanja.

3 Bethany nənja inŋanineri, maiarum maninja Simon leper anəngam. atja ingauwoneri mənari nənja, woŋaiinja njeŋgunal alabaster mulugu kudai əŋgaiameri nəra nard inia nəra-nəra, mulugu kule-mala, pəlulu kundjuŋu imri: nənja.

4 Mia atjəkeqəria arge wurura ardji:la kauer-əməŋ, Aŋudjakunja əŋgaiameri nəra indja wundur kauwi:ŋu?

5 Gewunja əŋgaiameri nəra indja ko:l paŋgəni:nja kaiug dara wunja, ardjeja nənja paŋgəno:wi:nja. Jau njimbərkəŋurula.

6 O! Jesu kundjuŋu, Njininja; əŋudjakunja njiraŋalingeri? Wunia kundjuŋara.

7 Ardjeja kudai njiri kədjinja njidun, nəmba ne wurəŋundju wunia wuriəŋəŋgori, nəiu kədjinja wa panjiraŋurun.

8 Nəŋga kundjuŋu ge wunja. Nəŋanəba kaurleju maia mala ro:k kunja.

9 Nidji kuŋenuriri, Ma maiəgeqərim maninja wəlanuwunia ardi:um kaluiəŋu bəndaia daraiu nənja, ge woŋaiin' njina geŋu pitja njaluie ni: njinŋəŋurieuŋu wunja.

10 Judas Iscariot, iərun twelve, (ənnənəlja), nənja, ardenaiuri dadjurkəria kanmurkəlanuru, əŋgəŋino:nəŋga wunja.

11 Arka, wuno:murum ŋuru əŋgəŋina, tjukul kadineri, tjauaien kubədjunəŋga kaiug ingado: wunja. Aua kuŋəŋio:na nərunəŋgəwu wuniamə əŋgəŋino:nəŋga.

12 Lewəra kaurle maia iroroi nəri, Wukiau inŋarwuneda, inalalaia kubədjunəŋga, Nəŋəm njiriuri kundji:njəri ardamanja anjerkungəndju, Wukiau mindjəl tjuŋundju wunja?

13 Inalalandu kəŋəŋawandu, kundjunəŋgandu, Manaiudba ŋuru njiriŋurandu pitja njinŋəŋandjerandu i:dja wurawa agu mano: kəŋuriri; irəmalando:wandu;

14 Ma dəra inŋenuru wurinəŋgandu i:dja maiara' nəra, Ininŋundeja kundjiri, Nəŋəm balaium nauadjən nərim nəianəŋgam, ma Wukiau pitja mindjəl ne nənalalaia nənja?

15 Aua ŋundju-ŋundju pitja njinŋəmiimbandu balaium karəŋ nərim manaiudba manamanja məŋgəndjuiena; ma ardamanja arəndju nəri wunja.

16 Inalalandu kəŋəŋurandu manaiudba mamurkalalgandu, məra ko:nandu kədjinu geŋunəŋgandu, Wukiau ardamanja kəŋəndjunandu.

17 Kålekålem njinganjina, aua kenjal twelve, (añnenñalja), nanja.

18 Wåli atja angauwoneri, mindjal kadjunjiri, Jesu kundjunu, Nidji kuñenuriri, iarun njiri nanja tjiriwin pitja mewara.

19 Wunmanbali pakul kadineri, iarun iarun kubadjunananga, Njau?

20 Aua kundjunanangori, Iarun twelve, (añnenñalja), nanja, njau nanja angam maninja tjakal kaiab.

21 Mia I:dj' inko:lu ko:ru kenuru kadjinu wiri-wiri kauwi:nananga; O! wurgunu i:dja nanja aia nanja I:dj' inko:lu tjiriwin mangauwi:na. Wuniananga ma i:dja aia namba wa pangalelwenja.

22 Wåli mindjal kadjunjiri, maia kamang, wunia kulula, kalemala, kano:na, kundjunu, Iram, indja añnanaba.

23 Cup kamang, ingo:lbo:na kano:na, ardarawaia djo:jo: kubadjunananga.

24 Kundjunanangori, Indja gulu najiananga, tjauaien nari, palulu kaninaienu ardarawaia wunja.

25 Nidji kuñenuriri, Kadjinba njele djo: pangang kurab wungalalidjerugu nara, lewara ge njini injunali pitja djo: neju bandaia God ananga nanja.

26 Kan anganina dande karinanjuru kurandu Oliva nari nuru.

27 Jesu kundjunangori, Njidarawa pitja nari njiramie; gewunja wiri-wiri kauwi:nu, Kukundja nara pitja noil nenanga, kukundjeria pitja tjauala pala arowa.

28 Wunmanbu kunina, pale bari nangundjandienju, njidbanngale nuru pitja nejunuru Galilee nuru.

29 Gejau Peter kundjunananga, Ardarawaia namba nari angamienju, njau kari.

30 Jesu kundjunanga, Nidji kuñenu, weni wundugum, punara tarunandu wali wa jero:l pungen nari tarunjuri pitja njunjariara.

31 O! njadbama djenbenuru kulula, Njau namba debara nangunjana nundju nanja, kadjinba pangariinu. Ge kadjinu kuda adarawaia kubadjun.

32 Tambium madburkal Gethsemane mangarimiena; in-alalaia kundjunangori, Nuruma atja njirwa, wali dadjurd nangundju.

33 Kamuri aua nanja Peter a James a John, wunmanbali djenbenuru rangari kenja, tjabara mamienananga.

34 Kundjunangori, Nanguma pakul djenbenuru nangun, nangam njini; nuruma atja njidu, mu:n maro:.

35 Maññale iraiu keñanuru, kabalba nanja kauwona, dadjurd kundjuñu namba kanuñ wunja aua i dañu pañgawañdjalu.

36 Kundjuñu, Abba, Iraia, darawa gole pindji; cup wuna tjano:ngu; wunmanbu kunina, kari niau ne nannundju, O! nundju ñe tjuñundju.

37 Keñgal, mañra kanbiri kulunu añañanuniri, Peter kundjunanga, Simon, ko:ru kulunu nununiri? Wawu mu:n pamandjo:ndjiri tjaruniau?

38 Mu:n maro;, dadjurd wuri: pinjirinuriri wuñgundjuie nuru; arkuma korega, arwiliria djima.

39 Njele keñanuru, dadjurd kundjuñu, nala-nala tjaue njele kulula.

40 Njele keñgunal, mañra kanbuna kulunu añañanineri, arkumbula nima djenbenuru kunineri; wa laiburu padinja nanañga workundjo:lba kubadjuñ.

41 Keñgal pañejau, kundjunanngori, Kulunu njidu weni, noiba njidu, gole wali, geñau kunjanngunal; wai, I:dj' inko:lu tjiriwin ingauwi:nu arworia ardori nanja.

42 Bari njidu, nariuri; wai, aua tjiriwin mañgo:wara wodjulu kanuñ.

43 Maiirgi:rkum, wali kaluleri, keñgal Judas, iaruñ twelve, (añnenñalja), nanja, aua nanja pelenñaraia kuldjuru a dia kudai, ardenaiuri dadjurd karia i dañu, wiri-wiri naria, mababaia i dañu.

44 Aua tjiriwin mañgo:nanañga umiimbaie kano:na, kundjuniri, Aua inañgulbo:. aiakawali; iram, namululum iranuru.

45 Wuno:murum ingeñgunal, maiirgi:rkum kamurkala, kundjiri, Rabbi, ko:lbo:na.

46 Ardori kauerañandanala, kauerañan.

47 O! iaruñ arka nanja ma añañawelgenjiri, kuldjuru anañga ri: kamañ, inaiuri dadjurd kara inawodjieja ko:na, ini:um dur mo:na.

48 Jesu kandjo:lbañla, kundjunanngori, Ko:ru ba njireñgunal lulun nara nanja kañdjindia, kuldjuru a dia kudai laburd tjaranunma wunja?

49 Tjile-jile nannuninanuriri dadjurdkarim manaiudba nanja njinñuniingundaleri, njiri wa pañjirañurunja; mia wuna kuniñaiena mili-mili ko:rug añañamienju wunja.

50 Ardarawaia kaueriñdiwela, kubadaiila.

51 Algunja iaruñ kamalando:na aua nanja, wobi daña nara womura inñanina, inñamiari inañabeka manma; laburd kauerañan;

52 Wobi daña nara kamañgi:la, inñamiari kundaiila.

53 Jesu kaielwa kauerañurula inaiuri dadjurd kàra ñuru; djaruk kadbiena aua ñanja miriñu ardenaiuri dadjurd kària a mababaia a wiri-wiri ñària.

54 Peter bõwora kàmalandona, mamulba njini, maiarum maninja, inaiuri dadjurd kàra anangam; atjà kauwoneri mañani' ñària ñanja, aua dàraràra kundjunjiri kañangala geñiri wiñu.

55 Ardenaiuri dadjurd kària, karwàdeja ardarawawaia kuda, kubarkañjiro:na wunañadjaie Jesu wunja bàda ingarwu wunja; wa màra punjarwi:nja.

56 Ardarawaia tjibareja kadañadjaienananga, angañadjaiena arge wurura wa panbàdburkenja.

57 Atjàkekària karwelgenja, tjibareja kadañadjaienananga, kubàdjunjiri,

58 Nuru kerkañurula geñiri, Màna dadjurd kàrim wondi mañgauwi:na ardori njininge pitja mañamandju, lewàra tjaruñuri ñanja pitja wondi maño: maiakàrim wondi mañgauwi:ñu ardori mañamiadba.

59 Wurunañgõwu angañadjaiena arge wurura wa panbàdburkenja.

60 Inaiuri dadjurd kàra pulaga ñanja kauwelgenja, Jesu burkai kaiabuna, kundjunjiri, Nànanga àndja angañadjaienañu?

61 Aua kàmuk ko:na, kari wa pañgaio:lbenja. Njele inaiuri dadjurd kàra burkai kaiabuna, kundjunanga, Ko:ru Christ ñunun, Tjukul ñàra ñunñungula?

62 Jesu kundjunu, Nài u ñanun; pitja màra irewu I:dj' inko:lu atjà ingañunjiri wundjurulu worawerdum maninja, ingeñgaliri anguban ñanja àndjo:l' kàri.

63 Inaiuri dadjurd kàra wobi ananga dalar kamañ, kundjiri, Nània miri adañadjaieja angañun kuriiri?

64 Djadi ñuru kurañurula, ñananga ni: njidun? Ardarawaia wure kubàdjunananga imañ kunja.

65 Atjàkekària wunmanbàli tjipa kauero:na, imiñum womura marwuna, pau kaueramañ, kubàdjunananga. Tjo:lba minje: mañani' ñària kaueramañ dad kubàdjunananga arduna njininge.

66 Wàli Peter waiuru ingañina maiarum maninja, njengal ndjarunja njinawodjenja inaiuri dadjurd kàra ananganja;

67 Màra ingo:na Peter kalgneri, kañindjaña, kundjiri, Nundju kuda: Nazareth ñàra, Jesu ñanja, ñunineri.

68 Aua kariina, kundjunjiri, Nài u wa laiburu pañanin, wa puñanenàn ñani kundjiiri; dande keñanuru maññali' ñari' ñuru, geñau puñara jero:l kundjunu.

⁶⁹ Njinawodjienja mąra ko:na wunmanbali njele arka ma ąngauwelgenjiri kundjuńąńgori, Indja iąruń arka ńąńja.

⁷⁰ O! aua njele kariina. Wąli pąlejau njele arka ma ąngauwelgenjiri Peter kubądjuńąńga, Nidji ńunun arka ńąńja, Galilee ńara ńunńununjiri.

⁷¹ O! Aua wunmanbali djadi kundjuńu, kanńujo:na, Wa laiburu pańąninnąńga i:dja indja irąńunbalundjiri.

⁷² Maiirgi:rkum tjilenda punąra jero:l kundjuńu. Peter ni: kuńgańurula ńąla-ńąla Jesu geńunąńga, Punąra tjilenda wąli wa jero:l puńgen ńari, tjąruńuri pitja ńunjariiara. Wuno:murum ge ni: kańurula, wola kundjuńu.

15

¹ Maiirgi:rkum mańąńgunu ardenaiuri dadjurd karia, mababaia ńąńja, wiri-wiri ńaria kuda:, karwadeja ardarawaia, kubarwadeńu, Jesu murd kauerańąń, kauerańurula, Pilate kauerańino:lanąńga.

² Pilate burkai kaiąbuna, Ko:ru ńunaiuru Jew arkanąńga? Aua kaio:lbala, kundjunąńga, Kundjaluiiri.

³ Ardenaiuri dadjurd karia de kubarwunanąńga darawa.

⁴ Pilate tjile burkai kaiąbuna, kundjuńjiri, Nundju kari wa pandjio:lbąń? Wai, tjąruń ńąńąńga wuna de ńunńumbarwu?

⁵ O! Jesu tjile wa pańgaio:lbenja; gewunja Pilate rangari keńa.

⁶ Mańąria kurijau burąńgai ingąmańjerida arka ńąńja iarun bur ingani:neri, aua ingadiauwuna.

⁷ Iąruń kańina ingarimiena Barabbas, murd ingamiena arka ńąńja bari ąńgaiąndiena, i:dja bari ąńgaiąndiena bąda ąńganbarwuna.

⁸ Pelengaraia pai kadina wunmanbali burkai kaueriąbuna ge kađjinu geńąńąńgoririda.

⁹ Pilate kandjo:lbala, Burąńgai imńamńjari kuri:ara Inaiuri Jew arkanąńga?

¹⁰ Gewunja laiburu kańina muńur kunja ardenaiuri dadjurd karia ingadino:la.

¹¹ O! Ardenaiuri dadjurd karia kanbądjurujuro:na pelengaraia, aua Barabbas burąńgai ingąmańąńgori.

¹² Pilate tjile kandjo:lbala kundjuńąńgori, Nani ge kuńeńąńga irąńundim Inaiuri Jew Arkanąńga?

¹³ Arka njele jero:l kubądjuń, Wongaia ńąńja ande.

¹⁴ Pilate kundjuńąńgori, Anudja kunja, ńąńąńga woru kundjuńu? Djenbenuru jero:l kubądjuń, Wongaia ńąńja ande.

15 Pilate korega kundjuṅu pelengaraia jedji aṅgano: wunja, Barabbas buranṅai kaṃaṅṅanṅori, Jesu kanino:la, wodpiliba ingaio:rala, wongaia wunja.

16 Maḷani' ṅaria kaielwa kaueraṅurula maiaru' ṅuru Praetorium; maḷani' ṅaria ardarawaia ai kanbaṅwu.

17 Wobi tubudubulja tai kaueri:, imarulja wonandja ṅara paio ingarwuna, tai kaueri:.

18 Wunmanbaḷi wulmai kubadjuṅanṅa, Imlaraṅaia Inaiuri Jew arkanṅa.

19 Imri: ṅoiil kubadjuṅanṅa ki:ṅgu njininge, tjipa: kauero:na, ṅungu-ṅungudja kubadbaṅanṅa.

20 Wuno: murum umbili ingadbaṅ, wobi tubudububulja bura: kaueraṅanṅa, wobi anṅa mandjia tai kaueri:la. Kaielwa kaueraṅuru wongaia nanja ingarkande wunja.

21 Kaueraṅdu iṅruṅ tjanai ingeṅeri, Simon Cyrene ṅara, Alexander a Rufus iranṅandu, ingeṅuru wunja wongaia mano: kaṅuru wunja.

22 Kaueraṅural taṃbium maninja Golgotha, ge jaḷa waḷi kaluieṅu, Taṃbium paṅdu ṅarim.

23 Tjami kadinanṅa wine luku-lukur kaṅa myrrh ṅanja, aua wa paṅgaṃenja.

24 Wongaia ṅanja kaueraṅde, wobi anṅaia wolara kaueralgara, kubadjaḅuneri arka wunja, ṅani aṅam kubadjuṅiri.

25 Maṃaṅgunu lewara kunina, wongaia ṅanja kaueraṅdeṅu.

26 Wiri-wiri de nari karan wiri-wiri kumbi:na, INAIURI JEW ARKANṅA.

27 Aua ṅanja wongaia ṅanja lulun ṅarandu kaueraṅdeṅandu, iaḷara worawerdum maninja, iaḷara mamaum maninja.

28 Mili-mili ko:rug kaṃiena, gejiri, Aua dulu: kaṅuriena arworia nanja.

29 Arka tjanaj aṅgeṅeri jau kubadjuṅanṅa, adbri: wona-wona kubadjuṅiri, kubaluleri, A, ṅundju dadjurd kaṅim maṅdjaṅunmaṅdjuiri, lewara tjaṅuri wondi maṅdjaṅunbu,

30 Paṃandulbaie, wongai' i daḷu jeri bowal.

31 Ge kaḷjiniu ardenaiuri dadjurd kaṅa arge wurura umbili ingadbaṅ, wiri-wiri ṅaria kuda:, kubadjuṅ, Atjaḷekaṅa kanmuduibaḷa, aue wurura kaḷjinba paṅgaṃundulbaieṅ.

32 Christ, Inaiuri Israel, jeri kauwenja weni wongai' i daḡu, arkanindj wunja, wa paṛkudjaran. Auandu wongaia naṅja aua naṅja ingandienandu jau kundjuṅaṅgandu.

33 Njileṅḡarinja njingḡanina, wundugum maṅina taṅbium mararawam maninja jaḷaṅḡaru njini.

34 Jaḷaṅḡarujau Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu, Eloi, Eloi, lama sabachthani? Ge jaḡa wali kaluienju, God ṅaianṅga, God ṅaianṅga, aṅudja kunja tṅandjandiwela?

35 Atjaḡekaria ma aṅgauwelgenjiri, ṅuru aṅḡanina, kubadjuṅ, Wai, Elijah ai ko:jiri.

36 Iaruṅ tṅari kumaṅ, irgem maiawora kudam kaḷabu kundjuṅu, ki:lṅgu naṅja kuṅḡandenju, kaṅo:na djo: wunja, kundjuṅu, Kaṅinja, adjenindj Elijah ṅamba ingeṅgal jeri ingaiḡab wunja.

37 Jesu ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu, inandj wudi keṅa.

38 Jarala dadjurd kaṅim manaiudba naṅja dalar keṅa karaṅ i daḡu waiud' djini.

39 Wuno:murum centurion, maṅdjo:ri ingauwelgenjiri, maṅa ingo:na wurunaṅḡowu inandj wudi ingeṅa, kundjuṅu, Nidji i:dja indja God Inko:lu kaṅina.

40 Woṅaia kuda: kadineri boṅwora kaueranindjaṅeri, arka naṅja Mary Magdalena, Mary karanṅḡandinja James pidi:ndja a Joses, Salome kudanja;

41 Arka wuno:murum Galilee naṅja ingḡanineri, ingadbalando:neri, ingadawodjuṅeri; woṅaia ardarawaia atjaḡekaria, aua naṅja Jerusalem ṅuru pai aṅḡaninal.

42 Kaḡekalem njingḡanina, Wunamanjiau, ge jaḡa wali lewara kauurle Sabbath,

43 Keṅgunal Joseph Arimathea ṅara, kauadeja joimalandja aua kuda: baṅdaia God anaṅga kaṅaṅjiro:na; daṅḡu daṅa keṅaṅuru Pilate ṅuru, kaṅiauwuna durgu Jesu.

44 Pilate raṅḡari keṅa ṅamba gole wuna debara ingeṅa; ai ingo:neri centurion, burkai kaiḡabuna, ṅamba ṅaṅḡangiau ṅana debara ingena.

45 Wuno:murum ṅuru ingaṅurula centurion naṅja, durgu Joseph kaṅo:na.

46 Aua wobi daḡa ṅara kaṅmuṅaṅ, jeri ingaiḡabuna, wobi daḡa ṅara naṅja murdba kaṅmaṅ, kandenju kaṅmenma naṅja, kaiug naṅja dur maṅḡauwi:na; kaiug ruluba kuṅḡaṅurulal kaṅmenma maiamundum maninja.

47 Mary Magdalena a Mary Joses karanṅḡanja maṅa mo:nandu ma we ingandiena.

16

¹ Sabbath wundur kañinaiena, Mary Magdalena a Mary James karananjanja a Salome arkaniñaria kanbaɗburan, angenjal kunja, ingadjam wunja.

² Alinari wundugum manma lewara kauurle, kanmenma manɗadburkal, maranunja bari njinjanina.

³ Arge wurura kubadjuñiri, Anjuja ruluba kuñanunñari kaiug kanmenma maiamundu' nanja?

⁴ Kale anganun, mara kanbarwu kaiug gole ruluba kanuriena; daraiu djenbenjuru kunina.

⁵ Kanmenma dara angenjunal, algunja mara kauero:na worawerdum maninja atja inganineri, wobi iroroi tai inganinaiena; rangari karina.

⁶ Aua kundjunanñori, Ranñari pinjiriiri, Jesu Nazareth nara karananjiro:jiri, wongaia nanja ingandiena; bari kanina, nuru kauiak; maranindj tambium ma we ingarkandenu.

⁷ Njiriuri, wurinanñori inalalaia Peter kuda:, Njidbanñale nuru keñanuru Galilee nuru; ma pitja mara irewu, kaɗjinu genanuri.

⁸ Dande karinanjuru, kanmenma i daɗu palja njininuri; gewunja djedjerawa naria, ranñari njininaienuri; kari wa punɗadji:njananñorj, njingo: lgunenjuri.

⁹ Wuno:murum bari inganina alinari lewara kauurle, Mary Magdalena njanɗurlenja mara kauwi:nanannga, njinge i daɗj agulaia anjalja wai anɗaiɗbunanannga.

¹⁰ Nannga njananuru, arka aua nanja anganineri kundjunanñori, ingademaleri, wola:wuri anganineri.

¹¹ Arge, wuno:murum nuru anganina aua iedjer inganinaiena, mara ingauwi:nanannga, kubarkudjarala.

¹² Wuna pale dji:nuru mara kauwi:nananngandu, wudawa ingenandiri, bundul' kuru.

¹³ Auandu keñanurandu, atjakekaria kundjunanñoriandu; arka kaueranjudjaralandu.

¹⁴ Palejau mara kauwi:nananñori eleven, (anjenjalja), arge wurura, atja anɗauwoneri mindjal kunja, jau kanganurula arge karkudjarala, argulum burudum, anɗanbarkudjarala mara ingarwuna palejau bari inganina.

¹⁵ Kundjunanñori, Njidjurli bandaia daraiu nuru, walanu-wunia wurinanñori ardarawaia wondi anɗauwi:naia.

¹⁶ Aua wa pananjudjaran nari, baptize inganinaiena, pitja emundulbaie; aua inganjudjura pitja wure ewi:.

17 Wuna umiimbaie pitja p̄aramalando: arge wa puṅgarkudjar̄an; ṅaṅumba ṅaṅja agulaia pitja wai aṅb̄aro:, aṅbula iṅunaḷi ṅjiniṅge pitja p̄aralu;

18 P̄amaḷinja pitja t̄jaraw̄ad aṅb̄aram, deb̄ad kari ṅamba djo: aṅgeṅa wa b̄ada panb̄arwun; adb̄aramareja ardo:ri pitja aṅb̄araṅmandana, arge adbulugu pitja ar̄aniṅaie.

19 Gejau Inaiuri Jesu, p̄ale kalulanaṅgori, aṅdjo:l kuru kaṅuriena, God worawerdum maninja at̄ja kauwona.

20 Arka kariṅaṅuru, maiagek̄arim maninja ardi:um kub̄aluleri, Inaiuri arka ṅaṅja ṅuna kaṅineri, ṅala-ṅala birem-bire kuṅgandjuna umiimbaie ṅjiniṅge kaṅmalando:neri. Amen.

9 Kąđjiniu dadjurd-ńara genirida, aua ńanja kumbana ńuru inąnim duru kámńji: wunja wuno:murum inęęa ńuru dadjurd-kąrim ńuru Inaiuri anąńgám,

10 Pelenęaraia ardarawaia worumbaia dadjurd kubąđjunjiri dąnde inąnimiau.

11 Mąra kauwi:nananga wąłannąra Inaiuri anąńga, kauelgenjiri worawerdum maninja altar inąni' ńarim.

12 Wuno:murum mąra inęo:na Zacharias ko:lgunała, luren kumań.

13 Wąłannąra kundjuńanąńga, Puńungulgunejiri, Zacharias, gewunja ńad indjąńunmań ńuru kuńganuriena, mańganja Elizabeth ibanąńga pitja ńari eńandąnu, inumba pitja tjerim John.

14 Pitja tjukul indjanana, jedji ńunjowa, ardarawaia pitja tjukul ewuranana kuli:n ingalelwona.

15 Gewunja aua pitja inaiuri enu mańńale Inaiuri; wine, djo: ńari wundjilwora kąđjinba djo: pańgenąń, pitja kąlabu eni: Inandj Mąmaia ńanja karanąńganja ńańjulum i dagam.

16 Ardarawaia ąńgo:lo:lia Israel pitja wolai ąńjiąb Inaiuri God arkanąńga ńuru.

17 Aua pitja ejenuru imińum mańńale inandj ńanja, iurulba ńanja Elijah anąńga, wolai wunja arkaui iraraia arkanąńga wońalalańuja ńuru, arka wa ńuru pauerańurun ńaria ardi:u'ńari ńuru tjąđńurria arkanąńga ńuru, brar kunja worumba ardamanja ąńganuńanąńga Inaiuri.

18 Zacharias kundjuńanąńga wąłannąra, ńarunąńgowu wuna pitja laiburu ńenu? Gewunja ńaiu maba ńańuń, mańganja mabańja.

19 Wąłannąra kaio:lbąla kundjuńanąńga, ńaiu Gabriel ńańuń, ńańńumbąłgeńu imąńńaleńuru God, ńańńańawienal ńańńulunu wunja wąłanu wunia wuna ńańganurialdu wunja;

20 Wai, ńundjamugu pitja ńunjąnu, kąđjinba pindjalun lewara njini wuna kanińaienu, gewunja ńala-ńala ńaianąńga kundjąńudjaralara, wuna pitja korug ńjamie tjąđamiau.

21 Pelenęaraia kauerananaleri Zacharias, ńan ęari karińa aua maranu dadjurdkąrim maninja inęąńineri.

22 Wuno:murum ba inęęgunal kąđjinba puńgalunjanąńgori, mąra kauero:na aua mąra ąńgo:na ardidjeja, dadjurdkąrim maninja; aua marali mo:nanąńgori, iamidj atją kanińineri.

23 Ge kunińaiena, wuno:murum ko:rug kamiena gejaw aua geniri, keńańuru maiarum anąńga' ńuru.

24 Pāle wuna Elizabeth maṅṅaṅṅaṅja maṅduwanja njinina, njiṅge ṅundju-ṅundju njindjalgiena kunjila inṅalja, kundjuṅiri,

25 Wunmaṅṅowu Inaiuri kundjuṅara wuno: murum ṅaṅṅunindjaṅa edbrai ṅaianṅaṅa kundjaḅunara wunja i:dja ṅanja.

26 Kunjila iakaṅajau waḷaṅṅara Gabriel kaṅaṅawiena God idaḡu malaiinde' ṅuru Galilee ṅanja manumba Nazareth,

27 Njimbāridja ṅanja tjaiuen njiṅṅaniṅaiena i:dja ṅanja inumba Joseph, David ṅara, njiṅge njimbāridja njaṅumba Mary.

28 Njaṅgamurkalal kundjuṅu, Njimlāraṅaiena, tjukul ṅarinja, Inaiuri ṅundju ṅanja kaṅuṅ.

29 Nḷa-nḷa ge ṅanja ilāla njinina, njiniakamanma kundjuṅu, Nḷaṅṅa wulmai wuna?

30 Waḷaṅ-ṅara kundjuṅaṅṅa, Puṅungulgunejiri, Mary, gewunja God tjukul ṅunanala.

31 Wai, maṅduwa pitja ṅunjaṅu, ibo:lidj pitja kuli:n indjo:, inumba pitja tjerim Jesu.

32 Pitja inaiuri enu, pitja erimie Karaṅ-ṅara mandj Inko:lu, Inaiuri God pitja eno: imāla' kaṅim David iranṅṅa anṅṅam.

33 Aua pitja inaiuri enu Jacob ṅaria ṅanja kaḅjinma, baṅdaia anṅṅa kaḅjinba kui puṅṅaniṅaien.

34 Mary kundjuṅaṅṅa waḷaṅ-ṅara, Nḷarunṅṅowu wuna pitja ṅjaṅu, gewunja i:dja wa laiburu paṅaninṅṅa?

35 Waḷaṅ-ṅara njindjo:lbāla, kundjuṅaṅṅa, Inandj Mamaia pitja bud ṅunjo:, wundjurulu Karaṅ-ṅara mandj anṅṅa pitja djedba mewandjuṅu; gewunja kuda: aua mamaia ṅara inḡelelwa ṅundju ṅanja pitja erimie God Inko:lu.

36 Wai, Elizabeth ṅawanja ṅundjaṅṅa kuda: ibanṅṅa maṅduwa njinuṅ, mabaṅja njiṅṅanun, weni pula: jau njaṅṅa ṅanja njaṅḡarimiena njaṅḡudinja.

37 Gewunja ṅala-nḷa kari God anṅṅa wundjurulu wuno:ra kaḅjinba puṅṅanin.

38 Mary kundjuṅu, Wai, njinawodjienja Inai-uri anṅṅaṅja; ṅaiu ṅanja kuninja ṅala-nḷa ṅundjuṅṅa ṅanja. Gejau waḷaṅ-ṅara njindjaṅdiwela.

39 Gejau Mary baṅi njinina njimurkaḷa ṅuru kurorandu ṅuru maiirgi:rkum malaiindem Juda ṅuru.

40 Maiaru' ṅuru daṅa njena Zacharias anṅṅam, wulmai kundjuṅa-ṅaṅṅa Elizabeth.

41 Ge kuninaiena, wuno: murum Elizabeth nuru njinganurula wulmai Mary geŋunanga, ianda maŋduwanja njanŋananga djuwad kanina, Elizabeth kaŋabu njini:na Inandj Mamaia nanja.

42 Njanŋa jero:l kundjuŋu, nala-nala daraiu njininge kulula, Nundju tjukul narinja wonaia nanja, tjukul nara kurab nundju maŋduwa.

43 Njuru wuna njaiu nanja, kaŋanjanŋa Inaiuri nainananga nanŋumurkala?

44 Gewunja, wai, ge-i-di-daŋu, nala-nala wulmai nundjananga nani:um maninja kani:na, ianda njaiu maŋduwa djuwad kanina tjukul wunja.

45 Tjukul narinja njanŋa wa paŋgaŋudjarenja, gewunja pitja ko:rug njamie kaluienananga Inaiuri nanja.

46 Mary kundjuŋu,

Njanuma Inaiuri inaiur' Kaŋandju,

47 Njanandj tjukul kaninaienju God njaiu kaŋremada nanja;

48 Gewunja aua njinindjanja njimbaldjinja njinawodjienja anjanjanja;

Gewunja wai, pale nanja worumbaia ardarawaia njaiu tjukul narinja pitja nanbararim;

49 Gewunja iurulba nara wunaiuru kundju-nara;

Mama:injumba.

50 Wundjeriwie ananga kunuŋ worumba nanja worumba njini arka ingarkugunuleri.

51 Wundjurulu alum njiningem kanmiimbuna; Papa: naria tjauala: kandjandala ni: wunja ardi:um maninja.

52 Ardjilwora adbaŋakarim i daŋam wai kandjabungu, Arwaŋjaia brai kanji:la.

53 Baia naria barui kano:na ardinia njiningeja; Tjiniria ardo:no:reja kanjanawuna.

54 Inawodjieja Israel kanawodjanja, Wundjeriwie ananga ni: kaŋurula,

55 (Kaŋdjinu kalulananggori iraraia narkanangaia)

Abraham ango:lo:lia kuda: kaŋdjinma.

56 Mary njanŋa nanja atja njinina kunjila iaruŋuri, djo:li njininal maiarum njanjanangam.

57 Gejau Elizabeth nanja ko:rug kumiena kuli:n kunja; ibaŋan bari kaiandala.

58 Njinge wururia nawawaia kuda: nuru kadina Inaiuri wundjeriwie wunaiuru kundjujananga; tjukul kadina njanŋa nanja.

59 Ge kuninaiena, pale lewara wunjaŋu, karingunal ianda dur kunja, ingadimenja Zacharias irananga inganumbura.

60 Karananganja kandjo:lbala kundjunu, Kari; pitja erimie John.

61 Kubadjunananga, I:dja kah nawawaia nanja wa pangarimien inumba wuna.

62 Irananga nunuin kadinananga narunangowu ingarim.

63 Aua burkai kandjabuna mili-mili wunja, wiri-wiri kundjunu, Inumba John. Ardarawaia rangari karina.

64 Maiirgi:rkum iamundu palkar kumiena, anbula, kulula, God ko:do:dala.

65 Arge wururia karkulgunena, kurorandu darawa Judaea nanja nala-nala wuna darawa njauul-njauul kuninaiena.

66 Ardarawaia nuru karkanurulaia kubadban ardi:um maninja, kubadjuniri, Anudja kara ianda indja pitja enu? Gewunja Inaiuri ino:ri aua nanja kunina.

67 Irananga Zacharias kalabu kani:na Inandj Mamaia nanja, tjo:lba kundjunu, kundjuniri,

68 Tjukul nara Inaiuri God Israel ananga; Gewunja mia kanmurkalal worumba anangaia, burangai kandjabuna,

69 Tjirimbirinja umundulbaie narinj a bari njindjandalanari

Inko:lu David naria nanja.

70 (Kadjinu kalula ardamundu nanja tjo:lbadaia mamaia ardindiria anangaia.)

71 Umundulbaie ardauurgundj narkananga nanja, ardo:ri nanja ardarawaia narkubarkundjuru;

72 Wundjeriwie kandju wunja iraraia narkananga nanja, Ni: kanuru wunja tjauaien mama: ananga;

73 Tjauaien genunanga iraraia narkananga Abraham,

74 Narkuno: wunja, ardauurgundj ardo:ri nanja nadbundulbaieniu,

Luren kari arkunawod jenja,

75 Mama: nanja, tjadanjuru nanja, imannale nuru nadjedjera narkununjau.

76 Jau, nundju, ianda, pitja nunjerimie tjo:Ibada Karan-nara mandj ananga; Gewunja pitja nunjeju Inaiuri iminum imannale nuru tjuwalja anangaia brar kunja;

77 Worumba anangaia laiburu andjano: wunja' umundulbaie

Umara arkananga wai kunja,

78 Wundjeriwie God narkananga wunja,

Wuna nanja purangurangunu karang alp kajmnjengunalgari,

79 Lei ango: wunja arge wundugum maninja atja angannjiri, djedba debara nari nanja;

Nadjerdu kaielgurungu wunja kalumba jamulili nara nuru.

16 Pałja maņinał, Mary maņa njimbarwuna a Joseph a lańda we ingauwoneri buluman maia nari maninja.

17 Wuno: murum maņa karwuna laiburu kanbarqandjuna nala-nala wunja kaluienanangori ińda indja wunja.

18 Ardarawaia nuru anganina rangari kariņa ge kaluienanangori kukundja naria nanja.

19 Mary nala-nala wuna darawa kuņganurula, ni: kuņganurula njini: um maninja.

20 Gejau kukundja naria djo: li kadina, pałemba nara ingarkandjuna God, ingarko: do: dala darawa wunja nuru anganina, maņa karwuna, qadjinu kaluienanangori.

21 Wuno: murum lewara wunnenalu ko: rug kamiena ińda dur kunja, inumba kundimaiena Jesu, ingarimaiena walań-nara nanja wali panğaninja njanulum maninja.

22 Wuno: murum lewara ko: rug kamiena nanga rar kunja nala-nala nanja Moses ananga, kanurualgandu Jerusalem maninja Inaiuri tjami inganunangandu wunja.

23 Qadjinu wiri-wiri kauwi: nu nala-nala nanja Inaiuri ananga, Ardarawaia auauandjia arwulgulguja pitja ararimie mamaia Inaiuri nanja,

24 Mama: nari tjami wunja qadjinu kaluienu nala-nala nanja Inaiuri ananga, kulkulkoiandu, O! wauarandu kauuilandu.

25 Gejau wai, i: dja kanina Jerusalem maninja inumba Simeon, i: dja aia idunuru, inia kanina, kuna: naleri jambula nari Israel arkananga, Inandj Mamaia kaninananga.

26 Kumiimbaienananga Inandj Mamaia nanja aua kadjinba debara panğanan wali maņa panggo: nja nari Christ Inaiuri ananga.

27 Aua kenğunal Inandj nanja dadjurdkarim maninja; wuno: murum inenaiurgandu ińda Jesu inganurualgandu genangandu kadjunirida nala-nala nanja,

28 Gejau aua nuri kamang, wunia kululananga God, kundju,

29 Weni, Inaiuri, inawodjieja nundjananga abi: lu nari kenjanuru, nala-nala nundjananga nanja;

30 Gewunja jambula maņa kuņo: na umundulbaie nundjananga,

31 Ge wunamanja tjunğandjuna adbanale nuru worumbaia ardarawaia adbinum;

32 Marama worumbaia anjamiimbu wunja Worumba nundjananga Israel pałemba arkananga.

33 Irananga a karanğanja rangari kenandu ge kaluiena aua wunja;

34 Simeon pali ko:nandu, kundjuṅaṅga Mary karanṅṅanja, Wai indja kandienṅu ṅṅauwona wunja, pai kunja ardarawaia Israel ṅanja, umiimbaie wunja pitja njaluie ṅanda wunja.

35 Jau, kuldjuru ṅunṅandj ṅundjanṅgamandj pitja dad njenu; gewunja ni: ardi:um mararawam maninja pitja njamiimbaie.

36 Tjo:lbṅdinja njinineri Anna, Phanuel pamarṅṅanja, worumba Asher ṅarinja, maba manja, kulanṅga ṅanja njinina tjauṅdba ṅanṅalb ṅanṅan ṅalejau,

37 Njimauarinja njinineri tjauṅdba eighty-four, (djen-beṅuru), dadjurdkṅarim wa ṅamaiṅdiwenja, lungudja njinṅanineri, njinṅaiamindji:njiri, dadjurd geṅeri, wun-dugum, lewṅarajau.

38 Ge-i-di-daṅu njeṅṅunal, God ko:lbo:na, kundjuṅu aua wunja ardarawaianṅgori umundulbaie Jerusale' ṅari ka:da:neri.

39 Wuno:murum ko:rug kṅaṅṅandu darawa ṅala-ṅala ṅanja Inaiuri anṅga, djo:li kṅinalṅandu Galilee ṅanja malaiindem anṅṅandam Nazareth.

40 Iṅanda kauwongenja, daṅṅu inṅṅanina, ini:u'ṅara, God jedji kauwonanṅga.

41 Keṅṅurandu inenaiurgṅandu tjauṅdba kṅdjinma Jerusale' ṅuru ṅanṅari Wukiau ṅuru.

42 Wuno:murum aua wii:la inṅṅanina, pai kṅninandu ṅanṅari geṅandirida;

43 Wuno:murum ko:rug kṅaṅṅandu, wṅli djo:li inṅṅinalṅandu, Jesu wii:la pale atṅa kṅnineri Jerusalem maninja; inenaiurgṅandu wa laiburu ṅanṅaninjandu.

44 Aua pelenṅaraia pulṅgori ṅanja ṅali kundjuṅandu, tjaruṅjau keṅṅurandu kalumba ṅanja, kṅṅanjiro:nandu arge wurura ṅanja a laiburia ṅanja.

45 Wa mara ṅanṅo:njandu ṅari, djo:li kaninalṅandu Jerusalem, inṅṅanjiro:wandu.

46 Ge kuninaiena, ṅale lewṅara tjaruṅjuri, mara ko:nandu dadjurdkṅarim maninja, atṅa inṅṅanineri pulṅgori adiṅṅundieja ṅanja, ṅuru ṅṅanuruleri, burkaiba ṅṅaiṅbuneru.

47 Raṅṅari kariṅa ardarawaia ṅuru inṅṅanuruleri aua ini:u' ṅari ṅṅaio:lbṅala.

48 Wuno:murum ṅara inṅo:nandu raṅṅari keṅṅandu, karanṅṅanja kundjuṅanṅga, Ibaia, ṅudjakunja wurunṅṅowu kundji:ṅunṅarendu? Wai, iro:lidj ṅaiu kuda: ṅunṅarṅanjiro:nandiri pakul ṅdinanandiri.

11 Aua kandjo:lbala, kundjuṅaṅgori, Aua wobi iarunandu kudai, kaṅo:nja aua ino:ra, aua maṅari kudai kaḍjinu kundji:nja.

12 Kaiug-ṅaria kuda: kaueraṃurkalal baptize aṅgandjui:ṅu wunja, arge kubadjuṅaṅga, Iniṅgundeja, ṅani kunjedju?

13 Aua kundjuṅaṅgori, Puramureri tjilenda njiri wunja wiri-wiri kauwi:ṅu.

14 Malani' ṅaria kuda: burkai kaueriaḃbuna, kubadjuṅiri, Ari kuda: ṅani kunjedju? Aua kundjuṅaṅgori, I:dja kari kwiar pariiri, baṅe paraṅuriri, laṅugu njirkanṅga jedji njirwa.

15 Worumbaia ardarawaia iṅgadanaleri, ardi:aka man ma ni: aṅṅanineri John wunja, ṅamba aua Christ iṅṅaṅu;

16 John kandjo:lbala, kundjuṅaṅgori ardarawaia, ṅaiu ko:ru baptize njinji: agu njiniṅge; O! kenṅal iṅruṅ ii:lwora man daḡa ṅaiu ṅanja, ṅaniowu ṅanuṅamiri burangai inanṅuma irkaḷja ierdu ṅara anṅga; aua pitja baptize njinji: Iṅandj Mamaia ṅanja, wria' ṅanja.

17 Maṅdju' ṅara anṅga ino:ri ṅanja, maiaṅarim anṅgam pitja rargarim djenbenuru mewandju, wheat pitja djaruk ema maiarum maninja, bululuk pitja wori nje wia' ṅanja kaḍjinba puṅgamaren ṅari.

18 Wuniṅgundie darawa tjakekari kululanṅgori waḷanu-wunia i:dja ṅanja.

19 O! Herod inaiuri, iṅṅamaiḃmbiena aua ṅanja Herodias wunja ṅawanṅga maṅṅaṅṅaṅja, dara wunja Herod worn kandjuneri,

20 Wuna kuda: kuṅgandenju darawa ṅanja, bur ki:la John burkarim maninja.

21 Ge kunina wuno:murum i:dja ardarawaia baptize aṅṅaniṅaiena, Jesu kuda: baptize iṅṅaniṅaiena, dadjurd geṅiri, aṅdjo:lu paḷkar kumiena,

22 Jeri kauwonal Iṅandj Mamaia iṅaṅba kuluko:ka kaḍjindja aua nanja, ṅala-ṅala andjo:l'di daḡu kuṅṅunṅal, ṅaiu ṅunṅungu:la, ṅedura ṅaṅṅundjunu, tjukul ṅunana.

23 Jesu ṅundju-ṅundju punuṅgula kaṅineri, ṅali kuṅiṅaiena Joseph iṅko:lu, Heli iṅko:lu,

24 Math at iṅko:lu, Levi iṅko:lu, Melchi iṅko:lu, Janna iṅko:lu, Joseph iṅko:lu,

25 Mattathias iṅko:lu, Amos iṅko:lu, Naum iṅko:lu, Esli iṅko:lu, Naggai iṅko:lu,

26 Maath iṅko:lu, Mattathias iṅko:lu, Semein iṅko:lu, Josech iṅko:lu, Joda iṅko:lu,

27 Joanan inko:lu, Rhesa inko:lu, Zerubbabel inko:lu, Shealtiel inko:lu, Neri inko:lu,

28 Melchi inko:lu, Addi inko:lu, Cosam inko:lu, Elmadam inko:lu, Er inko:lu,

29 Jesus inko:lu, Eliezer inko:lu, Jorim inko:lu, Matthat inko:lu, Levi inko:lu,

30 Symeon inko:lu, Judas inko:lu, Joseph inko:lu, Jonam inko:lu, Eliakim inko:lu,

31 Melea inko:lu, Menna inko:lu, Mattatha inko:lu, Nathan inko:lu, David inko:lu,

32 Jesse inko:lu, Obed inko:lu, Boaz inko:lu, Salmon inko:lu, Nahshon inko:lu,

33 Amminadab inko:lu, Arni inko:lu, Hezron inko:lu, Perez inko:lu, Judah inko:lu.

34 Jacob inko:lu, Isaac inko:lu, Abraham inko:lu, Terah inko:lu, Nahor inko:lu,

35 Serug inko:lu, Reu inko:lu, Peleg inko:lu, Eber inko:lu, Shelah inko:lu,

36 Cainan inko:lu, Arphazad inko:lu, Shem inko:lu, Noah inko:lu, Lamech inko:lu,

37 Methuselah inko:lu, Enoch inko:lu, Jared inko:lu, Mahalaleel inko:lu, Cainan inko:lu,

38 Enos inko:lu, Seth inko:lu, Adam inko:lu, God inko:lu.

4

1 Jesu kaḷabu inḡaṇinaiena Inandj Mamaia naṅja, djo:li kaṅina Jordan alp, kaielgurunḡi:na Inandj naṅja bundul' kuru.

2 Lewara forty (da:ra) ko:ndju:na agula naṅja. Gejau kari wa mindjal punḡenjiri; wuno:murum gejau ko:rug kaṃaiena, baia ko:na.

3 Agula kundjuṅanaṅga, Nundju ṅamba God ṅunḡungula, kaiug wuna minjenṅga ge njini maṅari nḡanu.

4 Jesu kaio:lbala, Wiri-wiri kumbi:ṅu, I:dja iedjer pitja wa paṅḡanin maṅari njininge ekamandj, O! ṅala-ṅala God anaṅga darawa njininge.

5 Pai kaṅurula, kaṃiimbuna taṃbium mararawam baṅdaia naṅja ṅa-ṅa.

6 Agula kundjuṅanaṅga, Pitja ṅunjano: wundjurulu wuna dara, paḷemba kaṅṅgam, gewunja kunauwi:nara, aua lai nannumbunanṅga kaṅano:;

7 Gewunja ṅundju ṅamba luṅudja ṅunḡunḡara, darawa ṅundjanaṅga pitja nḡanu.

⁸ Jesu kaio:lbala kundjuṅanaṅga, Wiri-wiri kumbi:ṅu, Lungudja banunaṅga Inaiuri God ṅundjanaṅga, aueka-mandj inawodju.

⁹ Kaṅurulal Jerusale' ṅuru, kauwelgendjuna maṅuri ṅanja dadjurdkarim maninja, kundjuṅanaṅga, ṅundju ṅamba God ṅunṅungula, ṅunge ṅundju-ṅundju wai paiṅbie ṅuru-i-daḡu;

¹⁰ Gewunja wiri-wiri kumbi:ṅu, Waḷannaṅria anaṅgaia pitja njeṅgori ṅundju wunja, ṅunbaranindj wunja,

¹¹ Ardo:ri ṅanja ṅunbaranuru, madji ṅundjerdu kaiugu ṅanja duk punḡam.

¹² Jesu kaio:lbala kundjuṅanaṅga, Kuluieuṅu, Paṅdjo:ndjuiri God Inaiuri ṅundj anaṅga.

¹³ Agula, wuno:murum dara wunḡundjuie ko:rug kaṅaṅ, wali kaiṅdiwela.

¹⁴ Jesu djo:li kaṅina Inandj iurulba ṅanja Galilee ṅanja: djo:ḡaṅ kunḡaṅuru aua wunja taṅbium mararawam wo:ri mo:neri.

¹⁵ Kaniṅgundala dadjurdkarim maninja arkanṅgam, ko:lbo:wi:na ardarawaia ṅanja.

¹⁶ Nazareth mamurkala ma daḡdja iṅgauwi:na, kaḡjiniu geṅirida, Wunaiurujau daḡa keṅaṅuru dadjurdkarim maninja, kauwelgenja ka:lu wunja mili-mili ṅanja.

¹⁷ Kaṅo:wi maṅaṅga mili-mili tjo:lbada Isaiah anaṅga, mili-mili paḡkar kaṅaṅ, inarub maḡa mo:na ma wiri-wiri kauwi:na,

¹⁸ Inandj Inaiuri anaṅga ṅaiu ṅanja, Gewunja ṅandja:mala waḷanu-wunia ardjeja ardi:um ṅaṅṅulunṅgori wunja; ṅannaṅawuna ardi:um ṅaṅṅulunṅgori burṅgai bur aṅḡaṅiṅiri, Arkumbambulidjia kaḡe maṅgarwu wunja, Kuban-kuban ṅaria burṅgai aṅḡaṅuma wunja,

¹⁹ Ardi:um ṅaṅṅulu wunja wuniau Inaiuri anaṅga.

²⁰ Mili-mili tjilibid kaṅaṅ, i:dja kaṅo:na, atḡa kauwona; arkumbula ardarawaia dadjurdkarim maninja kuni:nidjauwi:nanṅga.

²¹ Wun-man-bali kundjuṅanaṅgori, Weni ko:rug kumieuṅu wiri-wiri wuna njidi:um maninja.

²² Ardarawaia kadaṅadjaienanaṅga, raṅḡari kariṅa ṅala-ṅala wunia ṅari keṅgunal iamundu i daḡu, kubadjuṅ, Wawu indja Joseph iṅko:lu?

²³ Aua kundjuṅanaṅgori, Nidji pitja wureluara, baḡe-baḡe wuna, Baṅmaṅdja, ṅundju-ṅundju paṅmurdui:; ge ṅuru arkunina kaṅiṅaiena Capernaum maninja, ṅuru kuda: dju kaḡguwam ṅundjanaṅgan maninja.

24 Aua kundjunu, Nidji kuɛnuri, tjo:lbɔda kari wa paŋgamien kaɓguwam anaŋgam maninja.

25 O! Nidji kuɛnuri, Ndjo:ro:rinja njindarawanja njiladinja Elijahau Israel naŋja, wuno: murum andjo:lu bur kaɛinaiena tjauɔdbajau maiaruɛrim, kunjila inɔɔlja, moro:do:d njinina djenbenuru baɛdaia daraiu naŋja;

26 Elijah wa paŋgaɛanawienja ardari' naŋja, O! Sarepta naŋja ekama, Sidon naŋja, woɛaiinja ndjo:rinja naŋja.

27 Leper ɛaria ardarawaia kadina Israel naŋja Elisha tjo:lbɔdajau, atjaruɛuja wa panbuduwi:nja, Naaman Syria ɛara ekamandj.

28 Ardarawaia ardji:la kaueraɛaɛ dadjurdkaɛrim maninja, wuno:murum wuna ɛuru aɛgaɛina.

29 Bari kadina, wai kaueriɔbuna malaiindem daɛde ɛuru, kauerielguruɛgula wo:naɛgaɛli taɓaɛbaɛn ɛuru ma maliindem arkanagaɛam wondi maɛgauwi:na, wai ingadjaɓ wunja imri: ɛuru.

30 O! aua bulumaɛ keɛa arka naŋja, keɛanuru.

31 Jeri kauwonal Capernaum naŋja, malaiindem Galilee naŋja. Kaniingundaleri Wunaiuruɛju;

32 Raɛgaɛri kariɛa wuniingundie naŋja, gewunja nalala anaɛga wundjurul' kari kunina.

33 Dadjurd-kaɛrim maninja i:dja kaɛina inandj agula inuru kudai, jero:l kundjunu, ɛala-ɛala daraiu,

34 Ai! ɛani kunjedjunu, ɛundju Jesu Nazareth ɛara? Nunjaɛgunal aɛdjaɛnunmaɛndju wunja? Laiburu ɛanuɛanu ɛundj' aɛguɛa, Mamaia God anaɛga.

35 Jesu kaɛmaiɔmbuna, kundjunjiri, Kaɛmuk bowi:, ba beɛgaldaga. Agula ingaiɔbuna pulaga naŋja, be keɛgunaldaga, wa mareja puɛgaɛmenja-naɛga.

36 Raɛgaɛri kunjaɛgunaldagori ardarawaia, arge wurura kubaluleri kubadjunjiri, Aɛudja ɛala-ɛala wuna? gewunja wunaiuru naŋja, wundjurul' daɛja, arkandj arduria kundjunagori, arka ba kariɛgal.

37 Djo:jaɛn aua wunja kunjaɛanuru taɛbium mararawa' ɛuru wo:ri mo:neri.

38 Baɛri kaɛnina dadjurd-kaɛrim i daɛgam, daɛa keɛanuru maiaru' ɛuru Simon anaɛgam. Simon kurumaɛaɛgaɛnja laɛja djenbenuru kundjunjiri; burkai kaueriɔbuna naɛga wunja.

39 Njindjanaɛla, laɛja kumaiɔmbuna, wuna njindjandiwela; maiirgi:rkum baɛri njinina, kanawodjaɛa.

40 Wuno:murum maɛraɛnuna naɛgaɛwoneri, ardarawaia adbaɛramareja kudai, mareja dji:dji: ɛaria,

kanb̄adawungulaldaga; ardarawaia iaruṅ-iaruṅ ino:ri kanm̄andanala, kanmurduna.

⁴¹ Agulaia kuda: ardarawaia ba karingunaldaḡori, jero:l kub̄adjuniri, kub̄aluleri, Nundju God nunjungula. Aua kanmaiambuna, wa pa:naṅunja ka:ralu wunja, gewunja arka laiburu aṅganina-naṅga aua Christ inḡanina.

⁴² Maṅṅunu, ba kengunal, keṅaṅuru bun-dul' kuru; pelengaraia kaueraṅanjiro:naṅuriri, kaueraṅmurkalal; inḡarkanenja, aua arka wa pandj̄andiwenṅuru.

⁴³ O! kundjuṅaṅgori, Malaiidem maiakekarim maninja walaṅu-wunia kuṅalunja b̄andaia wunja God anaṅga, gewunja naṅaṅawiena.

⁴⁴ Ardi:um kululeri dadjurd-kararim maninja Judaea naṅja.

5

¹ Ge kunina, wuno:murum pelengaraia aua naṅja kudmun inḡadjaṅdala ṅuru karkanuru wunja ṅala-ṅala God anaṅga, aua kaelgenjiri duṅunda agu Gennesaret,

² Maṅa kumbunandii nam̄andi tjaruṅandu kumbalgenjandu duṅunda agu; djaia ṅaria kariaṅuru wundj'-i-dagu, net arkanṅga kulai kanb̄arwuneri.

³ Daṅa keṅa nam̄andi tjaruṅ naṅja, Simon anaṅga, burkai kaiabuna inḡenuru wunja ruluk iraiu kabalb'i dagu. Atja kauwona, pelengaraia kaniṅgundala nam̄andi naṅja.

⁴ Wuno:murum ka:luleri wudun geṅu, aua Simon kundjuṅanaṅga, Njirinuru tjalani ṅuru, net njirkanṅga wai araiab arema wunja.

⁵ Simon kaio:lbala kundjuṅu, Inaiuri, wulo:lum mararium kerkariniri, kari wa panjadbenja; mia ṅala-ṅala ṅundjanaṅga naṅja net pitja inaiab.

⁶ Wuno:murum ge kadjuṅu, bur kanb̄ari:la djaia wiri-wiri ṅaria djenbenuru; gewunja net arkanṅgaia ka:lemi:neri.

⁷ Mara:li marwunanaṅgori arkanalja nam̄andi tjakari naṅja, aṅgeṅgal aṅganb̄adawodju wunja; arka karingunal, nam̄andiandu kalabu kubarkandjuna ge njini pitja jauak kauwenjandu.

⁸ Wuno:murum Simon Peter kaṅindjaṅa kauwona Jesu iluṅu naṅja kundjuniri, Tjandjandawe, gewunja ṅaiu i:dja umara ṅari, Inaiuri.

⁹ Gewunja aua raṅgari keṅa, ardarawaia aua naṅja kuda:, wiri-wiri ṅaria djaia aṅganb̄adburan.

¹⁰ Ge kaḡjinu James a John, Zebedee inko:landu, auandu inḡaṅguri Simon naṅja. Jesu Simon kundjuṅanaṅga, Puṅungulgunejiri, wuna paḡe i:dja pitja andjameri.

11 Wuno: murum namandi karkanjurulal kabalba nanja, darawa kubadbanji: la, kaueramalando: na.

12 Ge kunina wuno: murum aua malaiindem maiarunum maninja inganineri, wai! i: dja leper nara iraraia; aua wuno: murum Jesu mara ingo: na, iminum maninja kawona kaniauwwima, kundjunjiri, Inaiuri, namba tjunudju wunja, naju rargari tjangandju.

13 Aua ino: ri la mamañ, kamandanala, kundjunjiri, Koru dudbala, kuje wunja, rarwu banu; maiirgi: rkum leprosy kaiandiwela.

14 Kundjunananga, I: dja kari pinclji: nanjoriri, O! baiunuru, pamiimbaienanga dadjurd nara, tjami banu rargari nununina moia, ge Moses genida, umiimbaie wunja arka nanja.

15 Mia kunjananuru djenbenuru djo: jan aua wunja, djruk kadbiena pelengaraia juru ingarkanuru wunja, anggamurdu: wunja mareja arkanangaia.

16 Aua kejanuru bundul' kuru, dadjurd kundjunu.

17 Tjaruniau kaniin gundaleri, Pharisia a adiingundieja nala-nala naria ma atja kadineri, arka anggunal malaiindem mararawum alp Galilee nanja, Judaea nanja, Jerusalem maninja; wundjurulu Inaiuri ananga aua nanja kunina anggamurdu wunja.

18 Gejau, wai! i: dja mano: kaueranuruleri inarugu nanja i: dja iala inganina, markandjuro: na ingarkanural kunja ingarkande imanngale juru.

19 Wuno: murum wa mara pamarwi: nja narunangowu ingarkanural kunja pelengaraia wunja, pai kadina maiarum malerdu' juru, jeri kaueriabuna malerdu' juru inarugu kuda: pulaga nanja imanngale Jesu.

20 Wuno: murum aua mara anggo: na arka wa paueranjudjarenja nari, kundjunu, I: dja, umara nundjananga wai kundjabienanu.

21 Wunmanbali wiri-wiri naria a Pharisia kubarwadenju, kubadjunjiri, Indja anguja woru ka: luiri? Anguja umara gole wai puagaiab, God auekamandj?

22 O! Jesu laiburu kanina ardi: um maninja, kandjo: lbala, kundjunanangori, Anudja njidi: um maninja kurawadejiri?

23 Nananga wunia man dagu nanngulu wunja, Umara nundjananga wai kundjabienanu, nanngulu wunja, Bari banu, wudawa baiu?

24 Laiburu njirkunuj wunja I: dj' inko: lu wundjurulu kudai kabalba nanja umara wai kunja, kundjunananga iala, Kunenu, bari banu, nunarugu tjarawad minjam, baiunuru maiarum nimdjananga' juru.

25 Maiirgi:rkum adbann̄ale n̄uru kauwelgenja, tj̄araw̄ad kumañ wuna n̄anja we inḡauwoneri, maiarum anañgam mamurkañjuru, God ko:do:daleri.

26 Ardarawaia rañgari kariña, God kauero:do:dala, luren kub̄adbañeri, kub̄adjuñiri, Rañgari weni maña worwuna.

27 Wuna pañejau keñañuru, maña ko:na kaiugu n̄ara in̄umba Levi atja inḡanineri kaiug karim maninja, kundjuñan̄ga, Tjanmalando:.

28 Aua darawa kundj̄andiwela, bañi kañina, kañmalando:na.

29 Levi maia ardaiur' kanḡandjuna aua wunja maiarum anañgam maninja; peñgare djenbenuru kaiugu n̄aria atj̄akekaria auandu n̄anja atj̄a kadina.

30 Pharisia, wiri-wiri n̄aria arkan̄angaia kuda:, inalalaia jau kanbañkañurula, kub̄adjuñiri, Añudja kunja kaiugu n̄aria n̄anja, arwod' danja, mindjal kuriiri, djo: njirin̄iri?

31 Jesu kandjo:lb̄ala, kundjuñan̄gori, Adbuludja bañmañdja wa lai pañgawon-nañgori, O! adbaramareja lai kauwonan̄gori.

32 Wa pañengunjal ai wunja tj̄adañuria, O! rworia kulun̄an kunja.

33 Kub̄adjuñan̄ga, John inalalaia tjile-jile kadjamindaña, dadjurd kub̄adjiri, ge kañjini Pharisia arkan̄angaia, O! n̄unalalaia mindjal kub̄adjiri, djo: kariñiri.

34 Jesu kundjuñan̄gori, Pañan̄moia jañalan̄angaia, wañi pañan̄moia arka n̄anja inḡanin̄iri, ko:ru kariaminda?

35 O! lewara pitja njeñgal geñau pañan̄moia arka n̄anja pitja emaññaie, geñau pitja arejaminda, lewara ge n̄anja.

36 Bare-bare kuda: kundjuñan̄gori, I:dja kari aia dalar inḡamien̄u wobi in̄unali n̄anja wa pañganden wobi inuñgule n̄anja; madji inuñali dalar pañgam, inuñali inuñgule n̄anja wa pidjin pañgauwi:nḡandu.

37 I:dja kari wine inuñali wa pañganden waiam mañun̄gulem maninja; madji wine inuñali waiam muñgur paño:, pañlulu pañgañu, waiam pitja baña pamo:wi:;

38 O! wine inuñali kandienja waiam mañun̄alim maninja.

39 I:dja kari inuñgule djo: inḡeña wa lai pañgawon-nañga inuñali; ge wunja kundjiri, Inuñgule inia man daña.

6

1 Ge kunina Wunaiurujau bulumañ keña corn n̄anja, inalalaia ri: kub̄adjuñiri, mindjal kub̄adjuñiri, corn ardori n̄anja wuran̄gañ kub̄adjuñiri.

2 Pharisia atj̄akekaria kub̄adjuñ, Añudja kunja kuriiri ge wunia n̄uru-n̄uru Wunaiurujau?

³ Jesu kandjo:lbāla kundjuŋu, Wawu laiburu pinjidiŋjiri wuna David geŋu wuno: murum baia iŋgo:na, arka aua naŋja kuda:?

⁴ Dāra iŋgeŋjiri maiaru' ŋuru God anaŋgam, kanmaŋ maia adbiimbaie ŋaria, mindjāl kundjuŋu, arka aua naŋja ka:no:na, arge mindjāl kunja wunia ŋuru-ŋuru, dadjur-dŋaria argekamandj?

⁵ Kundjuŋaŋgori, I:dj'inŋko:lu inaiuri kaŋuŋ Wunaiuru-jau.

⁶ Ge kunina Wunaiurujau tjaŋariau dāra keŋ-aŋuru dadjur-dŋarim maninja, kaniŋgundāla; i:dja ma kaŋineri, worawerdum anaŋgam maralgam;

⁷ Wiri-wiri ŋaria a Pharisia kaueranindjaŋeri ŋamba Wunaiurujau iŋgamurdu, mara karwuna-naŋga wunja de iŋgarwu wunja.

⁸ Aua laiburu kaŋinanāŋgori ni: aŋgaŋineri, kundjuŋanaŋga i:dja ino:ri dalga kudai, Baŋi baŋu, boŋwelge pulāga naŋja; aua baŋi kaŋina, kauwelgenja.

⁹ Jesu kundjuŋaŋgori, Burkai njinjiab, Wuniowu Wunaiurujau wunia workundju, woru workundju? Injai workumbundulba, baŋa arkumba?

¹⁰ Wunjili:wa kanbuna ardarawaia naŋja kundjuŋanaŋga, ŋuno:ri la maŋa. Ge kundjuŋu, ino:ri kumurdui:na.

¹¹ Ardji:la baŋi kaŋina, arge wurura kubarwadeŋu ŋani Jesu kadjuŋaŋga wunja.

¹² Gejai kunina dānde keŋaŋuru taŋambaŋ ŋuru dadjurd kunja, kaŋjinma wundugum dadjurd kundjuŋaŋgari God.

¹³ Wuno: murum maŋaŋgunu njiŋgaŋina, ai kanbuna inalalaia, arka naŋja kanmurāŋ twelve, (aŋŋennaŋlja), arge kandimaŋla arkaŋawieja,

¹⁴ Simon aua kuda: iŋgarimala Peter, Andrew iwomale, James a John, Philip a Barthomolew,

¹⁵ Matthew a Thomas, James Alpheus iŋko:lu a Simon iŋgarimaiena Zealot,

¹⁶ Judas James iŋko:lu a Judas Iscariot, aua iŋgaŋina tjiriwin ŋara.

¹⁷ Jeri kauwonal arka naŋja kauwelgenja wauim maninja, pelengaraia ardarawaia inalalaia, pelengare djenbeŋuru worumba Judaea marara-wum alp, Jerusalem alp, maiaŋgum Tyre a Sidon,

¹⁸ Arka aŋgeŋgunal aua ŋuru iŋgarkaŋuru wunja, aŋgamurdui: wunja mareja arkaŋgaia, arka paŋbala aŋgaŋineri agulaia arduria naŋja kadburduwi:na;

19 Pelengare ardarawaia kubarkanjiro:na ingadbandana wunja, gewunja wundjurulu auedagu kunjanganal, ardarawaia kanmurduna.

20 Ambula ba:l kumanj inalalaia nanja kundjuru, Tjukul nari njidje, gewunja njirkananga bandaia God ananga.

21 Tjukul nari njiri baia nari weni, gewunja pitja barui njiranowi:. Tjukul nari njiri wola: wur-angundju weni, gewunja pitja djirai njiranu.

22 Tjukul nari njidun wuno:murum i:dja njin-numbarkundjuru, wolara njinnumbarkaru, jau njin-numbarkanuru, njirkumba wai kadjab woru kad-jinu I:dj'inko:lu wunja.

23 Gejau tjukul njidu, kurkudjal njidu, gewunja wai! wunaiuru lanugu njirkananga andjo:l' danja; gewunja ge kadjinu iranangoria kubadju-nanangori tjo:lbadaia.

24 O! Wurgunu njiri nanja, tjinj:ra, gewunja jambula njirkananga gole kuramanj.

25 Wurgunu njiri nanja, weni barui wurangund-ju, gewunja pitja baia njinjo:. Wurgunu njiri dji-rai nari weni, gewunja pitja wola: wureju, dji:rwa njiranu.

26 Wurgunu wuno:murum i:dja ardarawaia wunia njiri wunja ka:lu, gewunja ge kadjinu ira-nangoria kubadjunanangori tjo:lbadaia tjibareja.

27 O! Kunenuri nuru njirkununjiri, Ardauurgunuria njidarienangori, wunia wurinangori ark a njinnumbadjo:ndjuriria,

28 Wunia wuralunangori arka woru ka:lunuri, dadjurd wuri: arka wunja woru kadjunuri.

29 Aua nunmanulp maiarunum noiil ge, maiak-arim kuda: ino:, aua nununo:ngu wobi nundja-nanga, iakara wunja pandjamaiambiri.

30 Ano: ardarawaia nunnumbadiauaia, aua wulanbiri nundjananga nununo:ngu, pandjaniauwwiri.

31 Lai njirkumbananangori i:dja kadjunuri ge kadjinu wurinangori.

32 Njiri namba lai angawonanuri arka lai njirwanangori, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Gewunja arworia kuda: kadarienangori anganarienangori.

33 Njiri namba wunia wurangundjunangori arka wunia kadjunuri, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: ge-i-di-dagu kubadju.

34 Njiri namba njirkunawodjana arka ni: njirkununanangori arangunma njele, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: kadawodjenju arwor' nundju-nundjia ge-i-di-dagu kadba njele.

35 O! Njiri ardauurgunuri njidarienangori, wunia wuri; arano:wodju wa ni: pinjidin njele; lajugu wunaiuru pitja njanunuri, pitja njiranu Karaŋ-ŋara mandj njinjungula, aua inia inganunanganori aljaljadbunea a arworia.

36 Araijeriwu, Iro:lidj kaɗjiniu angaieriwu.

37 Wure paro:jiri, pitja wa wure pinjirwi:n; baɗa paro:jiri, pitja wa baɗa pinjirwi:n; wai wuraiab, pitja wai njejabienuri.

38 Arano:, pitja njano:wi:nuri; wunaiuru, wunia, paɗdjuk ŋari, lukuluk ŋari, tjauaiba ŋari maɗama njirkanangam maninja pitja njinbarano:; gewunja kaɗjiniu arano: ge kaɗjiniu pitja njano: wi:nuri.

39 Baɗe-baɗe kuda: kundjunanganori, Ambulidj ambulidj kaelgurun? Wawu dagulum maninja paɗgawengandu?

40 Inalala karaŋ wa paɗganin inaiuri nanja; O! ardarawaia gole ko:rug angamienu inaiuri kaɗjindjia pitja aranu.

41 Aɗudja kunja mandjanindj tjurnim nawalo: lidj ambula nanja, nuwonu nungubul' danja wa pindjanindjan?

42 Naɗrunangowu pitja djenanga nawalo:lidj, Nawaia, nali maɗamal tjurnim nungubul' danja, nunge nundju-nundju kaɗjinba pindjanindjan nuwonu nungubul' danja? Nunminum maɗjaljadbune, nundjurle wai tjab nuwonu nungubul' danja, gejau pitja wunia mandjanindj tjurnim nawalo:lidj ambula nanja mandjiaba wunja.

43 Gewunja nuwonu wunia kurab iwori wa baɗi paɗgaiandan, tjakari njele nuwonu woru kurab inia wa baɗi paɗgaiandan.

44 Nuwonu darawa laiburu kuniaienju kurab kanaanja nanja; gewunja wonandja nanja wa pamadburan tjili:um, kari irululu kakadja ŋari nanja kanera.

45 I:dja inia wunia inaiu nanja wunia ba kunganjural; i:dja iwori woru inaiu nanja woru ba kunganjural; gewunja dara inaiu nanja iamundu kuluiri.

46 Aɗudja kunja tjararim Inaiuri, Inaiuri, wa piriin ge njanundju?

47 Aua nanjamurkal, nala-nala naiananga nuru inganun ge kaminje, pitja njinjamiibu anguja kaɗjindja inganun.

48 Kaɗjindja kanun i:dj a maiarum maɗgandenjiri, aua tjari genjiri tjalani, maiarum maɗgandenju kaiugu nanja; worumbam maɗgenjunal, maro:ralim dai maɗgo:na maiarum ma nanja, kaɗjinba jalala pamonja, gewunja tjadam maɗgandiena.

49 O! Aua nuru inganun, wa punjen, kaɗjindja i:dja maiarum maɗgandenju kabalba nanja waiuru mano:ruma,

14 Wodjulu kenngunal, mano:nari kumandanala, arka mano: ingarkanurula karwelgenja. Aua kundjuju, Alguna, kuenu, Bari banu.

15 Imandja atja kanina, wunmanbali kululeri, karanannganja aua njino:na.

16 Ardarawaia karkulguneneri, God kauero:do:dala, kubadjujiri, Tjo:lbada inaiuri bari kani:na nari nanja, God worumba ananga mia kanmurkalal.

17 Djo:jan wuna aua wunja kunjananuru Judaea mararawa' nuru, tambium mararawam wo:ri mo:neri.

18 John inalalaia wuna darawa kubadjujananga. John inalalandu ai ko:nandu,

19 Kanawanandu Inaiud' danja, kundjujiri, Nundju aua ingenal, iakarawu kedana?

20 I:gandu wuno:murum ingamurkalalgandu, kundjujandu, John Baptist arendu anjanawanandu nundju nanja kundjiri, Nundju aua ingenal, iakarawu kedana?

21 Ge-i-di-dagu ardarawaia kanmurduna mareja, widji, agulaia arworia, ardarawaia arkumbambulidjia ka:no:na mangadidja wunja.

22 Aua kaio:lbalandu kundjujanangandu, Njiriandu, wurinangandu John aranjunindjanandu, nuru njikuninandu; arkumbambulidjia kale kadju, arwonwondadjia wudawa angenja, leper nari a rargaria angandjuinu, wonalaia nuru anganun, adban bari angaiandienju, ardjeja walanu-wunia kalui:nananngori;

23 Tjukul nara aua niai nanja wa dji an punngaman.

24 Wuno:murum walanngarandu John anangandu ingenanurandu, wunmanbali peleanaraia kululanngori John wunja, Anudja njirinanuru bundul' kuru mara wunja? Ki:lngu jalala mandjum maninja?

25 O! Anudja njirinanuru mara wunja? I:dja wobi mumula tai inganinaiena? Wai! arka wobi adbalaia nanja, tiji:ra angenja, maiarum ardaiud' danja kadun.

26 O! Anudja njirinanuru mara wunja? Tjo:lbada? Jau, kueneri, inaiud' ban daga tjo:lbada nanja.

27 Indj-indja aua wunja wiri-wiri kauwi:na, Wai! walanngara naiananga kanadjanuru manngale nunminum, Aua kalumba nundjananga pitja brar njenuru manngale nundju.

28 Kueneriri, Arka nanja kuli:n angauwi:na wonaia nanja kari inaiud' ban daga John nanja; O! aua pidi:n njini bandaia God ananga nanja inganun, inaiud' ban daga aua nanja kanun.

29 Worumba ardarawaia nuru anganina, publicandjia, God kauero:do:dala, arka John nanja baptize angandjuina;

30 O! Pharisia, n̄ala-n̄ala n̄aria kuda:, wai kub̄adj̄abuna n̄ala-n̄ala wuni:u' n̄ari God an̄anga, arka wa baptize parkandjuienja aua n̄anja.

31 Gewunja ānudja k̄adjindjia kāandju i:dja woi māngadberi andja? Ānudja arka k̄adjindjia?

32 Arka k̄adjindjia won̄alalānuja tjo:lgarim maninja at̄ja ānḡānū, at̄jakek̄aria ai ānganbarwiria arka kadjiri, Den-dem marwunuri, wa djor piriinja; Wola: kunjedjuunuri wa pararemenja.

33 Gewunja John Baptist ken̄gunal wuro:dbori wa mindjal pun̄genja, wine wa djo: pānḡenja, gejaw kuri:, Aua agula kudai.

34 I:dj' īnko:lu ken̄gunal mindjal gēneri, djo: īngēneri, gejaw kuri:. Wai, i:dja alb̄anda, djo: n̄ara, īn̄alja publicandjia a arworia.

35 Wuni:ndj̄aru t̄jad̄anuru kungandjui:na won̄alalānuja ardarawaia kān̄anga n̄anja.

36 Īarun Pharisee burkai kaīabuna mindjal kunja aua n̄anja; dara ken̄an̄uru maiaru' n̄uru Pharisee an̄angam, at̄ja kauwona mindjal kunja.

37 Gejaw, wai, won̄aiinja, n̄anga maliindem maninja n̄i-wodj, wuno:murum laiburu n̄j̄nḡanina aua at̄ja inḡanineri maiarum maninja Pharisee an̄angam, kānurulal alabaster āngaiamieneri n̄ara,

38 Pale ierdu nanja njim̄balgenja wola: gēneri, wun-manb̄ali ierdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem, tjak̄ara n̄jininge njimri: n̄ari wulinḡara kundjūniri, ierdu kungulbo:na, āngaiamieneri n̄ara n̄jininge kundjam̄ala.

39 Pharisee, wuno:murum māra ko:na, aua burkai inḡaiabuna, inīaka manma kundjūnu, Indja, n̄amba tjo:lb̄ada inḡan̄ū, laiburu inḡan̄ū āngunja, ānudja kārinja n̄anga inḡamāndana, n̄i-wodj n̄j̄nḡan̄ū.

40 Jesu kaio:lb̄ala kundjūn̄anga, Simon, ānudja-kāna n̄enu. Aua kundjūnu, Inaiuri, minje.

41 I:dja īarun̄, īarun̄andu tjaue kumbunan̄-gandu; īakara tjaue kumbunan̄anga kaiug wun̄en-n̄alu, īakara kaiug darawa.

42 Wuno:murum ino:randu inḡaninandu, ko:lulwa wai kimdj̄abunan̄angandu. N̄aniandu aia kānarien̄un̄angandu?

43 Simon kaio:lb̄ala kundjūnu, Kunen̄anga n̄ana aua darawa wai kaīabunan̄anga. Aua kundjūn̄anga, Nidji kundji:nu.

44 Wāl̄n̄are njimurkala won̄aiinja, kundjūn̄anga Simon, Ndjanindj won̄aiin' njina? Maiarum nundjan̄angam

dara nengunal, agu naiserdu wunja wa pandjano:nja; O! njannga naiserdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem njannganngam, wulingara kundjunu tjakara njininge njannganngam.

⁴⁵ Wa panjangulbo:nja; O! njannga nanjunjengunalgule wa wudun punjenja ko:lbo:na wunja naiserdu.

⁴⁶ Namri: wurni:wa njininge wa pindjiamenja; O! njannga naiserdu angaiamieneri nara njininge kundjamala.

⁴⁷ Gewunja kunenu, Umara njannganngam wai kundjabienimanga, ge darawa kunu, gewunja djenbenuru nedura genu. Aua pidi:nu wai kaiabienunanga, aua pidi:nu nedura kundjiri.

⁴⁸ Gejau kundjunanngam wonaiinja, Umara nundjanngam wai kundjabienanu.

⁴⁹ Ark a aua nanja atja angauwoneri wunmanbali arge wurura kubadjun, Anguja indja, aua kuda: umara wai kaiab?

⁵⁰ Aua kundjunanngam wonaiinja, Wa punganudjarien nari nundjanngam nunmundulbala; abi:la baiu.

8

¹ Ge kunina lo:jenda palejau aua kenajuru malaiindem, maiarundjerunuma, ardi:um kululeri, kunganuruleri walanu-wunia bandaia God anngam, twelve aua nanja;

² Wonaija atjakekaria arka angamurdui:neri agulaija arduria a mareja, Mary njanngarimienja Magdalena, njanngedagu anngam agulaija anngalja,

³ Joanna manngannganj a Chuza inaiuri Herod nanja, a Susanna a njindarawanja ndjkekarinja, arka annganbado:neri wulanbiri arkanngam.

⁴ Wuno:murum pelengaraia djenbenuru djaruk anngamienja, ingadburkalal malaiindem mararawum alp, kulula bare-bare nanja.

⁵ Tjalanganja nara kenajuru wolumbara wunja tjalanganja annganja. Wali wolumbara geniri, ndjkekarinja njanngari:na kalumba iaminim maninja; djambaba njindjo:riena, punaria wunoru naria mindjal kubadjunanngam.

⁶ Ndjkekarinja njanngari:na kaiugu nanja, njinge ba wa kundjunal, njindalga njinina gewunja agu njino:ra.

⁷ Ndjkekarinja njanngari:na wonandja nanja, wonandja ba wa kubadjunal, limbitja kauero:na.

⁸ Ndjkekarinja njanngari:na kabalba manium maninja, ba wa kundjunal, kurab bari kaiandala irara. Wuna

ka:lula, jero:l kundjuŋu, Aua ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaŋinja.

9 Inalalaia burkai kaueriabuna, Nŋaŋga baŋe-baŋe wuna?

10 Aua kundjuŋu, Njiri naŋja kuno:wi:ŋu laiburu wunja wundjalgeje baŋdaia ŋari God anaŋga, O! atjakekaria baŋe-baŋe naŋja, gewunja madidjeri wa paŋmadidjan, ŋuru aŋgaŋuniri wa puŋgadenan.

11 Baŋe-baŋe wima kunuŋ. Tjalanganja ŋala-ŋala God anaŋga kunuŋ.

12 Arka kalumba iaminim maninj a ark a ŋuru aŋgaŋina, gejaŋu keŋgal agula kano:ŋgu ŋala-ŋala ardi:um maninja, madji wa puŋgarkudjaran, araŋmundulbaie ŋana.

13 Arka kaiugu naŋja arka wuno:murum ŋuru aŋgaŋina tjukul ŋari ŋala-ŋala kubadba, arka wondudba ardo:no:reja, pulagajau wa puŋgarkudjaran, aŋgo:ndjui:ŋu jarangan kaduŋ.

14 Njinge pulaga wonandja naŋja, arka ŋuru aŋgaŋina, wurgunu naŋja, wulanbi' danja, tjukul ŋari arkau naŋja aŋgenuriri, limbitja karwi:ŋu, kurab kari wa baŋi paueriandan.

15 Njinge kabalba manium maninj a, arka kaduŋ, argulum manium, alinari naŋja, ŋala-ŋala ŋuru aŋgaŋina, njadba kubadba, kurab baŋi kauerianda njamula ŋari.

16 I:dja kari wuno:murum tjanaim duru ki:la wa bur puŋgennaŋga aŋgaŋ maninja, wa puŋgan-den inarugu waiuru, O! tjanai' ŋara naŋja kuŋgande, gewunja arka daŋa aŋgenjaliri tjanaim pitja maŋa ewuro:.

17 Gewunja kari kaielgaiena ŋamba wa pitja maŋa puŋgauwi:n; kari wundjalgeje ŋari ŋamba wa pitja laiburu puŋgaŋinaien, ŋamba wa pitja maŋama naŋja puŋgenunal gaŋi.

18 Gewunja maranindj ŋaruŋgaŋowu ŋuru njirkunuŋ, gewunja aua kudai aua naŋja pitja njanowi:, aua ino:ra pitja eno:ngie aua naŋja ge maŋa kauwi:ŋu aua kudai ŋana.

19 Kaueraŋmurkalal karananganja a ŋawawanangaia, aua naŋja kaŋdinba parengunjal pelengare naŋja.

20 Kului maŋanga, Nundju karanja, nundju nawawaia, dande karwelgenjiri, Maŋa ero: kubadjiri.

21 Aua kandjo:lbala kundjuŋaŋgori, Njaiu karanja, najiu nawawaia kaduŋ arka ŋala-ŋala God anaŋga ŋuru aŋgaŋun, ge kadju.

22 Ge kunina maŋgundjiau aua daŋa keŋaŋuru namandi naŋja, aua nundjuŋundju inalalaia kuda:

36 Arka kuda: m̄ara aṅgo:na kub̄adjun̄an̄gōri n̄arun̄an̄gōwu in̄ḡamundulbaiena aua agulaia kudai.

37 Pelenḡaraia ardarawaia t̄ambium Gerasenia wo:ri maṅgarwuneri burkai kauerīabuna aṅgaīandiwe wunja, gewunja djenben̄uru karkulguneneri; aua namaṅdi n̄anja d̄ara ken̄an̄uru, djo:li kaṅinan̄uru.

38 Mia i:dja aia agulaia in̄gad̄j̄andiwela burkai kaīabuna aua n̄anja in̄gan̄uṅ wunja; O! kaṅan̄awuna, kundjun̄iri,

39 Djo:li baṅun̄uru t̄ambium ṅundjan̄an̄ga' ṅuru, minje wunaiuru God geṅanu. Aua ken̄an̄uru, malaiindem mararawum maninja djo:j̄an̄ kumaṅeri wunaiuru Jesu geṅan̄an̄ga.

40 Wuno:murum Jesu djo:li in̄gan̄inal pelenḡaraia kaueraṅan̄; gewunja ardarawaia kaueraṅan̄aḷa.

41 Gejau wai! ken̄gunal i:dja in̄umba Jairus, aua in̄aiuri dadjur̄n̄arim maninj a in̄gan̄ina, kauwona Jesu ierdu n̄anja, burkai kaīabuna in̄geṅgal kunja maiarum an̄an̄gam,

42 Gewunja p̄amaranja ndj̄arun̄aman̄j a aua kudai, n̄an̄ga woralin̄ja, kuṅḡadjuneri. W̄ali in̄geṅan̄uriri pelenḡaraia aua n̄anja naia kadbiēna.

43 Won̄aiinja ndj̄arun̄, n̄an̄ga golema gulu wo: kumb̄anan̄geri, n̄an̄ga kaḍjin̄ba pin̄jimurduien̄ja i:dja kari n̄anja.

44 Iwelbam njengunal kaṅandaṅala iam̄ṅum wobi an̄an̄ga, maīrgi:rkum dumbulu gulu n̄an̄gan̄an̄ga tjimi kun̄an̄ja.

45 Jesu kundjun̄u, Aṅguja n̄an̄andaṅala? Ardarawaia kari kub̄adjun̄. Peter kundjun̄u, Inaiuri, pelenḡare ṅundju n̄anja d̄j̄aruk kadbiējiri, ṅand̄oḷa karkan̄urien̄jiri.

46 Jesu kundjun̄u, Aṅguja ṅana n̄an̄andaṅala; gewunja laiburu ṅan̄ina wundjurulu ṅand̄j̄andiwela.

47 Gejau won̄aiinja, wuno:murum m̄ara ko:na wa pin̄jind̄jal̄gaien̄ja, djedjeriwa njengunal, njimb̄ana im̄an̄ṅale ṅuru, aṅudjakun̄ja in̄ḡamaṅandaṅala n̄an̄ga kundjun̄u pelenḡare adb̄an̄ṅale ṅuru, n̄arun̄an̄gōwu maīrgi:rkum n̄an̄ḡamurduien̄a.

48 Aua kundjun̄an̄an̄ga, P̄amaranja, wa pan̄an̄nudjaren̄ja, ṅunmundulbaien̄u; abi:la baiu.

49 Ge-i-di-daḡu aua kaluleri, kengal iḡarun̄ dadjur̄n̄arim inaiuri-i-daḡu, kundjun̄jiri, P̄amaranja ṅundjan̄an̄ga gole njimaṅja, inaiuri d̄j̄adjeri pindjiin̄an̄geri.

50 Jesu ṅuru in̄gan̄ina kaio:l̄b̄ala, Puṅungulgunejiri; dja pan̄an̄nudjareri, pitja njemundulbaie.

51 Maiarum maṅgamurkalal, wa panṅunjai:dja kari ḍara ṅṅeṅgal kunja, argekama Peter a James a John, woralinja iranṅga a karanṅṅanja.

52 Ardarawaia wola kubḍjunjiri, njimbḍema-leri. O! aua kundjuṅu, Wola piriiri; wa debara pinjeṅṅan ḍaga, kulunu njinujiri.

53 Arka kauerii:la, laiburu ṅṅanina nṅanga debara njinjeṅa.

54 Aua njino:ri kumaṅ, ai kundjuṅu, kundjunjiri, Wonalaṅunja, baṅi baṅu.

55 Njinandj djo:li njimurkaiena, maiirgi:rkum baṅi njinina, gejaṅ aua kundjuṅu, Njino: mindjḷal kunja.

56 Gejaṅ inenaiurgandu ṅṅaṅari keṅandu; O! aua kundjuṅṅanṅandu i:dja kari piriinṅgoriri ge tjuṅṅan kaṅinaiena.

9

1 Twelve ai kanbuna, kano:na wundjurulu, iaṅari, agulaia ardarawaia ṅanja, mareja ṅanja, ṅṅamurdu wunja.

2 Kanṅaṅawuna ardi:um kalu wunja baṅdaia God anaṅga, adbaramareja adbulugu ṅṅandju wunja.

3 Kundjuṅṅanṅori, Kari paraṅmeri li:wu njirkanṅga wunja, kari tḅandura, kari bururu, kari maia, kari kaiug; kari wobi iṅruṅandu paraṅmeri.

4 Maiarum maua ḍara njirkunṅaṅuṅuru, ma atja njidu, ma-i-ḍaḅam maraiḅdiwe.

5 Arka njiri wa pinjibḍbaṅ, wuno:murum malaiindem maue maraṅundḅandiwe, tjurnim njidjerdu ṅanja jalḷa wuri:ṅaṅga umiimbaie wunja arka ṅanja.

6 Arka kariṅuṅuru, maiarundjeruṅuma buluman kariṅa waḷanu-wunia ardi:um kubḷuleri, kanḅḅurduneri kaḅjinma.

7 Gejaṅ Herod inaiuri ṅuru kaṅina darawa tjuṅṅan kaṅmiena, lara kundjuṅu, gewunja kaluiena atḅakekaṅria ṅanja John baṅi ingaiḅdiena imḅandj-i-ḍaḅu;

8 Atḅakekaṅria ṅanja Elijah mara ingauwi:na; atḅakekaṅria ṅanja tjo:lbḅada iṅruṅ ardindi' ḍanja baṅi ingaiḅdiena njele.

9 Herod kundjuṅu, John imri: ṅaiu dur kuṅo:na; O! indj' ṅṅuja aua wunja wuna ṅuru ṅanṅunuj? Maṅa iṅo:, kundjuṅu.

10 Arkaṅawieja djo:li ṅṅaninal, kubḅjuṅṅanṅa ge kadjuṅu. Aua kanmuṅaṅ, kariṅuṅuru argekama malaiinde' ṅuru maṅumba Bethsaida.

11 O! Pelenğaraia laiburu aᅇᅇaᅇnina, kaueraᅇmalando:na; aua kanmurᅇn, kululaᅇaᅇᅇori bandaia God anaᅇᅇa wunja, arka lai kauwonaᅇaᅇᅇori adbulugu wunja aua kanmur-duna.

12 Maᅇaᅇᅇunja gole njimbaᅇanaᅇuriri, arge twelve karingunal, kubᅇᅇᅇunjaᅇaᅇᅇa, Pelenğare aᅇᅇaᅇawu, karinaᅇanaᅇuru maiarundjeruᅇuma, ᅇambium ma-i-daᅇa, ma atjaᅇ kadinja, maᅇari maᅇa kauero:nja, gewunja ᅇari ᅇuruma bundul' danja ᅇaᅇᅇᅇ.

13 Aua kundjuᅇaᅇaᅇᅇori, Njiri arano: mindjaᅇ kunja. Arka kubᅇᅇᅇun, Ari ᅇaᅇᅇa kari, argekamandj wuro:dbori iᅇruᅇuri, djaia iᅇruᅇandu, aᅇjerkuma maᅇari pelenğare aᅇᅇa wunja.

14 Gewunja arka pelenğare djenbeᅇuru, five thousand. Aua inalalaia kundjuᅇaᅇaᅇᅇori, atja ari: ardarawaia fifty ᅇaᅇᅇa.

15 Ge kubᅇᅇᅇᅇᅇ, ardarawaia atjaᅇ kanbaᅇri:la.

16 Gejau aua kanmaᅇ wuro:dbori iᅇruᅇuri, djaia iᅇruᅇandu, aᅇᅇo:lu kaᅇe kaᅇmurkaᅇa, wunia kululaᅇaᅇᅇori, kalemala, inalalaia kano:na pelenğare adbannaᅇe ᅇuru aᅇᅇanaᅇarkaᅇde wunja.

17 Mindjaᅇ kubᅇᅇᅇᅇᅇ, ardarawaia barui kubᅇᅇᅇᅇᅇ, geᅇau kadburiena ilelemia arli:wa aᅇᅇeᅇa aᅇᅇaᅇ manᅇennaᅇb, twelve.

18 Ge kunina, aua iᅇruᅇamandj inaᅇaᅇnina, dadjurd generi, inalalaia aua ᅇaᅇᅇa kadina, burkai kandjaᅇbuna kundjuᅇiri, Pelenğaraia ᅇai' aᅇᅇuᅇa kubᅇᅇᅇaᅇeri?

19 Kauerio:lbᅇaᅇa, kubᅇᅇᅇᅇᅇ, John Baptist, atjaᅇekaᅇaria Elijah, atjaᅇekaᅇaria iᅇruᅇ tjo:lbᅇaᅇa ardindi' danja baᅇi inaᅇaᅇnina njele.

20 Aua kundjuᅇaᅇaᅇᅇori, O! njiri ᅇai' aᅇᅇuᅇa kuriara? Peter kaio:lbᅇaᅇa, kundjuᅇu, Christ God anaᅇᅇa.

21 Aua ᅇjaᅇdbama kundjuᅇaᅇaᅇᅇori i:dja kari wuna piri-inaᅇᅇori;

22 Kundjuᅇiri, I:dj' inko:lu darawa kundji:nja, pitja wai kaiᅇbienja, mababaia ᅇaᅇᅇa, dadjurdᅇaria ardenaiud' danja, wiri-wiri ᅇaria ᅇaᅇᅇa, pitja bada kauwi:nja, geᅇau paᅇe kulunu tjaᅇruᅇandu pitja baᅇi kaiᅇdienja.

23 Ardarawaia kundjuᅇaᅇaᅇᅇori, Aua ᅇamba lai kauwonaᅇaᅇᅇa ᅇaᅇᅇunmalando: wunja, aua ᅇundju-ᅇundju kari kaᅇi:nja, wongaia anaᅇᅇa tᅇile-jile kumenja, ᅇaᅇmalando:nja.

24 Gewunja aua lai kauwonaᅇaᅇᅇa inaui kaᅇmundulba wunja, pitja ᅇoᅇakaliba; aua inau iᅇoᅇakaliba ᅇaiu wunja, aia pitja ᅇaᅇmundulba.

25 Gewunja bāndaia daraiu aṅudjakunja i:dja kuma, aua ṅundju-ṅundju iṅḡakalibienju, iṅḡawelbunenju?

26 Gewunja aua djiān kaṅnara, ṅāla-ṅāla ṅaianāṅga kuda:, aia pitja I:dj'in̄ko:lu djiān ṅāmanāṅga, wuno: murum iṅḡengal paḡlemba ṅanja anāṅḡam, Iranāṅga, waḡaṅṅaria mamaia arkanāṅga kuda:.

27 Nidji kuṅenuriri, atjakekaṅria kaduṅ ṅuru aṅḡawelḡeniri, arka wa pitja debāra parenāṅ maṅa ṅjini kadjo: bāndaia God anāṅga.

28 Ge kunina ṅāla-ṅāla wuna paḡlejau, lewāra wunṅālu, kaṅmuraṅori Peter a John a James, pai kaṅinanāṅuru taḡambaṅ ṅuru dadjurd kunja.

29 Waḡi aua dadjurd ḡeneri imiṅum dji: manina, wobi anāṅga iroroi paḡlemba kaṅnina.

30 Gejau wai, i:ḡāndu kululandiri aua ṅanja, iṅḡaninandu Moses a Elijah.

31 Auandu maṅa kauwi:nandu paḡlemba ṅanja, kundjuṅandu debāra anāṅga wunja, ge pitja ko: rug kaṅma Jerusalem maninja.

32 Peter, auandu kuda: aua ṅanja kulunu ko:nori; wuno: murum barele iṅḡaninuri, kanindjaṅori paḡlemba anāṅga, i:ḡāndu kuda: iṅḡawelḡenjandiri aua ṅanja.

33 Ge kunina, waḡi iṅḡaiāndiwejandiri, Peter kundjuṅāṅga Jesu, Inaiuri, wunia kunuṅ aṅiṅguri ṅuru wunja, jaṅḡalpa maiaruṅurim wondi mewi:njuri, maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja; wa laiburu paṅḡaninja ge ḡenju.

34 Waḡi wuna ḡeneri, aṅḡubaṅ kuṅjaṅḡunal, djer ṅjindjaḡbuna arka ṅanja; arka karkulḡuneneri waḡi aṅḡubaṅ daṅa aṅḡenāṅuriri.

35 Gejau ṅāla-ṅāla kuṅjaṅḡunal aṅḡubaṅdj-i-daḡu, kundjuṅjiri, Indja ṅamaṅda iṅaṅḡumaṅ, ṅuru iranjuru.

36 Wuno: murum ṅāla-ṅāla wudun ḡenju, maṅa kauwi:na Jesu auekamandj. Kumuk kumbunori, gejau i:dja kari wa puṅḡadji:njanāṅgori ge maṅa ko:no:ri.

37 Ge kunina, maṅḡundjiau wuno: murum taḡambaṅdj-i-daḡu jeri aṅḡauwonal, pelengāraia ardarawaia kaueraṅmandjerala.

38 Gejau wai, i:dja pelengāraia ṅanja jero:l kundjuṅu, kundjuṅjiri, Iniṅḡundeja, burkai ṅunjaḡb, imnjanindj ṅamaṅda, ge wunja iaṅura.

39 Wai, agula kaṅma, maiirgi:rkum jero:l kundjiri, tjaṅalar kaṅri kandjuiri, ṅjini paṅḡaiāndi-wen, kumaḡ pitja kundjuṅḡeniri.

40 Burkai kaŋaiɓbuna ŋunalalaia aua wai kunja, arka kaɗjinba puŋgadji:nja.

41 Jesu kaio:lbɔla, kundjuŋu, O worumba njirkudjarie, njirkolikoli, ŋaŋŋgiau njiri ŋanja ŋanuŋ, njinma; indjaŋungula imal.

42 Wɔli iŋgeŋgaliri agula kaiɓbuna, djenbenjuru dalar kaŋaŋ; Jesu kaŋmaiɓbuna agula inuru, worala kaŋmurduna, kaŋino:la iranŋga.

43 Ardarawaia wundjurulu God anaŋga raŋgari kubɔdburauwuna. Wɔli raŋgari kadburauwuneri darawa aua geŋiri, kundjuŋaŋgari inalalaia.

44 Ŋɔla-ŋɔla wuna kuŋgandienja njidi:um maninja: gewunja I:dj' iŋko:lu pitja eno:wi:i:dja ardo:ri ŋanja.

45 Ŋɔla-ŋɔla wuna wa puŋgadenenja, kundjaŋgaienanŋgari, wa laiburu padin kunja, karkulguneneri ŋɔla-ŋɔla wuna burkai iŋgadjaɓ wunja.

46 Kadaŋaŋaŋɔdjaeneri arge wurura, aŋguja arka ŋanja inaiuri pitja enu.

47 O! Jesu maɓa ko:na aŋgaŋaŋaŋaŋɔdjaeneri ardi:um maninja, worala kaŋaŋ, kauelgendjuna iwondara ŋanja,

48 Kundjuŋaŋgari, Aua iŋgam indja worala ŋaŋɔnɔmba wunja, ŋaiu ŋanma; aua ŋaŋnɔma, kaŋa aua ŋaŋnaŋawuna; gewunja aua pidi:ndja njidarawa ŋanja, aia inaiuri kaŋuŋ.

49 John kaio:lbɔla kundjuŋu, Inaiuri, iaruŋ maɓa kerwuna ŋunɔnɔmba ŋanja agulaia wai aŋgaiɓbuneri, ked-baiɓbuna gewunja wa paŋimba pinjedjinguri.

50 Jesu kundjuŋaŋga, Paŋdjaŋmaiɓbiri: gewunja aua wa ŋande paŋmaŋ ŋari, ŋari ŋanja kaŋuŋ.

51 Ge kunina wuno:murum gejaw ko:rug kaŋaieneri aua pai iŋgaŋurienju wunja, imiŋum njaɓdbama mandenu iŋgeŋnuru wunja Jerusale' ŋuru.

52 Wɔlaŋŋaria imiŋum maŋŋɔle kanŋaŋawuna. Arka kariŋaŋuru, daɓa kariŋaŋuru maiarundjeruŋma Samaritan ŋarim, maŋamanja wunja aua wunja.

53 Arka wa paueramenja, gewunja imiŋum iŋgeŋaŋuriri Jerusale' ŋuru.

54 Inalalandu, James a John, wuna maɓa ko:nandu kundjuŋandu, Inaiuri, lai kumbaŋaŋu kuŋjedjandu wiŋu kuŋaŋgunjal aŋdjo:l' di daɓu arka wori wunja?

55 Wɔlaŋarai kauwona, kaŋmaiɓbunandu.

56 Kariŋaŋuru maiarundjeruŋma maiakarim.

57 Wuno:murum aŋgeŋaŋuriri kalumba ŋanja iaruŋ kundjuŋaŋga, Ŋaiu ŋunjaŋmalando: ŋaŋam ŋunjuŋaŋaŋuru.

58 Jesu kundjuṅṅaṅga, Kaṅṅuria do:lo:dba kudai, punaria wuṅo:ru ṅṅaria waiaru, O! I:dj'inṅko:lu ino:ra ṅṅaṅm imri: we ki:

59 Aua kundjuṅṅaṅga iṅṅara, Tjṅmalando:. O! aua kundjuṅu, Tjṅdjabawurle ro:k inṅi: iraiia ṅaianaṅga.

60 Kundjuṅṅaṅga, Aḍbaṅ ro:k kadi:nja ḍdban arkanṅgaia; ṅundju baiuṅuru ardi:um minjalu baṅdaia God anaṅga.

61 Iṅṅara kuda: kundjuṅu, ṅaiu ṅunṅamalandō: Inaiuri; O! tjṅdjabawurle ṅṅanawendja wunja arka maiarum ṅaianaṅgam maninja.

62 Jesu kundjuṅṅaṅga, I:dja kari ino:ri la maṅgam plough ṅṅnja, wararkar inṅṅaṅuṅ, iniṅwu kaṅuṅamiri baṅdaia God anaṅga.

10

1 Wuna paḷejau Inaiuri kaṅṅandjuna atjṅakeṅaria seventy, arka kaṅṅaṅawuna iṅṅaruṅandu imiṅum maṅṅale manaiudba mararawa' ṅuru, ṅambium mararawa' ṅuru, ma aua ṅundju-ṅundju pitja eṅṅgal.

2 Kundjuṅṅaṅgori, Wulgundjiri ko:ru wunaiuru, O! i:dja kaḍṅuja; gewunja burkai iriṅb Inaiuri wulgundjiri ṅṅara ṅṅanaṅawu wunja i:dja wulgundjiri ṅuru.

3 Njidjurli; wai, njinṅaṅawu kukundjeria kaḍjindjia kaṅṅuria ṅṅnja.

4 Puraṅuriri kaiug kari, bururu kari, njidjerduṅari kari; i:dja kari wulmai piriinaṅgoriri kalumba ṅṅnja.

5 Maiarum maua njirkunṅaṅaṅuru, wuri:wurle, ṅamulili maiarum maṅa ṅṅnja.

6 ṅamulili inṅko:lu ma ṅamba inṅṅaṅuṅ, ṅamulili njirkanṅga ma ṅanja pitja atjṅ ṅṅanu; ṅamba kari, njiri ṅṅnja pitja djo:li ṅṅanu.

7 Maiarum maua ṅṅnja atja njidu, mindjṅ wurṅundjiri, djo: njirkunṅaṅeri arge njinṅumbṅdo:; gewunja inawodjieja laṅugu anaṅga inia kaṅuṅanaṅga. Pinjiriiri maiarum maiaru' ṅuru.

8 Manaiudba maua njirkunṅaṅaṅuru njinṅumbṅdba, mindjṅ wuri: arge njidbaṅṅale ṅṅnja ṅṅandiṅu,

9 Aḍbaṅamareja ma ṅṅnja araṅmurdu, wurinaṅgori, Baṅdaia God anaṅga gole wodjulu kunṅaṅgunalduri.

10 Manaiudba maua njirkunṅaṅaṅuru njiri wa pinjinbadban ṅari, njiriṅuru kalumba ma ṅuru, wuri:;

11 Tjurnim manaiudba njiri ṅṅrim ṅri ardjerdu ṅṅnja maṅṅaṅuṅ, wulinṅara kunjedju njiri ṅṅnja; mia laiburu njidu baṅdaia God anaṅga wodjulu kunṅaṅgunal.

12 Kuņenuri gejaw Sodom maniam man dağam pitja menu manaiudba maua naņa.

13 Wurgunu nundju naņa, Chorazin, wurgunu nundju naņa, Bethsaida; gewunja naмба Tyre naņa, Sidon naņa, kandju:na raņgari kaņinanurendu, golema kuluna maņgawenjandu atja maņgawonandu sackcloth naņa, pimbinał' daņa.

14 O! Tyre naņa, Sidon naņa, wunia man dağu pitja njanu wurejaw njirendu naņa.

15 Nundju, Capernaum, aņdjo:l' kuru brai nundjandienju? Mamařa' nuru pitja wai nunejabie.

16 Aua nuru njinnuņanuru nuru naņanuru; aua njinnuņandjuandjo: naņandjuandjo:; aua naņnuņandjuandjo: kaņandjuandjo: aua naņnuņanawuna.

17 Arge seventy djo:li kadinal tjukul naři kubadju, Inaiuri, agulaia kuda: waiuru kanbarkandenunari nunnumba naņa.

18 Aua kundjuanaņgari, Mařa kaņo:na Satan, maļņirinja kađjindja, ingawona aņdjo:l' di dağu.

19 Wai, naieu njino:na wundjurulu djaмбаба wunja paмalinja naņa, bandjia naņa, wundjurulu darawa inaurgundj anaņa, kari kađjinba paмбала pinjinbarkandjun.

20 Mia, tjukul pinjidi:ri wuna naņa, agulaia waiuru aņanbarkandenunuri, tjukul njidu gewunja njirkumba wiri-wiri kauwi:na aņdjo:l' daņa.

21 Ge-i-di-dağu tjukul kaņina Inandj Mamaia naņa, kundju, Nungulbo:, Iraia, Nunaiuru aņdjo:l' kara, kabalba nařa, gewunja wuna kundjaielgeņu ardi:u' nařia nuru, ardi:um dařaņuja nuru, kandjamiimbuna wonalalaņuja; jau, Iraia, gewunja wurunaņgowu wunia kuniņaiena nungubul' daņa.

22 Darawa kunauwi:nara Iraia naiananga naņa, i:dja kari wa laiburu paņganin aņuja Inko:lu Iraia ekamandj, aņuja Iraia Inko:lu ekamandj, aua kuda: Inko:lu ko:rega inganuņ ingamiimbu wunja.

23 Waļnařai kauwonaņgari inalalaia, argekama kundju, Tjukul naři arkumbula maņgadidjeri njiri maņnunindj;

24 Gewunja kuņenuri, tjo:lbađaia ardarawaia ardenaiuri kuda: lai kumբananagari maņgadidja wunja ge njiri maņnunindj, wa paмadidjenja; nuru wunja njiri nuru wuruņunaganurula, wa nuru punğarkanuninja.

25 Wai, iğrun nğala-nğala nğara kauwelgenja ko:ndjuna kundjuñiri, Iniingundeja, nğani kuñe nğaiedjer kğdjinma nğannunuj wunja?

26 Aua kundjuñanğga, Nğanğga wiri-wiri kauwi:na nğala-nğala nğanja? Nğarunğğowu mili-mili mğara kğnd jo:?

27 Aua kaio:lbała kundjuñu, Pañarienğga Inaiuri God nğundjanğga nğunğulum mararawam, nğunğau dara, nğundjurulba mararawam, nğuni:um mararawam; mğamunğalja nğundjanğga kuda: nğundju kğdjindja.

28 Aua kundjuñanğga, Tğadğm tğandjo:lbała; ge dju nğundjedjer nğunjanu.

29 Aua Nğaiğdğñuru nğandjuie kundjuñu, kundjuñanğga Jesu, Añğuja mğamunğalja nğaianğga?

30 Jesu kaio:lbała kundjuñu, I:dja iğrun jeri kauwonañuriri Jerusalem i-dğğam Jericho nğuru; kauwona lulun nğaria nğanja, wobi bura kauerañanğga, nğoiil kubğdjuñanğga, kariñanuru kauerañangi:la wodjulu kuñğadjuneri.

31 Wğli iğrun dadjurdnğara kalumba tjaue keñgunal, mğara iñgo:na, kanalu keña.

32 Ge kğdjinu iğrun Levite, tğambium ma iñgenğunal, mğara ko:na, kanalu keña.

33 Mia, Samaria nğara iğrun iñgenañuriri keñgunal ma iñğanina, mğara iñgo:na, kaieriwuna.

34 Kğmurkałanuru, malum anğğam murd kundjuñu, pałulu kundjuñanğga oil, wine, kandenju punğara nğanja anğğamandj, kañurula maiaru' nğuru, kanaleri.

35 Mañğundjiau kumañ kaiug tğaruñandu, maiaruñara kğno:na kundjuñu, Aneri, kaiug tğakari nğundju nğamba kğndjano:, nğaiu wuno:murum djo:li nğannunujal pitja nğunjano:.

36 Nğania arge iğrunuri ni: nğunuj mğamunğalja iñğanina aua iñgauwona lulunğaria nğanja?

37 Aua kundjuñu, Aua iñgaieriwuna. Jesu kundjuñanğga, Baiunuru, ge-i-di-dğgu dju.

38 Wğli añgenañuriri, maiarundjerunuma mamurkalal; wonaiinja ndğaruñunja, nğanumba Martha, kğmañ maiarum nğanğanğğam maninja.

39 Nğanğa nğawanja kudai, nğanğarimiena Mary, nğanga kuda: atğa njimbana Inaiuri ierdu nğanja, nğala-nğala anğga nğuru kuñğanurula.

40 O! Martha lara kundjuñiri darawa maiarum mañinja; kğmurkalal kundjuñu, Inaiuri, kari nğundju nğanja nğawanja nğandjandiwela nğaiğrun maiaru' wunja? Gewunja minjenğga nğingengal nğannunawodju wunja.

41 Inaiuri njan̄gaio:lb̄ala kundjuṅaṅga, Martha, Martha, ni: ṅunuṅ, lara kundji, darawa wunja,

42 Tj̄aruṅuma kuninja; Mary ge wunia kumaṅ, wa puṅgano: ṅgienṅga.

11

1 Ge kunina, w̄ali aua ṅambium maninja iṅṅanina dadjurd geṅeri, wuno: murum wudun geṅu, iṅruṅ inalala kundjuṅaṅga, Inaiuri, ṅnmiimbu dadjurd njerkundju wunja, kaḍjinu ge John kuda: ṅṅṅamiimbuna inalalaia.

2 Aua kundjuṅaṅṅori, Wuno: murum dadjurd wurṅundju, wuri:, Iraia ar-arkanṅga ṅndjo:!' ḍanja, ṅunṅumba maṅa: kuninja, Baṅdaia ṅundjanṅga kunjanṅunjal. Lai kauwonanu kuninja, kab̄alba ṅanja kaḍjinu ṅndjo:!' ḍanja.

3 Maia ar-arkanṅgaia lew̄ara wunja kaḍjinma ṅjano:.

4 Um̄ara ar-arkanṅga wai minjo:nj̄ari; gewunja ṅri kuda: wai njerkumbunṅori ardarawaia tjaue ṅṅanbaṅwunj̄ari. ṅri kaelwa pandjanuriri wunṅundjuie ṅanja, O! ri: ṅm̄al woru ṅanja.

5 Gejau kundjuṅaṅṅori, ṅṅuja njiri ṅanja ḷalai kudai, indjanunmurkanuru wulo:lum, tjuṅundjanṅga, Jalai, maia iarunuri nunjanawodju;

6 Gewunja ḷalai ṅaianṅga kandjalu iṅṅengal ṅanmurkalal, ṅano:ra ṅṅangendenja im̄anṅale ṅuru.

7 Aua mamulba pitja ejo:lbo: nje, Paṅjanṅalingeri; maiamundu gole bur kunina, wonḷalalṅuja ṅaianṅgaia ṅaiu ṅanja ardaragu ṅanja kaduṅ; kaḍjinba baṅri paṅṅanin, puṅano:n.

8 Kuṅenuri, ṅamba wa baṅri paṅṅanin, wa paṅṅano:n, ḷalai anaṅga iṅṅanuṅ, tjile-jile iṅṅaniau pitja baṅri enu, eno: irarawaia lai iṅgauwonanṅori.

9 ṅaiu kuṅenuri, Iraniau, pitja ṅṅano:wi:nuri; araṅṅajiro:, pitja maṅa arewu; denden maro:, paḷkaṅ ṅjamienuri.

10 Gewunja ardarawaia iṅgadiau kub̄adba; aua kaṅṅajiro: maṅa kumbu; aua denden maṅgo: pitja paḷkaṅ ṅjamienṅga.

11 ṅania njiri ṅanja iraiia iṅṅanuṅ iṅko:lu ṅamba iṅṅaniau wuro:dbo:ri, pitjowu eno: kaiug? Djaia iṅṅaniau, aua djaia wunja pitjowu eno: kauanja?

12 Wonau iṅamba iṅṅaniau, pitjowu eno: bandja?

13 Gewunja njiri, njirworu njirkunuṅ, ṅamba laiburu njirkunuṅ wunia araṅuno: wonḷalalṅuja njirkanṅgaia, djenbenuru man ḍagu Iraia ṅndjo:!' kaṅa pitja anjano: Iṅandj Mamaia arka iṅgadiau?

14 Agula wai ko:neri iamidja kulula; pelengaraia rangari karija.

15 O! Atjakekaria arka nanja kubadjun, Beelzebub nanja, agula inaiuri, wai kanbiri agulaia.

16 Atjakekaria, kauero ndjuneri, burkai kaueriabuna umiimbaie andjo:l' kari.

17 Aua laiburu kanina ardi:um maninja, kundjunanangori, Bandaia daraiu dalar kamiena nande kaua nundju-nundju wulingara kumbi:nu; maiarum kuda: nanda maiarum, mauwona.

18 Satan namba nanda aua nundju-nundju dalar ingamienju, narunangowu bandaia ananga pitja njawelge? njiri wurandjiri Beelzebub nanja niai agulaia wai ananumbiri.

19 Niai namba Beelzebub nanja agulaia wai ananumbu, anguja nanja njidbandia wai anganbarwu? Gewunja arka wurenaria pitja arannunuri.

20 O! niai namba God ino:ri nanja agulaia wai ananumbu, gejaun kunjangunalduri bandaia God ananga.

21 Wuno:murum i:dja iurulwora tjalja kudai maiarum anangam manjaneri, wulanbiri anangaia jamulili kadun.

22 Mia, namba iurulwora man daga aua nanja ingengal, puluru ingi:, eno:ngu tjalja irarawaia parad ingamurauwuna, wulanbiri anangaia kala anjo.

23 Aua niai nanja namba wa pangganin, nanda nanmeri; aua niai nanja namba wa djaruk panman, tjauware kanbiri.

24 Agula inuru, i:dja ingaiandiwela, kenuriri maro:do:kuru, Noiba kananjiro:jiri, wa mara pungo:n, gejaun kundjiri, Djo:li nenu maiarum naianangam ma-i-dagam nanjunjungal.

25 Gejaun kengal, mara mo: brar manganinaienu, manamanjam.

26 Gejaun kenuriri kanman agulaia atjakekaria annenjalja arwod' ban dagaia aua nanja, arka karingal, ma atja kadun, palejaun i:dja aia iwod' ban dagaia auurle nanja.

27 Ge kunina, wuna generi, wonainja ndjarun pelengare nanja nala-nala nanangananga brai kundjandala, kundjunananga, Tjukul narim nanjulum kuli:n nunjumbuna, tjukul nari namugu muka tjunumbuna.

28 Aua kundjunananga, Jau, tjukul naria man dagaia arka nala-nala God ananga nuru anganun, ge karkanuru.

29 Wuno:murum pelengaraia djaruk angamienananga wunmanbali kundjunu, Woi maranunmandjiri andja arworia kadun; umiimbaie kubarkanjiro:; umiimbaie

wa puŋgano:wi maŋgori umiimbaie Jonah anaŋga wundaꝓkama.

30 Kaꝓjiniu Jonah imiimbaie Nineveh ŋaria ŋanja iŋgaŋinaiena, wunmaŋgoꝓu pitja enu I:dj' iŋko:lu woi maŋaŋunmaŋdjiri aŋdja ŋanja.

31 Njinaiudj araworinja pitja baŋri njenu wure ŋanja i:dja woi maŋaŋunmaŋdjiri aŋdja ŋanja, ŋaŋga pitja wure njo:ŋaŋgori; gewunja njengunal baŋdaia umindjuŋuru-i-daꝓu ŋuru kaŋuru wunja wuni:ndjaru Solomon anaŋga, wrai, inaiud' ban daꝓa Solomon ŋanja ŋuruma kaŋuŋ.

32 I:dja Nineveh ŋaria pitja baŋri araŋu wure ŋanja woi maŋaŋunmaŋdjiri aŋdja ŋanja, pitje wure paro:ŋaŋgori; gewunja arka kulunꝓan karwona ŋala-ŋala Jonah anaŋga ŋanja; wai, inaiud' ban daꝓa Jonah ŋanja ŋuruma kaŋuŋ.

33 I:dja kari tjanim duru maŋgi:la, wa paŋanden taŋbium maielgaieŋ maninja, kari kuni:n waiuru, O! tjanaŋi' ŋari ŋanja, gewunja arka daꝓa aŋgeŋgaliri tjanim maŋgadidjaliri.

34 Tjanaim ŋunnuŋaba ŋanja ambula kunuŋ: ŋungubulu tjadaŋuru kaŋun, ŋunjuŋaba mararam maro: manuŋ; woru kaŋuŋ, ŋunjuŋaba mararam duiba ŋariŋ maŋuŋ.

35 Gewunja manindj madji maro: ŋundju ŋanja duiba ŋariŋ paŋaŋu.

36 Gewunja ŋunjuŋaba mararam ŋamba maro: ŋariŋ maŋgaŋuŋ, duiba ŋariŋ mano:ram, maro: ŋariŋ pitja mararam menu, kaꝓjiniu tjanim paŋlemba ŋariŋ maŋaŋunjuŋano:.

37 Waŋi kaluleri, iaŋruŋ Pharisee burkai kaiab mindjaŋ kunja aua ŋanja; daꝓa keŋaŋuru, atja kauwona rnindjaŋ kunja.

38 Pharisee maŋa ko:na raŋgaŋi keŋa auurle wa kulai puŋgo:nja waŋi wa mindjaŋ puŋgenja.

39 Inaiuri kundjuŋaŋaŋga, Weni njiri Pharisia rar gaŋri karandju ilerduŋuru cup, ilerduŋuru plate, O! njirkuluŋuru kaŋlabu njirkuniŋaieŋu lulun, umaŋa.

40 Njiri woŋala, wawu aua ilerduŋuru iŋgandeu, ijuŋuluŋuru kuda: kandeŋu?

41 Mia lulwa arano: wulaŋbiri gole parano:, gejaŋu wai, darawa rar gaŋri kunuŋanuri.

42 Wurgunu njiri ŋanja, Pharisia, gewunja jedmaŋgaŋu birwidjaŋri kurano:, wuk kuro: wure, ŋedura God anaŋga; ge piriin, tjakaŋri wuk puro:jiri.

43 Wurgunu njiri ŋanja, Pharisia, lai maŋgauwonanuri adbaŋlakariŋ maŋŋaleŋariŋ dadjurdaŋariŋ maninja, lai kauwonanuri wulmai tjauŋariŋ maninja.

44 Wurgunu njiri nãnja, gewunja njiri kãdjindjia ro:kñarim wa m̃ara p̃amarwi:nja, i:dja wudawa aŋgenjeri wa laiburu padin.

45 I:dja ñala-ñala ñara kaio:lba kundjunãnga, Iiniŋgundeja, ge tjunundjiri kandjãmaiaĩambu ari kuda:.

46 Aua kundjunu, Wurgunu njiri nãnja ñala-ñala ñaria kuda:, gewunja njiri nimaia i:dja nãnja karande, njiri parãmandaneri nimaia njido:ri tjarun njininge.

47 Wurgunu njiri nãnja, gewunja do:lo: wondi wuro: tjo:lbãdaia arkanãnga, iraraia njirkanãngaia bada aŋganbãrwuna.

48 Gewunja njidaŋadjaieu, araŋanu: ge iraraia njirkanãngaia kadjunu, arka bãda aŋganbãrwuna, njiri do:lo: wondi wuro:.

49 Gewunja kuda: God wuni:ndjaru kundjunu, Aŋaŋaŋawunãgori tjo:lbãdaia, arkanãwieja kuda:, atjãkẽkãria pitja bãda aŋbãro:, pitja aŋbãro:ndju;

50 Gewunja gulu: tjo:lbãdaia ardarawaia arkanãnga pãlulu kãniãiena bãndaia wunungule wundjanuru-i-dãgu burkai njeãbie woi marãjunmãndjiri aŋdja nãnja.

51 Gulu: Abel anaŋga ge-i-dãgu gulu: njini Zachariah anaŋga, aua debãra ingeŋa wia' nãrim dadjurdnãrim pulãga nãnja; Jau, kuŋenuri, burkai njeãbie woi marãjunmãndjiri aŋdja nãnja.

52 Wurgunu njiri nãnja ñala-ñala ñaria, gewunja kurãmaŋãla laŋad ñari; njiri wa dãra pinjirinẽjanuru, araŋmaiaĩmbuna arka dãra aŋgenãjuriri.

53 Wuno:murum ma-i-dãgam ingẽngunal, wiri-wiri ñaria a Pharisia nãdbama nãnda kubãdbãjanãnga, burkai kaueriãbuna kalu darawa wunja.

54 Kaueranaleri, kadba wunja iamundu nãnja.

12

1 Pulãgajau, wuno:murum pelengãraia djenbenjuru djaruk aŋgãmiena, gewunja arge wurura djãmbãba kanbãdjo:rãla, wunmanbãli kundjunãŋãgori inalãia arkurle, Maranindj leaven Pharisia arkanãnga, geãkawãli tjibãre.

2 Kari kuni:n kãni:nu, nãmba wa pitja m̃ara pũngauwi:n; kari kaielgãieu, nãmba wa pitja laiburu pũngãniãien.

3 Gewunja ge wundugum wurãgulula, lewãra pitja nuru nãniãiaie; ge ardi:um maninja kujoia wurãundjunu bal-aium maninja, pitja jero:l nãniãiaie karãŋ maiarum maninja.

4 Kuŋenuri, jãlalaia nãianãngaia, paro:lguneri arka njirkanãba mãŋgarwuja, pãlejau kari kãdjimba pũngadjin.

⁵ O! Njinjaniingunda aṅguja irañungulguna: Iro:lguna aua gole bāda inḡo:na wundjurulu kudai wai kunja mamaṛu' ṅuru; jau, kuṅenuri, iro:lguna.

⁶ Wawu wurira iṛunuri kado:wi:ṅu kaiug tjarunandu pidi:n kunja? Kari iṛun wonḡala wa paṅḡaniṅaien God ambula naṅja.

⁷ Tjākara kuda: njidbri: ṅari darawa laiburu ku-ṅaienju. Pinjirgulgunejiri, wurira ardarawaia naṅja njidia ma njidun.

⁸ Kuṅenuri, I:dja ṅamba ṅaiu wunja gejiri i:dja adbaṅṅale ṅuru, aua kuda: wunja I:dj' inko:lu pitja nje adbaṅṅale ṅuru walaṅṅaria God anaṅgaia;

⁹ Aua ṅaiu wunja ṅamidja gejiri i:dja adbaṅṅale ṅuru, pitja ṅamidja eniṅaie walaṅṅaria God anaṅgaia adbaṅṅale ṅuru.

¹⁰ Aua I:dj' inko naṅja ṅala-ṅala ṅanda kaṃa, pitja wai njeḡbienṅa; O! aua Inandj Mamaia inḡaṅujo:, wa pitja wai puṅḡaiḡbiennaṅa.

¹¹ Wuno:murum njinṅumbarkaṅural dadjurḡarim maninja, ardenaiud' daṅja, wundjurul' daṅ-ja, lara piriiri ṅarunṅḡowu, ṅanaṅga araṅundjo: Iba, wuranjulu;

¹² Gewunja Inandj Mamaia pitja njinjaniingunda ge-i-di-daḡu ṅanaṅga wurṅundju.

¹³ Iṛun pelengare naṅja kundjuṅanaṅga, Iniingundeja, minjenṅa ṅawaia ṅaianṅa wulaṅbiri karnḡal kanbi:njara.

¹⁴ Aua kundjuṅanaṅga, I:dja, aṅguja ṅangandenju wure ṅara, karnḡal ṅara, njiri naṅja?

¹⁵ Gejau kundjuṅanaṅgori, Maranindj, njiri ṅundju-ṅiundju njirkaṅurie wunḡalbanda dara naṅja, gewunja i:dja inḡau kui wulaṅbiri ardarawaia kudai.

¹⁶ Baṛe-baṛe kundjuṅanaṅgori, kundjuṅiri, Kabalba i:dja tjini:ra anaṅgam wunia baṛi kandḡandala.

¹⁷ Iniḡakanma kundjuṅu, kundjuṅiri, ṅani ṅe, gewunja ṅano:ra ma kurab ṅaianṅa aṅḡande?

¹⁸ Kundjuṅu, Wuna ṅe; jaṅga maṅo: maiarum ṅaianṅam, pitja wondi maṅana manaiud' ban daḡam, ma pitja djaruk aṅam corn ardarawaia ṅaianṅaia, wulaṅbiri ṅaianṅaia.

¹⁹ Pitje ṅenaṅga ṅaṅai, ṅaṅai, ṅundju kudai wulaṅbiri ardarawaia golema aṅgandiena; ṅoiba baṅu, mindḡal dju, djo: baiu, tjukul baṅu.

²⁰ O! God kundjuṅanaṅga, Wonḡala, weni wundugum ṅunṅai pitja burkai njeḡbie ṅundju naṅja: aṅguja anaṅgaia pitja araṅu arka ardamanja aḡdaṅṅandjuna?

21 Wuna kadjinu aua wulanbiri angaranum aua nundju-nundju wunja, tji:ra kauiak God nanja.

22 Kundjuanganngori inalalaia, Gewunja kuņenuri, Lara piriiri njirkau wunja, nananga mindjal wurandju, kari njirkanaba wunja, nananga tai njirkunuj.

23 Gewunja njirkau wunaiud' ban dagu manari nanja, njirkanaba wobi nanja.

24 Ni: aranjuriri wonguraia, arka wa panbarkanden, wa djaruk panbadban, ardo:ra maiarum, ardo:ra maianarim, God baru kano:; njidia man dagaia djenbenuru punaria nanja.

25 Anguja njiri nanja, lara gejiri, iwandu gole pangande irindja nanja?

26 Gewunja njiri namba pidi:nma kadjinba piriin, andja kunja lara kuriiri tjakari wunja?

27 Ni: wuranjuriri maruku, narunangowu bari kanuj, paii wa punggadjin jarkai wa punggadjin; O! kuņenuri Solomon palembe mararam anangam maninja wa tai panganingja tjaruj wuna kadjinu.

28 Wurkalam namba God ge kadjinu tai mangi:, maue weni kabalba nanja manganj, mangunu mangaiabienju wia' nanja, djenbenuru ma njiri, njirkudjarie.

29 Paranganjiro:jiri nananga mindjal wurandju, nananga djo: njirkunjana, lara piriiri.

30 Wuna darawa kubarkanjiro:jiri worumbaia bandaia nanja; Iraia njirkananga laiburu kanuj njiri wuna nama wurandjiri.

31 Mia wuranganjiro: bandaia God ananga, gejau wuna darawa pitja njanunuri.

32 Pinjirgulgunejiri, wiri:m pidi:ndja; gewunja lai kumbanananga Iro:lidj bandaia njinjuno: wunja.

33 Aro:gule wulanbiri njirkanangaia, ardjeja arano:; wurandju njiri nundju-nundju wunja bururu kadjinba wunugule punganin nari, wulanbiri andjo:l' danja kadjinma nari, ma lulun nara kari wa wodjulu parenan, wuno:lu wa panmandjun.

34 Gewunja ma wulanbiri njirkananga anganj, ma kuda: njidi:um pitja menu.

35 Njirkwierlumba murd kaninja, tjanaim njirkananangam duru mani:nja;

36 Njiri kuda: i:dja kadjindjia njidu inaiuri arkananga ingadanneri, wuno:murum djo:li inganjul manaria panan naria dagu; wuno:murum ingenal, denden mango:, mai-irgi:rkum palkar paramananga.

37 Tjukul n̄aria ardawodjieja arge, wuno: murum inaiuri ingeᅅgal, māra aᅅjo: mu:n maᅅgarwiri; nidji kuᅅenuri, murd enie, arge atja aᅅji:, pitja ejeᅅgal, aᅅjanowodju.

38 N̄amba kaᅅgulnaᅅ, n̄amba maiaium, ingeᅅgal, wu-runᅅgowu māra aᅅjo:, arge tjukul n̄aria kaduᅅ.

39 Wuna laiburu njidu, inaiuri maiaru' n̄ara n̄amba laiburu ingaᅅnina aᅅudjau lulun̄ara ingeᅅgunal, mun maᅅgo:na, wa paᅅgaᅅnaᅅunja maiarum anaᅅgam kurug maᅅgauwi:ᅅu.

40 Njiri kuda: njidamanja njidu, gewunja geᅅau wa ni: pinjidin n̄ari ejeᅅgal I:dj' iᅅko:lu.

41 Peter kundjuᅅu, Inaiuri, āri kundjin̄ariri bāre-bāre wuna, ardarawaia?

42 Inaiuri kundjuᅅu, Aᅅguja aua nidji, ini:u' n̄ara maiaru' n̄ara, aue inaiuri karaᅅ ewaᅅdenaᅅgori i:dja anaᅅgaia, maᅅaria aᅅjano: wunja tjaᅅaᅅmiau?

43 Tjukul n̄ara inawodjieja aue, wuno: murum inaiuri ingeᅅgal, māra iᅅgo: ge kaᅅjiniu geᅅiri.

44 Nidji kuᅅenuri, karaᅅ ewaᅅdenaᅅgori ardarawaia anaᅅgaia.

45 O! inawodjieja aue n̄amba ini:um maninja geᅅiri, Inaiuri n̄aianᅅga wi: kundjal, wunmanbaᅅi aᅅgaᅅmandjuiri algalgunja, arwāriwāridjia, mindjaᅅ geᅅiri, djo: ingeᅅjiri, pulwul ingeᅅjiri.

46 Inawodjieja aue inaiuri anaᅅga pitje ejeᅅgal geᅅau wa ni: paᅅgaᅅnin n̄ari, geᅅau wra laiburu paᅅgaᅅnin n̄ari, pitja dur ewu, anaᅅga n̄ari pitje eno: arkudjarieja naᅅja.

47 Inawodjieja laiburu ingaᅅnina Inaiuri anaᅅga n̄ama geᅅeri, inamanja wa paᅅganinja, wa puᅅgenja inaiuri n̄ama geᅅeri, wodpiliba ejo:rie djenbeᅅuru;

48 Aua wa laiburu paᅅgaᅅninja, geᅅu wodpili kāri, aua wodpiliba ejo:rie pidi:nu. Aua dara kaᅅno:wi: ᅅunaᅅga aua naᅅja dara pitja burkai njeᅅabienᅅga; aua dara aᅅgaᅅnino:, aua naᅅja dara pitja ewāraᅅniau.

49 Neᅅgunal wiᅅanu n̄aᅅnungande wunja kaᅅalba naᅅja, n̄anaᅅga n̄ama n̄aᅅnundju n̄amba gole duru kaᅅinaiena?

50 Baptism n̄aiu kudai wuna naᅅja baptize n̄ani:nja, n̄aruᅅᅅowu n̄anda n̄amieᅅu ko:rug kaᅅmie njini.

51 Ni: njiduᅅ n̄aᅅnunjaᅅgunal jaᅅmulili kaᅅalba naᅅja aᅅaᅅnuno: wunja? Kari, kuᅅenuri, dalar kāri.

52 Gewunja pitja araᅅu wendj-i-daᅅu aᅅnaᅅlja maiarum maiaruᅅum maninja, dalar araᅅmie iᅅrunuri n̄anda iᅅruᅅandu, iᅅruᅅandu n̄anda iᅅruᅅuri.

⁵³ Dalar arámie iráia nãnda inko:lu, inko:lu nãnda iráia, karanja nãnda ibanja, ibanja nãnda karanja, ñalindjanja nãnda ñalindjanja.

⁵⁴ Kundjuñanãgori pelengaraia kuda:, Wuno:murum m̄ara wurãjunbu aᅅguban b̄ari kãnuñiri Marãᅅam maninja, maiirgi:rkum kuri:, Adja kengaliri, ge kãdjinu kunuᅅ;

⁵⁵ Wuno:murum jalãᅅgara wo: kauwonal, kuri:, M̄ara-m̄ara pitja nãanu, ge kunuᅅ.

⁵⁶ Njidbinum njiljaladbune, laiburu njiduᅅ m̄ara wunja kabãlba maminum, andjo:lu umiᅅu, aᅅudja kunja wa laiburu pinjidiᅅ m̄ara wunja wendjiau?

⁵⁷ Aᅅudja kunja njiri ñundju-ñundju nãnja wunia wa wure puro:n?

⁵⁸ Wãli ñunñunjaᅅanuru inauurgundj nãnja inaiur' kuru, kalumba nãnja lia m̄ama ñarunãᅅᅅowu bura ñunñumieᅅunãᅅga, madji lalewa ñunñunjaᅅuriri wure ñara ᅅuru, wure ñara ñunñuno: bur ñaranãᅅga, bur ñara puᅅungãnde bur ñarim man-inja.

⁵⁹ Kuᅅenu, ma-i-dãᅅam wa pitja ba puᅅunjaᅅan tjuᅅuno:na njini darawa.

13

¹ Atjãkekãria ma kadina ge-i-di-dãᅅu kadjunãᅅga Galilee ñaria wunja, gulu arkanãᅅga Pilate nãmbãr ko:na m̄ama:ñari arkanãᅅga nãnja.

² Aua kandjo:lbaᅅa, kundjuñanãgori, Ni: njiduᅅ arge Galilee ñaria arwod' ban dãᅅaia Galilee ñaria ardarawaia nãnja, gewunja wuna kãninaienanãgori?

³ Kari, kuᅅenuri, O! njiri ñamba wa kulunãᅅ pinjirwãᅅ, ge kãdjinu njidarawaia pitja debãᅅ njireju.

⁴ Arka aᅅᅅenãᅅlja arge maᅅᅅauwonanãgori maiarum kãᅅangenma Siloam ñarim, aᅅᅅamãᅅdjo:na, ni: njiduᅅ arka arwod' ban dãᅅaia i:dja ardarawaia nãnja Jerusalem maninja atjã aᅅᅅauwoneri?

⁵ Kari, kuᅅenuri, O! njiri ñamba wa kulunãᅅ pinjirwãᅅ, arge kãdjindjia pitja debãᅅ njireju.

⁶ Bãre-bãre wuna kuda: kundjuᅅu. I:dja iãrun tjilium kudai maᅅᅅandiena kabãlba anãᅅgam maninja; kengunal kurab kãᅅãñjiro:na maua nãnja, wa m̄ara paᅅᅅo:nja.

⁷ Kundjuñanãᅅga kabãlba ñara, Wai, tjauãᅅba ma-iaruᅅurim ñeᅅᅅunal kurab kãᅅãñãñjiro:na tjilium m̄ana nãnja, wa m̄ara paᅅᅅo:nja; dur mo:; aᅅudjakunja kabãlba maᅅᅅariᅅgiri?

8 Aua kaio:lbala, kundjuŋaŋga, Inaiuri, maninja tjauadba maŋa kuda:, wo:ri maŋaminjo:jiri tjari maŋo:njini, tjajunim maŋande,

9 Gejau ŋamba kurab ingam, wunia; ŋamba kari, pitja dur maŋdjo:.

10 Kaniŋgundaleri maiaruŋam dadjurŋarim maninja Wunaiurujau.

11 Wai, woŋaiinja njaŋandj mareja kudai golema, tjingur njinina, kaŋdinba tjadaŋuru pinjimbalgjenja.

12 Jesu maŋa njaŋgo:na, ai njimbuna, kundjuŋaŋga, Woŋai, bur a ŋunmienju mareja ŋundjananŋa naŋja.

13 Ino:ri njimaŋdanaŋa, maiirgi:rkum ndjadajuru njingandjuiena, God ko:do:dala.

14 Inaiuri dadjurŋara ii:la kaŋaŋ Jesu Wunaiurujau njaŋgamurduna, pelengare kundjuŋaŋgori, Lewara tjakari kunuŋ ŋuna wunja; gejau njireŋgal njiraŋmurdui:wunja, kari Wunaiurujau.

15 O! Inaiuri kaio:lbala kundjuŋu, Njidbinum njiljaljadbune, wawu njidarawaia Wunaiurujau buranŋgai pinjiraŋan buluman, donkey njirkananŋa jaŋdaŋpa naŋja, wawu pinjiraŋurun djo: wunja?

16 Njanŋa, Abraham paŋaranja njingaruŋ, njanŋe Satan murd njanŋaman wai, golema, wawu buranŋgai pinjamaien wuna murd kunja Wunaiurujau?

17 Wuna geŋu ardaurgundj' ardarawaia ananŋaia djiŋ kubadbaŋ, pelengare ardarawaia tjukul kadina darawa wundjurul' kari aua naŋja kaŋinaiena.

18 Gejau kundjuŋu, Aŋudja kaŋdinu baŋdaia God ananŋa, aŋudja kaŋdinu kuŋandju?

19 Kaŋdinu tjalaŋanŋa mustard, njinŋe i:dja njimaŋ, njanŋandenju kabalba ananŋam maninja; njanŋawelgenja ŋuwonu njini kuniŋaiena, punaria wuno:ru ŋaria wunŋalalidjerugu naŋja atja kadina.

20 Njele kundjuŋu, Aŋudja kaŋdinu kuŋandju baŋdaia God ananŋa?

21 Leaven kaŋdinu, woŋaiinja ingamaŋ, ingaielgeŋu iroroi iaruŋuri naŋja, irarawaia leaven inga niŋaiena njini.

22 Bulumaŋ keŋaruŋu manaiudba, maiarundjeruŋama, kaniŋgundaleri, keŋaruŋuri Jerusale' ŋuru.

23 Iaruŋ kundjuŋaŋga, Inaiuri, kadaŋuja kaduŋ anŋamundulbaieŋu? Aua kundjuŋaŋgori,

24 Jakunu wuri: njirkunjanŋa wunja maiamundu pidi:nma ŋuru, gewunja ardarawaia, kuŋenuri, jakunu bare daŋa anŋeŋa wunja, kaŋdinba pareŋan.

25 Wuno: murum inaiuri maiaru' n̄ara b̄ari in̄ganina, ma-iamundu bur ki:la, d̄ande njirkumb̄al-geñuriri maiamundu n̄anja denden mar̄anunbiri, wur̄anundjiri, Inaiuri, p̄alkar min̄jaman̄jari; aua njinjo:lba, pitja njenuri, Wa laiburu pañaninuri, n̄aru njirkunun̄;

26 Gejau pitja wureju, Mindj̄al kunjedjun̄, djo:jo: kunjedjun̄ n̄unman̄ñale n̄uru, kandj̄aniingundaleri kalumba n̄anja ar-arkan̄angaia;

27 Aua pitja nje, Kuñenuri, wa laiburu pañanin n̄aru njirkunun̄; njidjuliara, njidarawaia woru wur̄anundju.

28 Pitja n̄anu wola, kadur arwiak, wuno: murum m̄ara ar̄anunbu Abraham, Isaac, Jacob, tjo:lba daia ardarawaia, b̄andaia God an̄anga n̄anja, njiri d̄ande pitja wai njirkun̄jabien̄ju.

29 Pitja arengal Worin̄ari alp, Mar̄anam alp, Bemb̄aram alp, Arawori alp, pitja atj̄a ar̄owa b̄andaia God an̄anga n̄anja.

30 Wai, kadun̄ pañen̄aria pitja ar̄anu man̄ñalen̄aria, kadun̄ man̄ñalen̄aria pitja ar̄anu pañen̄aria.

31 Ge-i-di-d̄agu karin̄gunal atj̄akek̄aria Pharisia kub̄adjuñan̄geri, D̄ande pañin̄jeju, baiun̄uru man̄dj'-i-d̄agu, gewunja Herod B̄ada in̄o: kundjun̄jiri.

32 Aua kundjun̄an̄gori, Njidjun̄juru, wurinanga aue fox, Wai, agulaia wai kaño:, dudb̄al kañandju, weni, man̄gunu; man̄gundjiau pitja ko:rug n̄amie.

33 Mia madj n̄en̄enja weni, man̄gunu, man̄gundjiau, gewunja tjo:lba da kañjinba deb̄ara pañgen̄an d̄ande Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, tjo:lba daia āndjanunbiri, kaiug do: tjun̄djun̄gori arkan̄awieja n̄undju n̄anja, wodi darawajau n̄ama kuñen̄u d̄jaruk āñan̄uma n̄undju won̄alalan̄uja pun̄ara kañjinu d̄jaruk āngam bi:rwidori n̄añgan̄angaia n̄añgalum manin̄ja, n̄undju wa n̄ama pindjiin̄ja.

35 Wai, maiarum n̄undjan̄angam mam̄angien̄anu wulin̄gara karim; kuñenuri, N̄aiu wa pitja m̄ara pañjaro:n wuna njeñgal djini gejaw wur̄anundju, Tjukul n̄ara aua in̄gen̄gal Inaiuri in̄umba n̄anja.

14

1 Ge kunina wuno: murum in̄gen̄an̄uru maiaru' n̄uru īarun̄ Pharisee inaiuri an̄angam Wunaiurujau maia mindj̄al kunja, kaueranindj̄an̄eri.

2 Wai, i:dja īarun̄ im̄an̄ñale n̄uru kañ kundjun̄u.

³ Jesu kandjo:lbala, kundjuṅṅṅori ṅala-ṅala ṅaria, Pharisia kuda: kundjujiri, Wuniṅwu Wunaiurujau karāmurdu wunja, wuniṅwu ṅuru-ṅuru?

⁴ Arka kumuk kubarwuna. Aua kaṃaṅ, kaṃurduna, burṅgai kaṃaṅ.

⁵ Kundjuṅṅṅori, Aṅuja njiri ṅanja, wonṅaṅ, bu-luman kudai, windjeri ṅanja ṅgauwona, wawu mai-irgi:rkum ri: paṅdjaṃan Wunaiurujau?

⁶ Arka wuna ṅanja kaḍjinba njele pauerio: Ibenja.

⁷ Baṅe-baṅe kundjuṅṅṅori arka ai aṅgauwi:na, maṅa aṅgo:na ṅarunṅṅowu maṅgadbaṅam adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim, kundjuṅṅṅori,

⁸ Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu iṅruṅ ṅanja maṅari paṅan ṅaria ṅanja, atja puṅuniri adbaḷikaṅim maṅṅale ṅarim maninja, madji ai ṅgauwi:ṅu aua ṅanja inaiud' ban daḡaia ṅundju ṅanja,

⁹ Gejau ṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbuna, genu, Adbaḷikaṅim indja ino:, gejaudjiṅ pindjaṃ, adbaḷikaṅiam waiuru maṅdjaṅunma.

¹⁰ O! Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu, baiu, atja baṅu adbaḷikaṅim waiur' kaṅim maninja, gewunja wuno:murum ṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbi:na, pitja njenu, Jalai, kaṅṅ ṅuru baiuṅuru; gejaudjiṅ pitja iṅo:lja indjaṃ adbaṅṅale ṅuru ardarawaia atja aṅṅaṅun ṅundju ṅanja.

¹¹ Gewunja aua ṅundju-ṅundju kaṅṅ ṅgandjuieu pitja waiuru ejaḅie, aua ṅundju-ṅundju waiuru ṅgandjuieu pitja kaṅṅ ejaḅie.

¹² Aua kuda: kundjuṅṅṅa aua ai iṅgo:na, Wuno:murum aṅdjaṅungandju maṅaria, lewara, wunduga' jau, ai paṅdjo:jiri jalalaia, ṅawawaia ṅundjanṅgaia, njiri madeja, maṃuṅḡalia tjini:ria, ṅamba wa arka kuda: njele ai ṅunṅumbarwu, pitja paḷe ṅuru ṅunbaṅano: njele.

¹³ O! Wuno:murum maṅaria aṅdjaṅungandju, ai aṅjo: ardjeja, aralidjia, arwondawondadja, arkumbambulidjia;

¹⁴ Gejaudjiṅ pitja ṅunṅanu, arka ardoreja ṅunṅumbaḍo: paḷe ṅuru; pitja njano:wi:nu paḷe ṅuru baṅi aṅgaiabieu atjaḍaṅuria.

¹⁵ Wuna ṅuru kaṅina iṅruṅ atja ṅṅaṅina aua ṅanja kundjuṅṅṅa, Tjukul ṅara aua maṅari mindjal ge baṅdaia God anaṅga ṅanja.

¹⁶ Aua kundjuṅṅṅa, I:dja iṅruṅ maṅaria ardarai kangandjuna, ardarawaia ai kanbuna;

¹⁷ Kaṅaṅawuna inawodjieja anaṅga maṅarijau ge wunja arka ai aṅgauwi:na, Njireṅgal, gewunja ardamanja kaduṅ.

18 Arka ardarawaia tjaruŋama karkariina. Auurle kundjuŋaŋga, Kabalba maŋamuruŋ, madj nejuŋuru maŋanindj wunja; burkai nundjab, njaninja.

19 Iakara kuda: kundjuŋu, Buluman anŋalja iaruŋandu nari kaŋamuruŋ, nejuŋuru jakunu ano:ndju; burkai nundjab, njaninja.

20 Iakara kuda: kundjuŋu, Maŋganja paŋan nawaŋona, ge wunja kadjinba paŋeŋan.

21 Inawodjieja kengunal, wuna walaŋu kuŋganurulada ga inaiuri anaŋga. Gejau inaiuri maiaru' nara ii:la kaŋaŋ, inawodjieja anaŋga kundjuŋaŋga, Baiuŋuru maiirgi:rkum kalumba nuru, tjuwala nuru malaiindem maninja, anmural ardjeja, aralidjia, arkumbambulidjia, arwondawondadjia.

22 Inawodjieja kundjuŋu, Inaiuri, kuninaiena ge tjuŋundjuŋu, wali balaium manuŋiri.

23 Inaiuri inawodjieja kundjuŋaŋga, Baiuŋuru kalumba nuru, bundul' kuru, anŋandju anŋeŋgal kunja, maiarum najaanaŋgam kalabu maŋanininaienu wunja.

24 Gewunja kuŋenuri, i:dja kari ai anŋauwi:na maŋaria nainanŋa pitja wa panbarkargunaŋ.

25 Pelenŋaraia ardarawaia kariŋa aua nanja, wararkar kanina, kundjuŋaŋgori,

26 I:dja iaruŋ namba nannunmurka, namba wa paŋgundjurun iranŋga, karananŋanja, maŋgananŋanja, wonalalanjuja anaŋgaia, nawawaia, nawawanja, jau, injai anaŋga ma kuda:, kadjinba paŋganin nanalala.

27 Aua wongaia anaŋga wa mano: puŋganurun, namba wa nawelbam paŋanmalando:n nari, kadjinba paŋganin nanalala.

28 Gewunja anŋuja njiri nanja nama gejiri maiarum wondi maŋgo: nara, wawu auurle atja paŋganin, wawu paŋanindjan wodi mararawaŋ kudai, namba gole ko:rug maŋgaŋ.

29 Madji waiuru nana paŋande, ko:rug kadjinba paŋemaŋ, ardarawaia maŋgadidjeja wunmanbali umbili pauseraŋ,

30 Puŋgadju, I:dja indja wondi maŋgo:neri, kadjinba ko:rug paŋaŋmenja.

31 Anŋuja inaiuri inŋeŋanuriri maŋanim maŋgo: wunja inaiuri iakara nanja, wawu auurle atja paŋganin, puŋgawaden aua kudai maŋaninaria pelenŋare, namba inŋamurka aua inŋamaŋdjera maŋaninaria pelenŋaraia tjilenda kudai?

32 Namba wa pungen, iakara wali bowora inganun, walanjara kananjawu, jambula nari kaniau.

33 Ge kadjinu njidarawaia, aua namba wa panmangi:n ardarawaia anangaia, aua kadjinba pangnin nanalala.

34 Karambalja inia kanun; O! karambalja namba gula-gula inganinaiena, narunangowu wulanjara enijaie?

35 Inia njuru-njuru kabalba wunja, tjanunim wunja, dande kaueriyab. Aua ini:um kudai njuru wunja, njuru kaninja.

15

1 Gejau kaueramurkalaliri ardarawaia publicandia arworria kuda: njuru ingarkanjuru wunja.

2 Pharisia, wiri-wiri naria kuda: jau karkanjuriena kubadjunjiri, Indja arworria kanma, arka nanja mindjal kundju.

3 Aua kundjunanangori bare-bare wuna, kundjunjiri,

4 I:dja anguja njiri nanja, kukundjeria one hundred, (ardarawaia), kudai inganun, iarun arka nanja namba ingoiimala, atjakekaria bundul' danja wawu panmangi:n, pangnanjiro:n aue ingoiimienana, maha ingo: njini?

5 Wuno: murum maha ingo:na, da kundjunanga, tjukul kanun.

6 Maiarum mangamurkal, ai kanbu jalalaia, mamungalia anangaia, kundjunjiri, Tjukul njidu niai nanja, maha inanjumbuna kukundjera najananga ingoiimienana.

7 Kujenuriri, ge kadjinu tjukul kunun andjo:l' danja iwori iarun kulunan ingawona, ardarawaia atjadanjuria man dagaia arka wa lai kulunan pangauwonanangori.

8 Wonainja angunja kaiug wunnenjalu kudai njinganun, tjarun namba koiim, tjanaim wawu duru punji:n, maiarum brar pungen, njadbama pamandjan maha njo: njini?

9 Wuno: murum maha ko:na, ai kanbu jalalaia, mamungalia najanganangaia, kundjiri, Tjukul njidu niai nanja, maha nanjumbuna kaiug ge nanjunjoimimala.

10 Ge kadjinu, kujenuriri, tjukul kunun adbannale njuru walanjaria God anangaia iwori iarun wunja kulunan ingawona.

11 Kundjuru, I:dja iarun ko:landu iarunandu kudai.

12 Pidi:ndja auandu nanja kundjunananga irananga, Iraia, tjanjano: wulanbiri arge najanangaia pitja aranu. Aua karjal kundjunanangandu iedjer naria anangaia.

13 Palejau maranu pangnin dagu pidi:ndja inko:lu djaruk kanmaj ardarawaia, kejanjuru tambium bowora

nuru, ma tjaueri kundjuṅṅaṅgori wulaṅbiri ardarawaia imāra njini kaṅineri.

14 Wuno: murum ardarawaia wolumbaṅa genu, baia djenbenjuru tambium ma kanbuneri, aua wunmanbaḷi ino:ra kaṅineri.

15 Gejau keṅaṅnuru pidjin kaṅinanṅurandu i:dja naṅja taṅbium ma ṅaṅa, aua kaṅaṅawuna yardba nuru pig barui aṅgano: wunja.

16 Naṅulum barui maṅano: kundjuṅu, waiṅam maninja pig mindjaḷ kadjuṅu, i:dja kari wa paṅgano:njanṅa.

17 Waḷi aua ini:um kudai, kundjuṅu, Wodi ardarawaia ardawodjieja iraiia ṅaianṅaṅga maṅaṅari ko:ru ardara man daḅaia kaduṅ, ṅaiu ṅuruma baia ṅaṅbiri, kuṅadjuiri.

18 Baṅi ṅenu, iraiia ṅaianṅaṅga iṅamurka, pitja ṅenaṅga, Iraia, umāra kuṅeṅu ṅanda aṅdjo:lu, ṅungubul' kuru.

19 Weni ṅaṅiowu ṅaṅunṅamiri tjṅaṅṅungula ṅaṅṅundimieṅu wunja, ṅaiu tjṅaṅṅandju inawodjieja iṅruṅ ṅundjanṅaṅga kaḅjindja.

20 Baṅi kaṅina, iranṅaṅga kaṅmurkaḷa. Waḷi boṅwora iṅṅanina, iranṅaṅga maṅa ko:na, kaieriwuna, waṅi-waṅi kaṅmurkaḷa, kauwona ileṅga naṅja, ko:lbo:na.

21 Iṅko:lu kundjuṅaṅṅaṅga, Iraia, umāra kuṅeṅu ṅanda aṅdjo:lu, ṅungubul' kuru, weni ṅaṅiowu ṅaṅunṅamiri tjṅaṅṅungula ṅaṅṅundimieṅu wunja.

22 O! Iraia kundjuṅaṅṅaṅgori ardawodjieja anaṅgaia, Mai-irgi:rkum iṅamal wobi inia ṅaṅa-ṅaṅa, tai iri:, imṅarulja ino:ri naṅja irande, ierduṅari ierdu naṅja,

23 Iṅamal buluman kauila wurṅi:wu ṅaṅa iṅgandju:na, iro:, mindjal wodju, tjukul ṅaḅu,

24 Gewunja indja iṅaṅgula imṅaṅ kaṅineri, iedjer kaṅunṅiri, koiimiena, maṅa kauwi:ṅu.

25 Gejau iṅko:lu iwongāra yardba naṅja kaṅineri; waḷi iṅṅeṅunaliri maiarum maṅgamurkalaliri, kan ṅari, djor ṅari ṅuru kuṅgaṅurula.

26 Inawodjieja ai ko:na, burkai kaiṅbuna, Aṅudja ge?

27 Aua kundjuṅaṅṅaṅga, Nṅunbomale keṅgunal, iro:lidj ko:na bulumaṅ kauila wurṅi:wa ṅaṅa iṅgandju:na, imulugu iṅṅamaṅ.

28 Aua ii:la kaṅmaṅ, wa daṅa paṅeṅṅaṅ kundjuṅu; gewunja iranṅaṅga ba keṅgunal, burkai kaiṅbuna.

29 Aua kai:lbāla, kundjuṅaṅṅaṅga iranṅaṅga, Wai, golema ṅaiu ṅunṅunawodjaṅ, kaḅjinba ṅala-ṅala ṅundjanṅaṅga puṅalemi:nja, kaḅjinba paṅjano:nja ṅaṅiṅunja kauila, ṅaiu tjukul ṅaṅṅunṅuṅ wunja jaḷalaia ṅaianṅaṅgaia naṅja;

30 O! wuno:murum indja indjaungula ingengunal, aua mindjal geju nundjedjer naria arkurindjalja nanja, kandjo:na aua wunja buluman kauila wurji:wa nara ingandjuiena.

31 Aua kundjuanaŋga, Inŋgula, nundju kaɖjinma niau nanja nunuŋ, ardarawaia naiananŋgaia nundjananŋgaia kaduŋ;

32 Wunia kunina tjukul arkunuŋ, erkungo:do; da wunja, gewunja indja nunbomale iman kanineri, iedjer kanuŋiri; koiimiena, mara kauwi:nu.

16

1 Ge kuda: kundjuanaŋgori inalalaia, I:dja tjini:ra kanina, aua i:dja maiaru' nara kudai, de ingauwi:nananŋga wulanbiri ananŋgaia tjaueri geju.

2 Ai ko:na, kundjuanaŋga, Nananŋga wuna nuru nanjununuŋ? Minje nundjananŋga maiaru' nari wunja; gewunja namba njele kaɖjinba punanindaŋga maiaru' nara.

3 Aua maiaru' nara ini:akamanma kundjuŋu, Nani kuŋe, gewunja inaiuri naiananŋga kuno:ngulara maiaru' nari? Kaɖjinba tjari panano:n, nad nanjunjana djan kuŋam.

4 Laiburu nanuŋ nani nanjundju, gewunja wuno:murum nanjundjabienju maiaru' nari i daŋu, nanbaram maiarum arkananŋgam maninja.

5 Ai kanbuna i:dja miriŋu tjaue karwunananŋga inaiuri ananŋga, kundjuanaŋga auurle, Wod' ardarawaia tjaue kandjo:nananŋga inaiuri naiananŋga?

6 Aua kundjuŋu, Oil one hundred, (irarawa). Aua kundjuanaŋga, Mili-mili nundjananŋga iminjām, atjabanu maiirgi:rkum wiri-wiri dju fifty, (anjenŋalja).

7 Burkai kaiabuna iakarā, Nundju wod' ardarawaia tjaue kandjo:nananŋga? Aua kundjuŋu, Wheat one hundred, (irarawa). Kundjuanaŋga, Mili-mili nundjananŋga iminjām, wiri-wiri dju eighty, (anjenŋalja).

8 Inaiuri ko:do:dala aua maiaru' nara iworu gewunja wuni:unari geju; gewunja bandaia wuna ango:lo:lia ardi:unaria man daŋaia arlewaraiia nanja arkulieja nanja.

9 Kuŋenuri, jaligaia arandju njiri nundju-nundju wunja mammon wor' kari nanja, gewunja wuno:murum naibara kandju, pitja njinbaram maiarum kaɖjinma narim maninja.

10 Aua parad mureja pidi:n nanja inganuŋ, parad mureja kanuŋ wunaiud' danja; aua parad mureja kari pidi:n nanja wa panŋanin, parad mureja kari wa panŋanin wunaiud' danja.

11 Gewunja paṛaḍ mureja ṅamba wa pinjidinja, mammon wor' kaṛi ṅanja, ṅguja paṛaḍ njinmurau nidji ṅaṛi wunja?

12 ṅamba paṛaḍ mureja wa pinjidinja iḅkaṛa anaṅga wunja, ṅguja njinjano: njirkanṅga mandj?

13 Inawodjieja kari kaḍjinba paṅṅanawodjṅaṅdu in-aiuri iṛuṅandu; gewunja iḅkaṛa pitja ewaḍdjuru, iḅkaṛa pitja enarienṅa, O! iḅkaṛa pitja ewodikana, iḅkaṛa pitja eṅaḍjṅaḍjo:. Njiri kaḍjinba paṛanawodjṅaṅdu God, mammon kuda:.

14 Pharisia, kaiug lai kauwonṅaṅgori, wuna ṅuru karkaṅurula, umbili kaueraṅṅ.

15 Kundjuṅaṅgori, Njiri njidun tjadaṅuru njirkandjuieu i:dja adbaṅṅale ṅuru, O! God laiburu kaṅuṅanuri njirkulum, gewunja ge i:dja ṅanja kaṛaṅ kaṅun, God ambula ṅanja wod' ḍaka ma kunun.

16 Wuniṅgundie, tjo:lbaḍaia kuda: John njini; ge-i-ḍagu paḷejau baḍaia God anaṅga wunia kuluiena, i:dja ardarawaia ma ṅuru djin kadbienjiri.

17 Korega waḷi kunun andjo:lu a kabaḷba kaṅburuk maṅṅaṅandu, pidi:nu wuniṅgundie ṅanja kaḍjinba puṅgauwan.

18 Aua maṅṅaṅṅanja njaṅgandenjuru, ndjaḅarinja njinṅam, wurni kaṅun; aua njaṅṅam njaṅga njaṅgandiena kulanṅga i ḍagu aua wurni kaṅun.

19 I:dja iṛun tjini:ra kaṅina, tai kaṅi:na tubudubulja wobi imalala ṅanja, kaḍjinma wuniama mindjal kundjujiri.

20 Iṛun ieja, inumba Lazarus, kandiena maiamundu anaṅga ṅanja, aua wulubaḍa iraraia,

21 Lai kumbunanṅa barui inṅanowi:ṅu wunja arge ṅanja ṅgariineri paḷalo:nma tjini:ra anaṅgam i ḍagu; kaṅṅuria kuda: karingunal mula kubarwunanṅa widji anaṅga.

22 Ge kunina ṅad kaṛa debaṛa keṅa, manuk kaṅuriena waḷaṅṅaria ṅanja maḷama ṅuru Abraham anaṅgam; tjini:ra kuda: debaṛa kena, ro:k kaṅi:na.

23 Mamaṛam maninja bal kumaṅ, paṅbalḷa ṅanja inṅanina maṛa ko:na Abraham boṅwora, Lazarus kuda: maḷama ṅanja.

24 Jero:l kundjuṅu, kulula, Iraia Abraham, tjandjeriwu, Lazarus inṅawu umaḍja ino:ri tjakaḷ inṅaiab wunja agu ṅanja, ṅbula ṅaianṅga imaia inṅandju wunja, gewunja ṅamareja ṅanun wiṅnu wuna ṅanja.

25 Abraham kundjuṅu, Inṅgula, ni: minjanjuru ṅundju wunia kudai ṅundjedjer ṅunṅunina, ge kaḍjinu Lazarus

woru; weni nuruma aua jambula kauwi:nu, nundju nunmareja nunu.

²⁶ Wuna darawa tjakari wali, pulaga njiri ari nanja tjarigulum manaiudba maninaenu, gewunja arka nurak newa kadju nuru i dagam njiri nanja kadjinba nurak parwan, kari ma i dagam ari nanja kadjinba nurak parwan.

²⁷ Aua kundju, Gewunja burkai nunjab, irai, aua inajawu maiarum irai nainanga nuru,

²⁸ Gewunja niai kudai nawawaia anjalja; aua kundji mjanangori, madji arka kuda: namba wa parengunal gari tambium mana nanja, pambaloa narim.

²⁹ Abraham kundju, Arka kudai Moses, tjo: lbadaia kuda:, arge nuru kanbarkanuruna.

³⁰ Aua kundju, Kari, irai Abraham; mia namba iarun imandj i dagu angamurka nuru, kulunan pitja arowa.

³¹ Aua kundjunananga, Namba wa nuru panbarkanurun Moses, tjo:lbadaia kuda:, kadjinba paririmbaien namba iarun bari ingandiena imandj i dagu.

17

¹ Kundjunangori inalalaia, Madj kunjanganjal womalai kari, O! wurgunu njanunanga aua nanja kengal.

² Wunia man dagu aua wunja namba kaiug mill kari murd kamienu iurup nanja, wai ingaiabienu wo:ndu' nuru, namba nari ingam iarun birwidinaria andja nanja.

³ Maranindj njiri nundju-nundju wunja. Nawalo:lidj namba woru genu, imaiambu, kulunan namba ingauwona, wai tjabunanga.

⁴ Namba woru genu wunyalu lewara tjarun, wunyalu kalej nunjunmurka, gejiri, Kulunan nawona, pitja indjieriwu.

⁵ Arkanawieja kubadjunananga, Inaiuri, parad nari wunaiud' minjandjunjari.

⁶ Inaiuri kundju, Njiri namba parad wurangunma tjalanganja mustard kadjinu, wurajundjunanga tjilium mana, Ri: pamie, wai paiabie wo:ndu' nuru, pitja njinjara ngala.

⁷ Anguja njiri nanja inawodjieja kudai inganun tjari ingena, kukundjeria barui angano:, wuno: murum ingengal yardba i dagu, pitja djenanga, Maiirgi:rkum bengal, atjabanu, mindjal kunja?

⁸ Wawu pindji:nanga, Brar dju ge mindjal nanjundju, tai banu, tjawanodju mindjal nanjundju njini, djo: nanjunjana njini, palejau pitja mindjal dje, djo: nunjeju?

⁹ Inawodjieja ko:lbo: gewunja kundjunu aua genunanga?

10 Ge kadjinu njiri kuda: wuno: murum wurəndjuŋu ge kəni: nanuri, wuri:, Ari ardawodjieja adia ŋuru-ŋuru, kunjedjuŋ kunjedji:nja.

11 Ge kunina wəli iŋgeŋəŋuriri Jerusale' ŋuru, bulumaŋ kena pulaga nənja Samaria a Galilee.

12 Wəli dərə iŋgeŋunaliri maiarundjeruŋum, kaueraŋandjerala i:dja əŋnənəŋlja leper ŋəria, arka bəwora jo:la kubədjjuŋ,

13 Nəla-ŋəla arkanəŋga brai kubədjəndəla kubədjjuŋ, Jesu, Inaiuri, əndjeriwu.

14 Aua əŋganindjəŋa kundjuŋəŋgori, Njiriu, njidbiim-baienəŋa dadjurd ŋəra. Ge kunina, wəli əŋgeŋəŋuriri, kadburduiena.

15 Iəruŋ arka nənja, wuno: murum iŋganindjiena aua iŋgəmurdui:na, wəŋərai kauwona, nəla-ŋəla daraiu ko:do:daleri God.

16 Kauwona imiŋum maninja ierdu iməŋŋəle ŋuru, ko:lbo:neri; aua kuda: Samaria ŋəra.

17 Jesu kaio: lbəla kundjuŋu, Wawu əŋnənəŋlja panburdui:nja? Atjəkəkəria ŋənia?

18 Wawu məra parwimja wəŋərai əŋgauwona God iŋgarko:do:da wunja, indja edbul' ekamandj?

19 Gejau kundjuŋəŋga, Bəri bənu, baiuŋuru; wa puŋəŋudjarien ŋəri ŋundjəŋga ŋunmundulbəla.

20 Burkai iŋgaiəbiena Pharisia nənja əndjau kəŋgal bəndaia God anəŋga, kandjo:lbəla, kundjuŋu, Bəndaia God anəŋga wa puŋgeŋunal mu:n njiniŋge,

21 Kari pitja puŋgadjin, Wai ŋuru, ma; gewunja bəndaia God anəŋga mamulba njiri nənja kunuŋ.

22 Kundjuŋəŋgori inalalaia, Lewəra pitja njejəŋgal ŋəma wurəndjiri məra wunja lewəra tjəruŋ I:dj' iŋko:lu anəŋga, pitja wa məra puro:n.

23 Pitja bərenuri, wai ma, wai ŋuru; njiri kari arwelbam, parəmalando:jiri.

24 Gewunja kədjiniu məŋjirinja mal kundjiri kanalu waiuru andjo:l' dənja indal' djini waiuru andjo:l' dənja, ge kadjinu pitja enu I:dj' iŋko:lu lewəra anəŋga nanja.

25 Darawa wungurle madj kundji:nja, madj kaiəbienja əndja arkulieja nənja.

26 Noahjau kədjiniu, pitja njanu I:dj' iŋko:lu lewəra anəŋga nənja:

27 Mindjəl kubədjjuŋiri, djo: kariŋeri, pəŋəŋ karwoneri, pəŋəŋ kunja kadowi:neri, lewəra ge njini Noah dərə iŋgeŋəŋuru ark ŋuru, worumbəŋ məngeŋunal, ardarawaia bədawadai kundjuŋəŋgori.

8 Kuñenuri aua pitja wure aņjo: maiirgi:rkum. O! wuno:murum I:dj' iņko:lu iņgeņgal, maņa njo: pařad ñari kabalba ñanja?

9 Kundjuņaņgori atjakekaria ark a ñundju-ñundju pařad aņgamurauwi:na, tjadaņuru wa aņgamiena, atjakekaria iluk aņganbađbaņ, baře-baře wuna.

10 I:gandu pai kaņinandu dadjurđarim ñuru dadjurđ kunja, iakara Pharisee, iakara publican.

11 Pharisee kauwelgenja, wuna dadjurđ kundjuņi ini:akamanma, God, ñungulbo: ñaiu i:dja atjakekaria kađjin' ñuru-ñuru, adbia, arkolikolia, wurni-wurnia, indja publican ñaiu kađjin' ñuru-ñuru;

12 Naiamindjaņa tjařuņandu maņņale Wunaiurujau, ad-bunduņuru kaņano: ardarawaia aņaņunawungeri.

13 Publican bořora kauwelgenja, wa bal ñama puņgenja ađdjo:l' kuru, O! imaņņalim ñoiil kundjuņu, kulula, God tjandjeriwu ñaworu.

14 Kuñenuri indja jeri kauwonanuru maiarum anaņga' ñuru tjadaņuru iņgandjui:na iakara ñanja; gewunja aua ñundju-ñundju waiuru iņgaņi:ņu pitja brai eni:.

15 Kanbařkanjurulaldaga: ardjaiandia aua aņgamandana wunja; inalalaia maņa aņganbarwuna kanbađbaiambuna,

16 O! Jesu ai kanbuna, kundjuņu, Woņalalaņuja kariņgunjalgara, kaře paro:jiri, gewunja arge kađjindja baņdaia God anaņga.

17 Nidji kuñenuri, aua baņdaia God anaņga ñamba wa puņgamaņ ñari woņalaņ kađjindja, ma ñuru wa pitja paņgeņaņ ñuru.

18 Iařuņ inaiuri burkai kaiabuna kundjuņu, Iniingundeja ñunia, ñaņi kuņe wundjedjer kađjinma ñari ñaņņuma?

19 Jesu kundjuņaņga, Aņudja kunja ñania kundjiara? Kari inia, God auekamandj.

20 Laiburu ñunuņ ñala-ñala wununaue, Wurni puņuniri, Bađa pandjo:jiri, Maneba paņandjo:jiri, Paře pandjaņuriri, Iro:lidj, karanja ñuru aņurandu.

21 Aua kundjuņu, Wuna darawa kuņeņiri woņalaņ aņaņuninal.

22 Jesu ñuru iņganina kundjuņaņga, Waļi tjařuņ ñuno:ra; ardarawaia ađdjaņunauwungaia ko:l dju, ardjeja aņo:, geĵau pitja kudai ñuņaņu wulaņbiri ađdjo:l' daņja; kaķo, tjaņmalandowal.

23 Aua wuna ñuru iņganina djenbeņuru pakul kaņina, gewunja djenbeņuru tjiņi:ra kaņina.

24 Jesu inganindjaja kundjuu, Adbanngale nuru arka wulanbiri kudai anganun angena nuru bandaia God ananga nuru.

25 Camel needle ambula panggejuuru nana, tjini:ra imanngale nuru ingena nuru bandaia God ananga nuru.

26 Arka nuru anganina kubadjun, Anguja nana pangamundulbaie?

27 Aua kundjuu, Ge i:dja wa pungadjin nari, God gole punge.

28 Peter kundjuu, Wai, ari kanjedbangi:la ar-arkanangaia, nunbadbalando:na.

29 Aua kundjuanganngori, Nidji kunenuri, i:dja kari wa pangganin, namba angamangi:la maiarum, manganja, nawawaia, inenaiurgandu, wonalalajuja, bandaia God ananga wunja.

30 Wa pitja ino:ra panggan, pitja anjam ardarawaia atjakekaria wendjiau, bandaia kengal gari nanja wundjed-
jer kadjinma nari.

31 Kanmurang twelve, inalalaia, kimdjuanganngori, Wai, Jerusale' nuru pai naranu, gejaw pitja ko:rug njamie darawa wiri-wiri kauwi:na tjo:lbadaia nanja I:dj' inko:lu wunja.

32 Aua pitja enowi:nanngori edbulia, umbili pitja njam, woru pitja njamienanga, pitja tjipa ewi:;

33 Pitja wodpili ewuro:, bada ewuro:; lewara tjarunuriau pitja bari enu.

34 Arka wuna darawa wa pungadenenja; nala-nala wuna kundjalgaiena-nanngori, wa laiburu padinja ge kaluena.

35 Ge kunina, wali wodjulu ingengunaliri Jericho nanja, iaru ambulidj atja kanineri kalumba iwondara nanja, kaniauwuneri.

36 Nuru inganina pelengare tjanai angengeri, burkai kandjabuna, Angudja wuna?

37 Kubadjujananga, Jesu Nazareth nara tjanai kenjeri.

38 Aua jero:l kundjuu, Jesu, David nunnungula, tjandjeriwu.

39 Arka manngale angengeri kaueramaibuna, aua kumuk kunja; O! aua tjakari djenbenuru jero:l kundjuu, David nunnungula, tjandjeriwu.

40 Jesu kauwelgenja, kundjuu inganurienal kunja. Wuno:murum wodjulu ingengunal, burkai kaiabuna,

41 Nani djejara kundjiara? Aua kulula, Inaiuri, bal nanjuma.

42 Gejaw Jesu kundjuangannga, Bal minjam; parad nundjananga nunmundulbala.

43 Maiirgi:rkum bal kumañ, kaamalando:na, God ko:do:daleri. I:dja ardarawaia mara ingarwuna God kauero:do:dala.

19

1 Jericho dāra keñgunal, bulumañ keñañuriri.

2 Wai, i:dja inumba ingarimiena Zacchaeus, aua publican inaiuri inganina, tjiñi:ra kanina.

3 Kañanjiro:na Jesu inganindja wunja, anguja inganina, kadjinba pañganindjenja pelengare nanja, aua iau inganina.

4 Maññale wari-wari keña, pai kanina tjilium maninja inganindja wunja, ma nuru ingeña nuru.

5 Jesu, wuno:murum ingeñgunal tambiu' nural, kale kundjuñu, kundjuñananga, Zacchaeus, maiirgi:rkum jeri bowal; weni maiarum nundjanangam maninja atja nenu.

6 Aua maiirgi:rkum jeri kauwonal, tjukul kamañananga.

7 Mara ingarwuna, ardarawaia jau karkanuriena, kubadjuñiri, Aua dāra keñañuru atja wunja i:dja iwori nanja.

8 Zacchaeus kauwelgenja kundjuñananga Inaiuri, Wai, Inaiuri, alamia wulanbiri naianangaia ardjeja anano:, namba woru ananuno:ngula i:dja nanja, ardarawaia atjakekaria pitja anano:nanja.

9 Jesu kundjuñananga, Weni umundulbaie kunjangunal maiarum mana nanja, aua kuda: Abraham inko:lu inganun.

10 Gewunja I:dj' inko:lu keñgunal inganjanjiro: wunja, ingamundulba wunja, ingoiimiena.

11 Arka nuru anganina bare-bare kuda: kundjuñanangori, aua Jerusalem wodjulu inganina, arka ni: kadina bandaia God ananga maiirgi:rkum mara njawi:.

12 Gewunja kundjuñu, I:dja iaruñ inaiuri tambiu' nuru bowora keña-nuru, mañgama wunja tambium aua nundjunundju wunja, djo:li inganinal kunja.

13 Ai kanbuna ardawodjieja anangaia anñennalja, kaiug wunñennalu kanino:la, kundjuñanangori, Wurañuriri nannunjengal djini.

14 I:dja anangaia kauero:ndjurula, walanu kubarkanawuna iwelbam, kubadjuñ, Wa lai pañgauwonñari indja inaiuri inganunanjari.

15 Ge kunina wuno:murum djo:li inganinal, tambium gole mañgamañ, kundjuñu ai angauwi:ñu wunja ardawodjieja arka kaiug anganino:la, aua laiburu inganun wunja nani kadjuñu ardjerundjerunñuja.

16 Iwurle kamurkalal kundjuŋu, Inaiuri, kaiug nundjananga gole kumurang kaiug wunnenŋalu tjakari.

17 Aua kundjuŋananga, Wuniama, inawodjie nunia, paraɗ nara nununina pidi:n nanja, nunaiuru banu malai-indem mannenŋalba nanja.

18 Iakara kenungal kundjuŋu, Kaiug nundjananga, Inaiuri, gole kumurang kaiug tjakari wun-ŋalu.

19 Aua kuda: kundjuŋananga, Nundju kuda: nunaiuru banu malaiindem manŋalba nanja.

20 Iakara kenungal kundjuŋu, Inaiuri, wunindja kaiug nundjananga, kuŋanurulal kuŋandenju wobi nanja;

21 Gewunja nungulgunala, i:dja nundadarada nununun, kimdjamura wa pindjandenja nari, dur kundji: wa pindjandenja kabalba nanja.

22 Aua kundjuŋananga, Nundjamundu nund-jananga nanja pitja wure no:nu, inawodjie nuworu. Laiburu nunina niau i:dja naradarada, kuŋamura wa puŋandenja, dur kuŋe wa puŋandeng a kabalba nanja;

23 Anudja kunja wa pindjanino:nja kaiug naiananga kaiug naria? Gejau djo:li nanuninal nannumang nainanga tjakari nanja?

24 Arka naiilem angauwelgenjiri kundjuŋanangori, Aua kaiug irano:nggu, irano: aua wunnenŋalu kudai.

25 Kubadjuŋananga, Inaiuri, aua gole kudai kaiug wunnenŋalu.

26 Kuŋenuri, Aua kudai inganun pitja njano:wi:nanga; aua ino:ra pitja njano:ngienanga ge aua kudai.

27 Mia ardauurgundjia naianangaia, arka wa lai pangauwenjanangori nanaiuru ark a nanja, aranjural, bada arana namangale nuru.

28 Wuno:murum wuna genju, mangale kenanjuru pai kaninanuriri Jerusale' nuru.

29 Ge kunina, wuno:murum mangamurkalaliri Bethphage a Bethany, kurandu nanja karimiena Oliva nari, kananjawunandu inalalandu,

30 Kundjuŋiri, Njiriandu maiarundjerunu' nuru mandjo:ri, ma nanja njirkunjananjurandu pitja mara irewandu donkey kauila murd ingamiena, bura iramandu, iranjuralgandu.

31 Iarun namba burkai njindjabandu, Anudjakunja burangai karamandiri? Wurunangowu wurinangandu, Inaiuri inama kundju.

32 Inanjawiandu kenanjurandu, mara ko:nandu kadjinu genunangandu.

33 Wąli burąngai ingąmańandiri kauila, anąnga nąria kubądjuńanąngandu, Ańudjakunja kauila burąngai karąmandiri?

34 Kundjuńandu, Inaiuri inąma kundju.

35 Kanjurulalgandu Jesu nąnja, wobi anąngandu ko:gulenandu kauila nąnja, Jesu atka kaueri:la.

36 Wąli ingeńanjuriri, wobi arkanąnga lańgar kanbarkandjuna kalumba nąnja.

37 Wuno:murum wodjulu ingeńgunaliri gole ńalilim maninja kurandu Oliva ńari, pelengare ardarawaia in-alalaia wunmanbąli tjukul kadineri, God kauero:do:daleri ńala-ńala daraiu wundjurulu darawa wunja kadidjąna;

38 Kubądjuńiri, Tjukul ńara aua ingeńgal Inaiuri inumba Inaiud' dąnja; andjo:l' dąnja jąmbula ńari, pąlemba karąn ńari nąnja.

39 Atjakekąria Pharisia pelengare nąnja Kubądjuńanąnga, Iniingundeja, ńunalalaia ąnmaiąmbu.

40 Aua kandjo:lbąla kundjuńu, Kuńenuri, ąndja ńamba kumuk karwu, kaiuguja jero:l pungadju.

41 Wuno:murum wodjulu ingeńgunal, malaiindem manindjąna, wola: kundjuńu maua wunja,

42 Kundjuńiri, Nundju ńamba laiburu ńunńunina lewąrajau ńundjanąnga, ńundju kuda:, wunia jąmbula ńari; weni kundjąlgiena ńungubul' dąnja.

43 Gewunja lewąra pitja njeńgal ńundju nąnja gejaw ardauurgundjia ńundjanąngaia pitja mewararu kabąlba ńundju nąnja, pitja wo:ri mewuro:nu, pitja tjilibid ńunbąram kądjinma,

44 Nąrwu ńunbąraru, wonąlaląńuja ńundju nąnja kuda:; kądjinba pungadbąngi:n kaiug kaiug nąnja ńundju nąnja, wa laiburu puńuninja ńari ńunńunbadburkajau.

45 Dąra keńanjuru dadjurđńarim maninja, wai kandjąbuna arka ko:l kadjunju,

46 Kundjuńanąngori, Wiri-wiri kumbi:na, Maiarum ńaianąngam pitja menińaie maiarum dadjurđńarim; O! njiri marandjuna kąnmenma lulun ńaria arkanąngam.

47 Kaniingundaleri tjile-jile dadjurđńarim maninja. Arde-naiuri dadjurđńaria, wiri-wiri ńaria kuda: kubąrkąnjiro:na bąda ingarwu wunja, ardenaiuri i:dja kuda:,

48 Wa mąra parwi:nja ńanąnga kadju wunja; pelengaraia ardarawaia djaruk ąngadbiena aua ńuru ingarkanjuru wunja.

20

¹ Ge kunina, lewara tjarunujau, aua aŋgaŋiingundaleri i:dja dadjurdŋarim maninja, walaŋuwunia ardi:um kalu-leri, kaueraŋmurkalal ardenaiuri dadjurd ŋaria, wiri-wiri ŋaria, mababaia kuda;

² Kubalula, kubadjuŋaŋgeri, Minjenjari, Aŋudja wundjurulu njininge wuna kundji:, aŋguja ŋuno:na wundjurulu wuna?

³ Aua kandjo:lbala kundjuŋaŋgori, Ŋaiu kuda: burkai njinjaŋb ɲala-ɲala tjarun, wuriara,

⁴ Baptism John anaŋga, aŋdjo:l' i dagu, i:dja i dagu, kunina?

⁵ Arge wurura kubarwadenjiri, Ŋamba nerkulu, Aŋd jo:l' i dagu, aua pitja nje, Aŋudjakunja kurajuŋdjaralanaŋga?

⁶ Ŋamba nerkulu, I:dja i dagu, i:dja ardarawaia kaiug pitja tjuna bareŋari, gewunja arka wa paueraŋudjaran John tjo:lbada inganina.

⁷ Kauerio:lbala, wa laiburu padinja ŋaru i dagu.

⁸ Jesu kundjuŋaŋgori, Ŋaiu wa puŋen-nuri aŋudja wundjurulu njininge wuna ŋanŋundju.

⁹ Wunmanbali i:dja kundjuŋaŋgori bare-bare wuna; I-dja iŋrun tjari ŋarim mandeju, maua manino: la tjari ŋaria, maiandiwela tambium maiakari' nuru maranu.

¹⁰ Wuniajau kaŋaŋawuna tjari ŋaria naŋja inawodjieja, arka kurab tjari ŋarim maninja ingado: wunja; O! tjari ŋaria wodpiliba kauerio:rala, kaueraŋaŋawuna ino:ra.

¹¹ Inawodjieja iakara njele kaŋaŋawuna; aua wodbandaga wodpiliba kauerio:rala, umara kubadjuŋaŋga, kaueraŋaŋawuna ino:ra.

¹² Iakara njele kaŋaŋawuna; aua kuda: ingadbalimala, wai kaueriaŋbuna.

¹³ Gejau kundjuŋu inaiuri tjari ŋarim, Ŋani ne? Pitja inaŋaŋawu inangula ŋanŋunarienunanga; djiu ŋana arka nuru paueraŋuru.

¹⁴ Tjari ŋaria wuno:murum aua mara ingarwuna, arge wurura kadinaiena, Indja iŋko:lu kaŋun; bada aro:, gejau tjari ŋarim ŋarkanangam pitja menu.

¹⁵ Wai kaueriaŋbuna dande tjari ŋarim, bada kauero:na. Gewunja ŋani pitja njenangori inaiuri tjari ŋarim?

¹⁶ Pitja ejengal, pitja bada anjo: aŋdja tjari ŋaria, tjari ŋarim atjakekaria pitja menino:naŋgori. Nuru aŋganina kubadjuŋ, Kari puŋganiri.

¹⁷ Aua kanindjana, kundjuŋu, Gewunja aŋudja wuna wiri-wiri kauwina, Kaiug ge wondi maŋgarwiria wai kadjaŋbuna, ge i di dagu umri: ruko:wa kuniŋaiena?

18 Aua ingauwona kaiug ge nanja pitja elemie; aua nanja ge kauwona, pitja wuranggan njenanga tjurni' njinim.

19 Wiri-wiri naria, ardenaiuri dadjurd naria kuda;, kubarkanjiro:na laburd ingadba wunja ge i di dagu; i:dja kanbarkulgunala; laiburu angganina auq genju bare-bare wuna arka wunja.

20 Mu:n marwunananga, kanbarkanawuna tjanarkuja, adjadjin angganun wunja tjadanjuria, aua laburd ingadba wunja nala-nala nanja, gejaw arka pitja ewurino: wundjurul' danja inaiuri ananga.

21 Burkai kaueriabuna, kubadjun, Iniingundeja, laiburu adunanu nidji tjunundju, andjaniingunda, i:dja kari wa pandjo:lgunan, God nari nidji kandjaniingunderi;

22 Wuniowu ari Caesar kaiug erkuno:, wuniowu juru-nuru?

23 Aua laiburu kaninanangori ardjadjin badaia, kundjunanangori,

24 Tjaramiimbu kaiug tjarun; anguja anangam iminum, wiri-wiri? Arka kubadjun, Caesar ananga.

25 Aua kundjunanangori, Gewunja irano: Caesar Caesar ananga, irano: God God ananga.

26 Kadjinba laburd pungadban nala-nala ananga i:dja adbannale juru, rangari karia aua angaio:lbala, kumuk karwuna.

27 Kaueramurkalal atjakekaria Sadducia, arka kubadjiri kari wa bari padin, burkai kaueriabuna,

28 Kubadjun, Iniingundeja, Moses wiri-wiri kundjununjari, i:dja nawananga namba debara ingena manggananganja kudai, wonalaj ino:ra, nawananga mangganja njimenja, wonalaj bari angaianda wunja nawananga wunja.

29 Gewunja kadina nawawaia annalja; iwurlge manggananganja njiman, debara keja wonalaj ino:ra;

30 Pulanara kuda;

31 Lengunda kuda: njiman, ge kadjinu annalja mirinu, wonalaj ardo:raia, debara kadjurlina.

32 Palejaw wonaiinja kuda: debara njenja.

33 Gewunja bari angganunjau, anguja ananganja manggananganja pitja nenu? Gewunja annalja njimaneri mangganangorinja.

34 Jesu kundjunanangori, Ango:lo:lia bandaia wuna naria panan karwona, panan kunja kado:wi: nja;

35 Arka ardinia mandjia bandaia ge angaman wunja, bari angganun wunja adban nanja, wa panan parwan, wa pado:wi:n panan kunja;

36 Kąđjinba debara parińan njele, gewunja kaduń wańan ńaria kądjindjia, God ńngo:lo:lia kaduń arka bari ńńgaladiń.

37 Adban bari ńńganuń, Moses kanmiimbuna irulul' dańja, wuno:murum geńunńga Inaiuri God Abraham anńga, God Isaac anńga, God Jacob anńga.

38 God wa pańganin adban arkanńga, O! ardjedjeria arkanńga; gewunja ardarawaia ardjedjeria kaduńanńga.

39 Atjakekaria wiri-wiri ńaria kauerio:lbala kubąđjuń, Inińgundeja, wunia kundjalula.

40 Pańejau kari kądjinba dańngu padinja kari burkai ińgadjab wunja.

41 Kundjuńanńgori, Nńrunńgowu kubądjiri Christ David ińko:lu?

42 David ńundju-ńundju kundjiri mili-mili kan ńara ńanja, Inaiuri kundjuńanńga Inaiuri ńaianńga, Atjabanu ńaiu worawerdum maninja,

43 Ańande njini ardauurgundjia ńundjanńgaia ńundjerdu waiuru.

44 Gewunja David karim Inaiuri, nńrunńgowu ińko:lu kanuń?

45 Pelengare ardarawaia wańi ńuru ńńganineri kundjuńanńgori inalalaia,

46 Lia maram wiri-wiri ńaria wunja, arka lai kauwonńanńgori wudawa ńńgeńuru wunja wobi karńgendjia ńanja, wulmai lai kauwonńanńgori ko:l ńarim maninja, adbali' karim karń ńarim mańaria ńanja.

47 Arka mindjal kadju maiarum ardjo:jo:ria arkanńgam, mara-maranu dadjurd kadju, ńńganindjienju wunja; umalimaie wunaiuru pitja pańam.

21

1 Bal kumań, mańa kanbuna tjini:ria lulwa karkuguleńu kaiugńari' ńuru.

2 Mańa njimbuna kuda: ndjaruń ndjo:rinja ndjenja ma ko:guleńu kaiug tjaruńandu pidi:nu.

3 Aua kundjuńu, Nidji kuńenuri, nńńga ndjo:rinja ndjenja kuńguguleńu tjakari man dańgu ardarawaia ńanja;

4 Gewunja ńndja ardarawaia darawa kudai ńńganuń, lulwa kubarkuguleńu, O! nńńga njino:ra kuńguguleńu darawa wundjedjeru nńńgananńga.

5 Atjakekaria kadjuńiri dadjurdńari' wunja, mamalalam mańganina kaiug wunia njinińge, lańugu njinińge, kundjuńu,

6 Wuna wurəḡunindj, lewəra pitja njejeḡgal, geḡau wa pitja puḡḡaḡmaḡgien ḡuruma kaiug kaiug ḡaḡnja, ḡamba wa puḡḡaiḡbien ḡaḡri.

7 Burkai kaueriḡbuna kubḡdjuḡ, Iniḡḡundeḡja, Aḡudḡau geḡunḡa wuna pitja ḡḡanu? ḡḡaḡḡa umiimbaie wuna pitja njejeḡgal?

8 Aua kundjuḡu, Maranindj, pinjirkḡdjuieḡjiri; geḡunḡa ardarawaia pitja areḡgal ḡḡumba ḡaḡnja, pitja baḡre, ḡaiu ḡḡanuḡ, lewəra wodjulu kunuḡ; paramalando:jiri.

9 Wuno:murum ḡuru njirkunuḡ maḡḡani' wunḡa, wurgunu wunḡa, pinjirgulḡneḡjiri; wungurle madj kunḡḡḡunḡal, O! umindjuḡuru maiirḡ:rkum ḡuru-ḡuru.

10 Geḡau kundjuḡaḡḡori, Worumba pitja bari araḡmurkie worumba ḡaḡnja, baḡdaia baḡdaia ḡaḡnja.

11 ḡuli-ḡulim manaiudba pitja menu, taḡbium ma-iaḡekaḡri' ḡaḡnja pitja ḡḡanu kaladadaḡu, wungulḡunia kuda: umiimbaie wunenaiuru and jo:l' di daḡu.

12 Wuna darawa waḡi puḡḡaḡninḡa ardo:ri njiri ḡaḡnja pitja parandenuri, pitja njinbaḡrejo:ra pitja aḡbaḡaranino:nuri dadjurdaḡarim maninḡa, bur kaḡrim maninḡa, njinbaḡaraḡural ardenaiud' daḡnja, maḡnaḡambaḡraia ḡaḡnja ḡḡumba wunḡa.

13 Umiimbaie pitja ḡḡaḡnaienuri.

14 Geḡunḡa tḡadaḡuru wurandju njidi:um maninḡa geḡurle ni: pinjidiri araḡundjo'lba;

15 Geḡunḡa ḡaiu pitja njinḡano: njidjamundu a wuni:ndjaru, wuna ḡaḡnja ardaurgundḡia njirkanḡḡaia ardarawaia kaḡdinba pitja parwelgen, kaḡdinba pitja pinjinbaḡdo:lbaḡ.

16 Pitja njiraninowie njidenaiurgandu ḡaḡnja, ḡawawaia ḡaḡnja, njiri madeḡa ḡaḡnja, ḡaligaia ḡaḡnja, atḡakekaḡria njiri ḡaḡnja pitja njinbaḡrandju njirkumbi:nu wunḡa.

17 Pitja njiro:ndjurie ardarawaia ḡaḡnja ḡḡumba wunḡa.

18 Tḡakaḡa tḡaruḡ njidbri: ḡaḡnja wa pitja debḡd puḡḡeḡḡaḡ.

19 ḡḡamula njirkunuḡ njirkandj pitja arem.

20 Wuno:murum maḡra marḡḡunbu Jerusalem wo:ri maḡḡauwi:na maḡlaninḡaria ḡaḡnja, geḡau laiburu njidu wulinḡḡdba wodjulu maḡḡanuḡ.

21 Geḡau arka Judaea ḡaḡnja aḡḡanuḡ kubḡdaiinḡa taḡlambaḡ ḡuru; arka pulaga ḡaḡnja madḡandiwenḡa ḡuru, arka bundul' daḡnja aḡḡanuḡ daḡa pareḡgaliri ma ḡaḡnja.

22 Geḡunḡa wuna kunuḡ umalimaieḡau, darawa wiri-wiri kauwi:na ko:rug kaḡmieḡu wunḡa.

23 Wurgunu arka nanja manduwanja aŋga-nun, namugu aŋganbado: gejaw; wurgunu wunaiuru pitja njanu kabalba nanja, wundji:la worumba aŋdja nanja.

24 Pitja arowa kuldjuru iamundu nanja, pitja aranurie murd-murdkaiia worumbaia ardarawaia nuru, Jerusalem pitja djambaba mejo:rie edbulia nanja, ko:rug njamie njini lewara edbulia arkananga.

25 Umiimbaie pitja njanu maranun' nanja, kunjila nanja, jalngandam maninja; kabalba nanja kuda: pakul nari worumbaia nanja, lia mangadbaia palangarinja wo:ndum auuba mango:.

26 I:dja narwu aŋgauwona luren kunja, kadidja wuna pitja njaniŋaie bandaia nanja; wundjurulu aŋdjo:l' danja pitja djera-djera njaniŋaie.

27 Gejaw pitja mara irewu I:dj' iŋko:lu ingengaliri aŋguban nanja wundjurul' danja palemba manaiudba nanja.

28 Wuna wunmanbali kaniŋaieŋu, bal wuram, njidbri: brai wuri:, gewunja umundulbaie njirkananga wodjulu kunjangaliri.

29 Bare-bare kundjuŋanangori, Maranindj tjilium, nuwonu darawa kuda:;

30 Wuno:murum gole la-la mangam, wuranindj, njiri nundju-nundju laiburu njiduŋ wodjulu tjauadba;

31 Ge kadjinu njiri kuda:, mara wuranunbu wuna ko:rug kamienju, laiburu njidu bandaia God ananga wodjulu kanuŋ.

32 Nidji kuŋenuri, Arkulieja aŋdja pitja wa parenan, darawa wali ko:rug pungamien.

33 Aŋdjo:lu, kabalba pitja ejuŋurandu, nala-nala naianaŋga pitja wa pungeŋan nuru.

34 Maranindj njiri nundju-nundju wunja, namba njirkulum kalabu nana pamaniŋaie wungalbanda nanja, djo: nanja, wun' nari wundjedjer kari nanja, gejaw lewara ge maiirgi:rkum pungeŋalduri limbitja nari kadjinu;

35 Gewunja pitja njejeŋgal ardarawaia nanja atja aŋganun maminum kabalba mararawam maninja.

36 Barele njidu kadjinma, iraniau njidia ma wunja janani njirkumbana wunja wuna darawa keŋgaliri, njirkumbalgeŋu wunja imanŋale nuru I:dj' iŋko:lu.

37 Kadjinma lewara kaniingundaleri dadjurdjarim maninja, kadjinma wundugum dande keŋanuru, atja kanina talamban Oliva nari nanja.

38 Pelengaraia ardarawaia alinari kaueramurkalal dadjurdjarim maninja aua nuru ingarkanuru wunja.

22

1 Maṅarijau lo:jenda kunjaṅgunal maia iroroi, inḡarimiena Wukiau.

2 Ardenaiuri dadjurdḡaria, wiri-wiri ḡaria kuda: kubarkañjiro:na ḡarunḡḡowu inḡadbalim wunja; pelenḡaraia ḡḡanbarkulḡunaleri.

3 Satan daḡak keḡaḡuru Judas ḡanja inḡarimiena Iscariot, aua iḡurḡ twelve, inalalaia ḡanja inḡanina.

4 Aua keḡaḡuru, kumbadenḡunḡḡori ardenaiuri dadjurdḡaria, ardenaiuri dadjurdḡarim ḡaria kuda:, ḡarunḡḡowu ḡḡanino:ḡḡḡa wunja.

5 Arka tjukul kadina, tjauaien kubadenḡunḡḡḡa kaiug inḡado: wunja.

6 Aua korega kundjuḡu, kuḡañjiro:na wuniama ḡḡanino:ḡḡḡa wunja pelenḡaraia adbidjaia.

7 Lewara maia iroroi kunjaṅgunal geḡau Wukiau inḡarwuneda.

8 Kaḡaḡawunandu Peter a John, kundjuḡiri, Njirinḡurandu, brar wuriandu Wukiau, ḡari mindḡal kunja.

9 Auandu kundjuḡanḡḡandu, Nḡanam maninja Brar wuriandu kundji:nḡarendu?

10 Aua kundjuḡanḡḡandu, Wai, wuno:murum malai-inde' ḡuru njirkunḡaḡurandu pitja njindḡa-mandjerandu i:dja wuraua agu mano: inḡaḡuru; iramalando:wandu maiaru' ḡuru ma daḡa inḡeḡuru.

11 Wuri:ḡḡḡandu inaiuri maiaru' ḡara, Iniiḡundeja kundjuḡu, Nḡanam balaium, ma Wukiau mindḡal ḡanḡundju ḡanalalaia ḡanja?

12 Aua pitja ninḡamiimbandu balaium manaiudba kaḡan ḡarim maḡamanḡam; ma brar wuriandu.

13 Keḡaḡurandu maḡa ko:nandu kaḡjiniu geḡunḡḡandu, brar kundjuḡandu Wukiau.

14 Wuno:murum gole ko:rug kaḡmiena, atḡa kauwona, arkaḡawieja kuda: aua ḡanja.

15 Kundjuḡanḡḡori, Djenbenḡuru mindḡal ḡe kuḡeḡu wuna Wukiau njiri ḡanja, waḡi debara paḡeḡan;

16 Gewunja kuḡenuri, Kaḡjinba njele mindḡal puḡen, ko:rug njamie njini baḡdaia God anaḡḡa ḡanja.

17 Djo: ḡara kaḡan, wunia kulula, kundjuḡu, Iḡam, dalar wuri: njirge wurura;

18 Gewunja kuḡenuri, Kaḡjinba djo: paḡeḡan njele kurab wunḡalalidjerugu ḡara, baḡdaia God anaḡḡa keḡḡal djini.

19 Wuro:dbori kaḡan, wunia kulula, kaḡemaḡa, kano:na, kundjuḡu, Indja kaḡnun ḡanḡanḡa inḡanauwi:ḡu njiri wunja; wuna wuri: ni: tjaruḡunḡaḡuru wunja.

20 Djo: n̄ara kuda: k̄adjindja p̄alejau mindj̄al kadjuṅu, kundjuṅiri, Indja djo: n̄ara k̄anuṅ t̄jauaien wuṅun̄ali gulu, ṅaian̄anga n̄anja, p̄alulu kaniṅaiena ṅjiri wunja.

21 O! Wai, ino:ri aua t̄jiriwin maṅgo:wara ṅaiu n̄anja p̄alalo:nma n̄anja kunuṅ.

22 Mia, I:dj' inko:lu keṅaṅuriri, k̄adjinu kauwi:na aua wunja. O! wurgunu i:dja n̄anja aua t̄jiriwin maṅgo:ja.

23 Arge wurura wunmanb̄ali burkeba kadj̄abiena ṅguja arka n̄anja wuna geja.

24 Ai karwiineri ṅguja arka n̄anja inaiuri inṅaṅin̄aienu.

25 Aua kundjuṅaṅgori, Ardenaiuri edbulia arkan̄angaia ardjurulworaia kaduṅaṅgori, arka ardjurulba maṅṅanuṅ kadimien̄u ardinieja.

26 Wuna k̄adjinu ṅjiri kari; O! aua inaiuri inṅaṅnuṅ ṅjiri n̄anja k̄aninja iwomale k̄adjindja; aua iurulba maṅṅanuṅ, inawodjieja k̄adjindja k̄aninja.

27 Gewunja ṅguja inaiud' ban d̄aga, aua at̄j̄a inṅauwona maṅṅari n̄anja, aua inṅaṅawodj̄eri? Wawu paṅṅanin aua at̄j̄a inṅauwona? O! ṅaiu ṅjiri pul̄aga n̄anja ṅanun, k̄adjindja inawodjieja.

28 ṅjiri ṅjiduṅ at̄j̄a ṅjirkunina ṅaiu n̄anja wuṅgundjuie ṅaian̄anga n̄anja;

29 B̄andaia ṅande ṅjiri wunja, k̄adjinu Iraia ṅaian̄anga kanden̄u ṅaiu wunja,

30 Mindj̄al wur̄aṅndju wunja, djo: ṅjirkun̄aṅa wunja, p̄alalo:nma ṅaian̄anga n̄anja b̄andaia ṅaian̄anga n̄anja, at̄j̄a ṅjirkumb̄ana wunja adb̄alik̄arim man̄ṅen̄al̄ba n̄anja, wure wur̄aṅunbim̄aṅgori worumbaia ṅṅen̄al̄ja Israel ṅaria.

31 Simon, Simon, wai, Satan In̄ama kundjuṅanu, djera-djera ṅunṅumbu wunja corn k̄adjindja;

32 O! ṅaiu dadjurd kuṅeṅu ṅundju wunja, p̄ar̄ad ṅundjan̄anga ilura puṅuniri; ṅundju, wuno:murum kulun̄aṅ ṅunṅumb̄ana, ṅundju ṅawawaia birem-bire ṅṅandju.

33 Aua kundjuṅaṅgori, Inaiuri, ṅanamanja n̄ari ṅanṅun̄aṅaṅuru ṅundju n̄anja bur k̄arim ṅuru, deb̄ara ṅarkun̄aṅandu.

34 Aua kundjuṅu, Kuṅenu, Peter, weni, punara wa pitja jero:l puṅgen, ṅundju w̄ali t̄jaruṅuri pindjiin wa laiburu puṅuninḡara.

35 Kundjuṅaṅgori, Wuno:murum ṅaiu ṅjinṅun̄aṅaṅawuna bururu ṅjido:ra, t̄jalumba ṅjido:ra, ṅjidjerdu ṅaria ṅjido:ra, gejaṅ ṅjid̄amiaru? Arka kub̄adjuṅ, Kari.

36 Gejau kundjuṅṅṅgori, O! weni, aua bururu kudai kuṅṅṅurinja, tjalumba kaḍjindja, aua kuldjuru ino:ra, wobi ko:l kundji:nja, kumarenja.

37 Gewunja kuṅṅṅuri, Wuna wiri-wiri kauwi:na madj ko:rug kumaienja ṅaiu ṅanja, AUA KAUWI:NA ARWORIA NAṅJA; gewunja ṅaiu ṅari umindju kudai.

38 Kubadjuṅ, Inaiuri, wai, ṅuruma kuldjuru tjaṅṅandu. Kundjuṅṅṅgori, Gole kunuṅ.

39 Ba keṅṅunal, keṅṅuru kaḍjinu geṅirida taḷamban ṅuru Oliva ṅari; inalalaia kuda: kaueraṅmalando:na.

40 Wuno:murum taḅbiu' ṅanja ingṅanina kundjuṅṅṅgori, Dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅṅundjuie ṅuru.

41 Kaṅuriena arka ṅanja kaḍjinu kaiug tjuna workundju, luṅṅudja kaṅnina, dadjurd kundjuṅ,

42 Kundjuṅiri, Iraia, ṅundju ṅamba lai kauwonanu, wuna djo: ṅari tjaṅo:ṅgu; O! kari ge lai kauwonara, lai kauwonanu kuninja.

43 Maṅa kauwi:nanaṅga waḷaṅṅara ṅdjo:l' kaṅa, birembire kandjuna.

44 Paḅbalḷa kaṅuriena, wundjilwora dadjurd kundjuṅ; maṅadjinja anaṅṅanja pin njinineri gulu: kaḍjinu do:ra njimbṅneri kabalba ṅuru.

45 Baṅi ingṅanina dadjurd geṅiri, inalalaia kanmurkalal, maṅa kanbuna kulunu ṅṅṅanineri pakul kunja.

46 Kundjuṅṅṅgori, Aṅudjakunja kulunu njiduniri? Bari njidu, dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅṅundjuie ṅuru.

47 Waḷi kaluleri wai, pelengṅare, aua kuda: Judas ingṅarimienja, iṅruṅ twelve, inalalaia, ṅanja, adbṅṅṅale ṅuru keṅṅuru, Jesu kaṅandjerala, ko:lbo:na.

48 Jesu kundjuṅṅṅga, Judas, I:dj' iṅko:lu tjiriwin mandjo:nṅga tjaṅṅungulbo:?

49 Arka wo:ri ingṅarwuneri maṅa karwuna kubadjuṅ, Inaiuri, kanjaṅru wuldjuru njiniṅge?

50 Iṅruṅ arka ṅanja ko:na inawodjieja inaiuri dadjurdṅara anaṅṅa, ini:um worawerdu' ṅarim dur mo:na.

51 Jesu kaḅdjo:lbaḷa kundjuṅ, Ge njini kuninja waḷi; ini:um mamaṅdanaḷa, kaṅurduna.

52 Gejau Jesu kundjuṅṅṅgori ingadburkalal ardenaiuri dadjurdṅaria, dadjurdṅarim ṅaria, mababaia, Njirkunjeṅṅunal lulun ṅara kaḍjinu, kuldjuru, diam njiri kudai?

53 Tjile-jile ṅṅṅunineri njiri ṅanja dadjurdṅarim maninja, njido:ri wa la paṅaraṅmenjara; O! wuna njirkanṅgajau, wundjurulu duiba ṅari.

⁵⁴ Kaueraṃaṃ, kauerielguruṅgula, kaueraṃurula maiaru' ṅuru inaiuri dadjurḍḍara anaṅgam; Peter kuda: bōwora kaṃalando:na.

⁵⁵ Wuno: murum wiṅnu karkuguleṅu pulāga maiarum maninja, kurug aṅṅanina, Peter atja kauwona pulāga ṅanja.

⁵⁶ Njimbaridja ndjaruṅ maṛa iṅgo:na atja iṅṅanineri marāma ṅanja, nḍadba kaṅindjaṅa, kundjuṅu, Indja kuda: aua ṅanja kaṅnina.

⁵⁷ Aua kari kundjuṅu, kundjuṅiri, Woṅaiinja, wa laiburu paṅṅaninnaṅga.

⁵⁸ Waḷi paḷejau iaḱara maṛa ko:na, kulula, ṅundju kuda: arka ṅanja ṅunuṅ. O! Peter kundjuṅu, I:dja, wa paṅṅanin.

⁵⁹ Waḷi paḷejau, iaḱara nḍadbama kundjuṅu, Nidji indja kuda: aua nanja kaṅnina, Galilee ṅara iṅṅanuṅ.

⁶⁰ Peter kundjuṅu, I:dja wa laiburu paṅṅanin tjuṅunjalū. Maiirgi:rkum, waḷi kaluleri, punara jero:l kundjuṅu.

⁶¹ Gejau Inaiuri wararkar kaṅnina, Peter kaṅindjaṅa. Peter ni: kuṅṅaṅurula ṅala-ṅala Inaiuri anaṅga, kaḍjinu geṅṅaṅga, Punara waḷi jero:l puṅgen, weni tjaruṅuri kari djejara.

⁶² Daṅde keṅaṅuru, nḍadba wola: kundjuṅiri.

⁶³ I:dja aua iṅṅadbaṅ umbili kaueraṃaṃ, wodpiliba kauerio:rala.

⁶⁴ Imāṅdjugu womburok kubari:la, burkai kaueriabuna, kubadjuṅiri, Tjo:lba minjalū, aṅguja ṅunṅumbuna?

⁶⁵ Darawa tḱaḱari wodbandaḡu kubadjuṅaṅga.

⁶⁶ Wuno: murum lei maṅgo:na, mababaia i:dja ṅanja djaruk kadbiēna, ardenaiuri dadjurḍḍaria, wiri-wiri ṅaria kuda:, kaielwa kaueraṃurula karwadenḡarim ṅuru.

⁶⁷ Kubadjuṅiri, ṅundju Christ ṅamba ṅunṅunū, minjenjari. Aua kundjuṅaṅgori, ṅaiu ṅamba ṅaṅṅundjuṅuri, pitja dja paṅjaṅudjara,

⁶⁸ Namba burkai ṅinṅundjab, kaḍjinba paṅjario:lbaṅ.

⁶⁹ Wendj-i-daḡu I:dj' iṅko:lu pitja atja ewa worawerdum maninja wundjurulu God anaṅga ṅanja.

⁷⁰ Ardarawaia kubadjuṅ, ṅundju God ṅunṅungula? Aua kundjuṅaṅgori, ṅjiri kuri: ṅaṅṅunuṅ.

⁷¹ Arka kubadjuṅ. Aṅudja piri adāṅḍjaieja aṅama wodju? ṅari ṅundju-ṅundju ṅuru karkaṅurula iamundu ṅanja.

23

¹ Arka ardarawaia baṅri kadina, kaueraṅurula Pilate ṅuru.

2 Wunmanbali de kauero:na, kubadjuniri, Indja mbara kerwuna worumba arkananga arkolikolia angandjuna, kare ko:nanangori kaiug ingado: wunja Caesar, geniri aua njundju-njundju Christ inaiuri inganun.

3 Pilate burkai kaiabuna, kundjuniri, Njundju nunaiuru Jew naria arkananga? Aua kaio:lbala, kundjunu, Njundju kundjalui.

4 Pilate kundjunanangori ardenaiuri dadjurdnaria, pelengaraia kuda:, I:dja indja nanja worn kari wa mbara pujo:n.

5 Arka njadbama kubadjun, Pelengaraia kannandjeru, kaniingunderi Judaea mararawam maninja, Galilee maianuru i dagam nuru njini.

6 Pilate nuru inganina, burkai kandjabuna i:dja namba Galilee nara inganun.

7 Laiburu inganina aua Herod narim waia inganina, kanaanawuna Herod nuru, aua gejau Jerusalem maninja inganina.

8 Wuno:murum Herod Jesu inganindjana, djenbenuru tjukul kanina; gewunja maranu lai kauwonananga inganindja wunja, nuru inganina aua wunja, ini:u' nara kanina umiimbaie kanindja wunja aua nanja kanijaena.

9 Burkai kaiabuna nala-nala darawa nanja; O! aua kari wa pangai:ibenja.

10 Ardenaiuri dadjurdnaria, wiri-wiri naria kuda:, karwelgenja, njadbama de kauero:na.

11 Herod malaninaria anangaia kuda: iluk kaueraman, umbili kaueraman, wobi palemba nara tai kaueri:la, tjile kanaanawuna Pilate nuru.

12 Ge i di dagu Herod a Pilate, aue wururandujaligaiandu kanijaienandu; aaurlejandu inauurgun-gandu.

13 Pilate naia kanman ardenaiuri dadjurdnaria, ardenaiuri pelengaraia kuda:,

14 Kundjunanangori, I:dja indja kanaanurulalgara kadindja iarun pelengaraia angandjeru, wai, naju njidbanjale nuru aua burkai kanaiabuna, kari wa mbara pujo:nja i:dja indja nanja, ge njiri de iranjunbu.

15 Kari Herod kuda:; gewunja kanaanawunalgari njele, wai, kari debad' kari wa pungauwi:nananga.

16 Wodpiliba inaiio:ra, burangai inam.

17 Burangai kamanjanangori iarun manarijau.

18 Arka jero:l kubadjun tjaronama, Anuru, burangai imanjari Barabbas;

19 Aua wurgunu tjaruŋ wunja malaiindem maninja kaŋinaiena, wurkemaŋ' kunja, iŋgaiɓiena bur kaŋim maninja.

20 Pilate njele kundjuŋaŋgori, korega geŋu Jesu burɓŋgai wunja.

21 O! arka jero:l kubɓdjun, kubɓlula, Wongaia ŋanja ande.

22 Tjaruŋuri kundjuŋaŋgori, Aŋudjakunja, ŋaŋaŋga woru indja kundjuŋu? Ŋaiu wa maŋa puŋo:nja kari debɓd' kaŋi aua ŋanja; gewunja wodpiliba iŋaio:ra, burɓŋgai iŋam.

23 Arka ŋɓadbama, ŋɓala-ŋɓala daraiu njininge, burkai kaueriɓbuna wongaia ŋanja iŋgande wunja, geŋau ŋɓala-ŋɓala arkaŋaŋga puluru ki:la.

24 Geŋau Pilate wure kumbuna kuninja kaɗjiniu burkai iŋgadɓabuna.

25 Burɓŋgai kaŋaŋaŋgori aua wurgunu wunja, wurkemaŋ' kunja, iŋgaiɓiena bur kaŋim maninja, aua iŋgadiauwuna, O! Jesu kanino:la lai kauwonɓaŋgori wunja.

26 Waɓi iŋgadjelgurungula, laburd kaueraŋaŋ Simon Cyrene ŋara, iŋgeŋunaliri bundul' ɓlp, aua ŋanja wongaia kubarkandu, mano: wunja Jesu iwelbam.

27 Kaueraŋmalando:na pelengaraia djenbenuru i:dja, woŋaia kuda:, arka wola: kubɓdjuŋiri, kaueraŋemaleri,

28 Jesu wararkar kanmurkɓala kundjuŋu, Paŋamaŋaraia Jerusale' ŋaria, wola: piriŋari; wola: wuri: njiri ŋundju-ŋundju wunja, woŋalalaŋuŋa njirkaŋaŋgaia wunja.

29 Gewunja, wai, lewara pitja njejeŋgal wuno: murum pitja baŋe, Tjukul ŋaria ŋaŋgaŋgundia, arkulum kaɗjinba baŋi padɓandienja, ŋamugu kaɗjinba panɓado:nja.

30 Geŋau pitja baŋenaŋgori taɓleɓamban, Njirwa aŋri nanja; kurorandu, Ro:k wuri:njari.

31 Gewunja wuna ŋamba kadju ŋuwonu kalguru ŋanja, ŋaŋaŋga pitja ŋaŋinaie dalga ŋanja?

32 Kaielgurungienandu kuda: iŋruŋandu iwaworkandu aua ŋanja iŋgauwi:ŋandu wunja.

33 Geŋau madburkɓala taɓbium maŋaŋrimienja Paŋdjuŋaŋrim, ma wongaia ŋanja kaueraŋandu iwaworkandu kuda:, iaɓara worawerdum maninja, iaɓara mamauim maninja.

34 Geŋau Jesu kundjuŋu, Iraia, wai tɓabunaŋgori; gewunja wa laiburu padin ŋani kadjiri. Wobi anaŋga arge wurura dalar kubɓdjuŋ, kaueraŋmurɓeri.

35 Pelengaraia karwelgenja kaueraŋindjaŋeri. Arde-naiuri kuda: umbili kaueraŋaŋeri, kubɓdjuŋ, Atɓakekaŋria

kanmundulbala, aue nundju-nundju kamundulbaienja, indja namba inganun Christ, ingamuriena God ananga.

36 Maları' naria kuda: umbili kaueramañeri, kaueramurakalaleri, vinegar kano:na,

37 Kubadjuñiri, Nundju namba nunnunun Jew naria inaiuri arkananga, pamundulbaie.

38 Wiri-wiri kuda: kuniñaiena aua nanja, INDJA INAIURI JEW NARIA ARKANANGA.'

39 Igarun iwaworkandu ingalienjandu kanujo:na, Nundju wawu Christ puñunin? Nunge nundju-nundju pamundulbaie, arendu kuda:

40 Iakara kaio:lbala kamaiambuna, kundjuñiri, Nundju wawu God puñungulgunen, wure nanja wundji-di-dagu nunnunun?

41 Narendu kuda: wuniama, gewunja wodbandu kadjinu workundjuñandu; O! indja kari woru wa puñgenja.

42 Kundjuñananga, Jesu, ni: tjangañuru wuno:murum nunñunjaña bandaia nundjananga nanja.

43 Aua kundjuñananga, Nidji kuñenu, weni pitja nunjanu naiu nanja Paradisa nanja.

44 Lewara njinina, duiba manñaiena kabalba mararawam maninja kale-kale' njinim,

45 Marañunja duiba narinja njinñaiena, jarala dadjurd narim maninja dalar kanñaiena pulaga nanja.

46 Nala-nala daraiu jero:l kundjuñu Jesu kulula, Iraia, nuno:ri nanja nunino: njananj. Wuna kalula, inandj wudi keña.

47 Centurion mara ko:na wuna kanñaiena, God ko:do:dala, kundjuñiri, Nidji i:dja indja iadanjuru kanina.

48 Pelenğaraia ardarawaia djaruk angamiena wuna kadidja wunja, wuno:murum kadidjana wuna kanñaiena, adbannalim deba marwuna, djo:li kadinal.

49 Laiburia ardarawaia anangaia bowora karwelgenjiri, woñaia kuda: ingadbalando:na Galilee alp, wuna kubadidjañeri.

50 Wai, i:dja inumba Joseph, kauadeja, i:dja inia, iadanjuru,

51 Aua wa panmurkenja arka kalula, kadjunu, Arimathaea nara, malaiindem Judaea nanja, aua kuanala bandaia God ananga,

52 Aia kamurkalanuru Pilate, kaniau wuna durgu Jesu.

53 Jeri kaiabuna, murd kamañ wobi imalala njininge, kandenju kanmenma nanja kaiug nanja dur manğauwi:na, ma nanja wali i:dja kari wa we parwenja.

⁵⁴ Lewara ge Ardamanjajau, Wunaiurujau wodjulu kuni-naliri.

⁵⁵ Wonjaia kuda: kaueramalando:na, aua nanja angengunaliri Galilee alp, kanmenma mara marwuna, narunangowu durgu kandiena.

⁵⁶ Djo:li kadinal, ardamanja kanbarkandjuna arkanim manieja, angaiamie naria.

⁵⁷ Wunaiurujau noiba kadina, nala-nala nanja.

24

¹ Lewara gewurle pale Wunaiurujau, alinari mamangununu, kanmenma madburkalal, markanjurulal arkanim manieja manamanja mangarkandjuna.

² Mara kubarwuna kaiug ruluba kanjuriena kanmendji-dagu.

³ Dara karija, wa mara pungarwi:nja durgu Jesu Inaiuri ananga.

⁴ Ge kunina, wali ardi:um idjedja njingnineri wuna wunja, wai i:dja iaruhandu kauwelgenjandu arka nanja wobi palemba nara nanja;

⁵ Arka karkulgunenja, idjidja kubadban arbinum kabal' kuru, auandu kundjuhandu, Anudjakunja karanganjiri:jiri iedjer adbhan nanja?

⁶ Nuruma wa pangganin. O! bari kanina. Ni: wuranjuru kalulanuri wali Galilee nanja ingnineri,

⁷ Geniri, I:dj' inko:lu madj kanauwi:nja i:dja arworia ardo:ri nanja, wongaia nanja kandienja, pale kulunu tjaruhandu bari kaninja.

⁸ Arka ni: kubarkanjurulananga nala-nala ananga,

⁹ Djo:li kadinal kanmenm' alp, darawa wuna kubadjuanganjori eleven, inalalaia, atjakekaria ardarawaiã kuda.

¹⁰ Arge kaninuri Mary Magdalena, Joanna, Mary James ananganja, atjakekaria kuda: arka nanja wuna kubadjuanganjori arkanawieja.

¹¹ Nala-nala wuna mara kumbi:nananjori wonala kadjinu, arka dja kubarkudjarala.

¹² O! Peter bari kanina, tjari kumananjuru kanmen' njuru; ilu kanina, mara ko:na wobi ekamandj; kejanuru, ini:akamanma rangari kenja wuna tjanda kamiena.

¹³ Gejau, wai, iaruhandu arka nanja lewara ge-i-di-dagu kejanurandiri maiarundjerunu' njuru wodjulu Jerusale' nanja, manumba Emmaus.

¹⁴ Kululandiri aue wururandu wuna darawa tjuman kamiena.

15 Ge kunina, wāli kalulandiri, burkeba inggaiābienandiri, Jesu mandja kāmurkalalgāndu, auandu nānja keŋo:ri.

16 O! ambulkandu djiān kumienandu aua wa laiburu paŋgaŋinjanāngandu.

17 Aua kundjuŋaŋāngandu, Nānānga wuna ŋāla-ŋāla ai njirkumbi:ŋandiri njirkunjaŋaŋurandiri? Auandu pindi-windi kauwelgenjandu.

18 Iākāra kaio:lbāla, iŋumba Cleopas, kundjuŋaŋānga, Nundju edbulwu Jerusale' nānja, wawu laiburu puŋunindjiri wuna tjuŋaŋ kāmiena ma nānja wendjiau?

19 Aua kundjuŋaŋāngandu, Nānānga? Auandu kundjuŋaŋāngandu, Jesu Nazareth ŋāra wunja, aua iŋgaŋina i:dja tjo:lbāda, iurulba kudai geŋu, kalula, God imānŋāle ŋuru, i:dja ardarawaia kuda;

20 Ardenaiuri dadjurd ŋāria, ardenaiuri ararkanāngaia, aŋganbādino:nānga wure nānja debar' kunja, wongaia nānja iŋgarkandēu.

21 O! ari ardi:u' ŋāria ādina aua pitja aŋjāmundulba Israel; weni kuda: lewāra tjaŋuŋuri wuna tjuŋaŋ kāmiena.

22 Woŋaia atjākekāria kuda: āri nānja raŋgāri aŋbarkāndjuna, arka alināri kāmnenma nānja aŋgaŋina;

23 Durgu anānga wa māra puŋgarwi:nja, karingunal kubādjuŋiri ardidjieja walaŋnāria aŋganbādidjaŋa, arka kadjuŋu aua iedjer iŋgaŋuŋ.

24 Atjākekāria kuda: āri nānja kāmnen' ŋuru madburkalanjuru, māra kubār wuna kādjinu woŋaia kadjuŋu; aua wa māra pauero:nja.

25 Gejau aua kundjuŋaŋāngandu, O woŋāla, njirkulum tjanāba ŋāri wurāŋunjudjara darawa tjo:lbādaia kadjuŋu.

26 Wawu Christ wuna ko:ru puŋgenja, iŋgeŋaŋuru paŋlemba ŋuru anāŋgaŋ?

27 Gejau Moses auurle tjo:lbādaia ardarawaia njini, kāmimbunandu mili-mili irarawa nānja wuna aua ŋundju-ŋundju wunja.

28 Gejau māmurkalalkuri maiarundjeruŋuma ma ŋuru iŋgeŋaŋuriringuri, aua kundjuŋu iŋgeŋaŋuriri njele.

29 Auandu wore kāmāŋandu, kundjuŋandu, Atjā bānu ārendu āanja, Kāle-kālem njingānuŋ, māraŋunja gole we njimbāneri. Dāra keŋaŋuru atjā wunja auandu nānja.

30 Ge kunina, wuno:murum atjā iŋgauwona, auandu nānja, wuro:dbori kāmāŋ, wunia kulula, dewod ko:na, kāno:nandu.

31 Gejau ambulkandu tjalan kumbunandu, laiburu kāmnanāngandu; aua kāmburuk kāmna auandu nānja.

32 Aue nundju-nundjandu kani:nandu, Wawu narkulandum m̄ara-m̄ara pamaninjandu n̄arendu n̄anja, w̄ali geṇuṇarendiri kalumba n̄anja, w̄ali narkumiimbunandu mili-mili?

33 Ge-i-di-daḡu b̄ari kaṇinandu, djo:li kaṇinalḡandu Jerusale' n̄anja, m̄ara kanbunandu eleven, inalalaia, djaruk aṅḡamiena, atjakek̄aria kuda: arka n̄anja,

34 Kub̄adjun̄iri, Inaiuri nidji b̄ari kaṇina, m̄ara kauwi:nanaṅga Simon.

35 Gejau auandu kundjun̄andu wuna kalumba n̄anja, n̄aruṅḡowu aua laiburu iṅḡani:nanaṅgandu wuro:dbori dewod iṅganaleri.

36 Wuna w̄ali kadjun̄iri, Jesu aua nundju-nundju kauwelgenja arka pulaga n̄anja, kundjun̄anaṅgori, Abi:la kuninja-nuri.

37 Arka luren kub̄adb̄aṅ, karkulgunenja, iṅan' ṅali kub̄adjun̄ m̄ara iṅgarwuna.

38 Aua kundjun̄anaṅgori, Aṅudjakunja djerara m̄araṃeri, aṅudjakunja njidi:akamanma kuriiri?

39 N̄ano:ri, ṅaierdu, wuranindj, ṅaiakaw̄ali ṅaiu nundju-nundju; t̄araṃandana, t̄araṅindj, gewunja iṅandj iwiliri, inari ino-ra, kaḡj̄inu t̄araṅunindj ṅaiu kudai ṅaṅṅun̄.

40 Wuna geṇu kanmiimbuna ino:ri, ierdu.

41 Arka w̄ali karkudjarala gewunja tjukul aṅḡanina, raṅḡari aṅḡeṅa, aua kundjun̄anaṅgori, Njiri maṅḡari kudawu?

42 Kauerano:na djaia iwidjara.

43 Aua kaṃaṅ, adb̄aṅḡale ṅuru mindjal kundjunu.

44 Gejau kundjun̄anaṅgori, Wuna ṅala-ṅala ṅaṅnundjun̄anuri w̄ali njiri n̄anja ṅaṅṅunineri, ko:rug kumaienja darawa wiri-wiri kauwi:na ṅala-ṅala Moses anaṅga n̄anja, tjo:lb̄adaia n̄anja kuda:, kan nanja kuda:, ṅaiu wunja.

45 Gejau ardi:um paḡkaḡ mamuraṅanaṅgori mili-mili iṅgadena wunja;

46 Kundjun̄anaṅgori, Wurunaṅgowu wiri-wiri kumbi:na Christ madj puṅgenja, b̄ari kaiṅdienja im̄andj i daḡu lewara t̄araṅun̄i jau.

47 Kul̄aṅḡan ardi:um kuluienja iṅumba n̄anja um̄ara wai kunja worumbaia ardarawaia n̄anja, Jerusalem maninja mauurlem.

48 Wuna n̄anja njidaṅḡadjaieja.

49 Wai, kuṅaṅaṅawunuri tjauaien ṅaiu Iraia anaṅga; atja njidu manaiudba n̄anja wur̄aṅunma njini wundjurulu karaṅ i daḡu.

⁵⁰ Kanganurulanuru dānde ηuru Bethany njini, ino:ri la mamaṅṅanṅori, pāli kanbuna.

⁵¹ Ge kunina, wāli pāli ṅngo:neri, kaṅo:ṅgienanṅori, mano: kaṅuriena ṅd jo:l' kuru.

⁵² Arka lunḡu-lunḡudja kabādbāṅṅaṅga, Jerusalem maninja djo:li kadinal, tjukul djenbenuru kadina.

⁵³ Kaḡjinma kadineri dadjurdṅarim maninja, God kauero:do:daleri.